

ఆ.వ.పంత్ 277 C

నారాయణదాస

పంచశతి

H:- 8.4

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు] W:- 5.7

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామకృష్ణ ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

Blank Page

ॐ ఆ. V. P. 015 244
దాసభారతీ ప్రచురణలు : ౧౨

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామక్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

००
॥

మొదటి కూర్పు

1000 ప్రతులు

ఆగస్టు, 1976.

సర్వ స్వామ్య సంకలితము

ప్రాప్తిస్థానములు :

ఉపాధ్యాయుల సావిత్రమ్మ

C/o శ్రీ కర్తా ఈశ్వరరావు

4-2-13, చంద్రమాలినగర్

గుంటూరు-2

వెల 5 రూ.

ముద్రణ

శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి

మేనేజింగు డైరెక్టర్

వెల్ కమ్మపెన్ ప్రెస్ లిమిటెడ్, బ్రాడీపేట గుంటూరు-2

ము ద్రా ప క ప్ర శ స్తి

శా। శ్రీ లొప్పారి మహాంధ్రదేశమున వాసింజెంది, సాహిత్య కే
ళీ లోలత్వమునంది, సౌహృదము నోలించెంచి, విద్యస్మ నో
బ్జాలంకారత సంఘటించి, సుకవీంద్రానేక కావ్యాళి మా
లా లక్ష్మీకములై చెలంగెడిని మేల్కర్పూర సౌరభ్యముల్

శా। ఆ సౌరభ్యము రూపమై వెలసెనో? అ సౌహృదమ్మెల్ల పెన్
మూసంబోసిన మూర్తి నై భవమొ? సాంపుల్ నింపు సాహిత్య కే
ళీ సౌభాగ్యమొ? రామచంద్ర కరుణాలీలా విశేషమ్మొ! పే
ర్వాసిన్ గప్పురపుం బసందు రుచిమత్ప్రారంభ మేపారెనో?

సీ। శ్రీరామ చరణ రాజీవ సద్భక్తుడై
పరమ పావనధర్మ ఫక్కి నెటింగి
పృథు యజ్ఞశీల పవిత్ర చరితుడై
పుణ్యవాసనల పెంపునడనర్చి
కేశవతీర్థ సంకీర్తిత శ్రీరామ
చరితముద్రణ ధురంధురతఁదాల్చి
రామనామధ్యాన రసవస్మనోవృత్తి
సకల సజ్జనమైత్రి సంతరించి

గీ। మహిత సీతాసతీ మనో మధురమూర్తి
రాముడై కృష్ణవైభ వారాముడగుచు
పరిమలద్దివ్య కర్పూర వంశజుధి
చంద్రముడు రామకృష్ణుండు సాధుశీలి

శ్రీ నారాయణ దాస పంచశతి ముద్రింపించి దాతృత్వ దీ
క్షా నై పుణ్యము మెచ్చు కోల్గొనెడి శ్రీ కర్పూర వంశోద్భవున్
శ్రీనిందారెడు భోగభాగ్యములతోఁ జెన్నారు శశ్వత్క లా
శ్రేణి ప్రాణముగాఁగఁ బోచు హరి మా శ్రీరామకృష్ణాగణిన్

పూర్వ జన్మార్జితమైన పుణ్యమెల్ల
నమల కర్పూర పరిమళమై తనర్ప
సుకవి విద్వ త్కులారాధనకు సతమ్ము
నొప్పుఁగావుత ధనము పరోపకృతిగ

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

౧

శ్రీ:

దా స ద ర్శ న ము

ప్రపంచమున సారస్వత రేఖ నిత్యమాతనము నిరంతరమునై
పల్లవించుట రసజలలోక మెఱుగనిదికాదు. ఆసారస్వతము బహు రూప
మయ్యు సంగీత సాహిత్యాత్మకమగుట సర్వ విదితము.

“సంగీత మథ సాహిత్యం సరస్వత్యా స్తనద్వయమ్
ఏక మాపాత మధుర మన్యదాలోచనా మృతమ్”

అను నభియుక్తోకి సంపూర్ణ లక్ష్యములైనవారు జయదేవ
నారాయణ తీర్థ ప్రభృతులు. సామగాన ప్రియుడగు పరమాత్మ సాన్ని
ధ్యము వారికి లభించినంత సుఖపుగా శీఘ్రముగా నితరులకు లభింపదు.
అట్టి వారిని విజ్ఞాన పూర్ణులనియు పూర్ణ పురుషులని పెద్దలు వ్యవ
హరించుట కద్దు. శ్రీమదజ్ఞాడాది భట్ల నారాయణ దాసుగారు మహా
పూర్ణపురుషుడు. కేవల సంగీత సాహిత్యములే కాక కథా గాన నృత్య
కవిత్వాది నానా రసవత్కలా నిధానమైన వారగుట పుంభావ సరస్వతి
యనుటయు నతి శయోక్తి కాదు. శాస్త్ర సంపత్తి వానికన్నింటికి
జీవభూతమైనది. అన్నింటికంటె వారి యాదార్యము విరక్తి సర్వత్ర
గోచరించును. ఆవారి సర్వవిజ్ఞాన విధానమున కీ పంచశతి ఒక విశిష్ట
మణి దీపిక.

సాధారణముగా సంస్కృతాంధ్ర కవులు శతకముల నత్యధి
కముగా నాదరింతురు. ఈ యాదరణమునకు హేతువులను పెక్కురు
పెక్కు- విధములుగా నూహించిరి. కావ్యరచనా యోగ్యతకై యిష్ట
దైవ ప్రార్థనాత్మకమైన ఒక అభ్యాసమని చాలమంది యభిప్రాయము.
అది త్రోసి రా జనరానది. ఈశతకములు మాత్ర మట్టివికావు. వీని
ప్రత్యేకత విలక్షణముగా గోచరించును. నారాయణదాస వ్యక్తిత్వము
నెఱిగిన వారెవ్వరైనను అభ్యాస మాత్రమనలేరు. ఆయన సహజ

పాండిత్య ప్రజ్ఞా! పాభవోపేతుడు. తొలి మలి పద్యములు ఓకే సమయ
మన వ్రాయబడినట్లుండుట వీరి సర్వప్రత్యేకతకు పరమో దాహృతి.
వీరి పద్ధతి యొక్కటి స్థిరమైనది. పద్యముగాని పాటగాని మాటగాని
వ్రాసినదానిని మరల మరల జూచి హెచ్చు లాచ్చులను సరిచేయునల
వాటులేదు. మహారణ్యభూమి వలెనే, నిమ్నోన్నతములతో సహజ
ప్రకృతివలెనే వీరికవిత్వము శోభిల్లు చండును, కృతిమత యనునది వీరికి
బొత్తిగా నచ్చనిది. సర్వ ప్రపంచ విషయములు వీరి బుద్ధికి గోచ
రించును. సాంప్రదాయికములు వీరికి నచ్చనిచో నిర్భయముగా నా
విషయము నుద్ఘాటించుదురు. సహేతుకముగ నిర్ధారింతురు.

మహాకవులు కొందరు శతక రచనలు చేయుటలో తాత్పర్య
మేమియా యని యాలోచించినచో స్వార్థబుద్ధికంటెను పరార్థబుద్ధియే
స్పష్టమగును. తా మేదై వముయొక్క కృపకు పాత్రులై కలిగిన బాధ
లను నివారించుకొన్నారో అట్టి బాధ లెవ్వరికినేని కలిగిన నా స్తుతులచే
నాదై వతములు ఆవారి బాధలు తీర్చునుగదా ! లోకమున కుపకరించు
నన్న మేలియూహయే ఈ శతకరచనకు కారణము. చూడగా మూఱ
పంచశతి యిట్టిదేకదా ? తత్పరాయణముచే బుద్ధిహీనులెందరెందరో
మహాకవులగుట లోకమెరుగునుగదా ! అట్టి మహిమగల శతక
సంపుటి యీ పంచశతి.

ఇందు సూర్యనారాయణ శతకము మొదటిది. సూర్యనారా
యణుడు ప్రత్యక్షుడై వము. లోకమునకు ఆరోగ్యప్రదాత. నారాయణ
దాసులో వట్టి నారాయణుడుకాడు. సూర్యనారాయణుడు. ఇన్ని
సంబంధములతో ఈశతకము సాగినది.

“ఆరోగ్యం బాస్కరాదిచ్చేత్ శ్రీయమిచ్చేద్దుతాశనాత్

ఐశ్వర్య మీశ్వరాదిచ్చేత్ మోక్షమిచ్చేజ్జనార్దనాత్

అను నభియుక్తికి ప్రకారము సూర్యభగవానుని వలన నారో
గ్యము నొందుట మయూరాది మహాకవుల చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి.

ఈ మహాకవి కేవల మారోగ్యమేకాక ఆరోగ్యాది మోక్షపర్యంతము సూర్యభగవానునే ఉపాసింపవలెనని తన సిద్ధాంతము స్పష్టపఱచినారు. సూర్యదేవుని నవరసమూర్తిగా చిత్రించుట మాత్రము ఈ మహాకవికే చెల్లినది.

“కమలాశీన్ విగసింపజేయునెడ శృంగారంబు, హాస్యంబు దు
ర్దమ మందేహ తమిస్రమారణమునన్, రౌద్రాద్భుతో ద్వీర సం
క్రమ బీభత్స భయానకంబులు లనక్కరుణ్యముం దావకీ
నమహాభక్తులయందు, నస్తగిరి పొంతన్ శాంతభావంబు నీ
వమరంజేయుదు నిత్యనిర్గుణుడవై హా : సూర్యనారాయణా :”

ఇది దాసుగారి పదతి. ఆయనబుద్ధికి అగమ్యములేదు. లోకము నందలి సర్వపదార్థములను మేధావి లోకోత్తరముగా సర్ది యనుభవించ వలెను. ఆమేధ వీరికి వలసిదంతయున్నది.

ఈ మహాకవి సర్వమతసిద్ధాంత సారసర్వస్వగ్రహణ పారీణత అబ్బురముగొల్పును.

“సరిగాబొద్దులు విన్న భావముగ. హంసల్ సత్తుగా, దార్కికుల్
పరమాణుస్థితిగా, బహుప్రకృతిగా, బల్మారు సాంఖ్యుల్ సదా
ధర మీమాంసకులెల్ల గమ్మగ : బరంధా ముమ్ముగా యోగులం
దురు, నేనో మఱినీవే సర్వమని యందున్ సూర్యనారాయణా :”

దీనికిమూలము ప్రసిద్ధమైన శ్లోకమున్నది. నేనో మఱినీవే సర్వ
యందున్ అచుట శ్రీ నారాయణదాసవ్యక్తిత్వము.

దాస నిశ్చయమిది

నీ దాసుండగు వానికాపదలురానేరా, వాకష్టబ్ధినన్
సూడిన్నీకులు నిల్వనట్లు వడినెంతో దూరమైపోవు, త్వ
త్పదాంభోరుహచింత నౌషధము తప్పన్ లేదు పాయంబువే
రేదై నన్ భవరోగమూడ్చుటకుఁ దండ్రీ : సూర్యనారాయణా :

ఐహాకాముష్మిక సౌఖ్యదాతృత్వము సూర్యభగవానుని ధర్మ
మనిగదా వీరినిశ్చయము. వారి భక్తితత్పరతకిది పరమ దృష్టాంతము.

“ఊహాప్రోహలు శాస్త్రకోధనములున్ యుక్తుల్ క్రతుస్సానముల్
సోహమ్మంచువచించుటల్” వృధలు, సత్యంబున్ దయన్ గల్గియు
త్సాహంబొప్పగ భక్తితో భవదుదంచన్నామ సంకీర్తనం
బాహాసేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యా! సూర్యనారాయణా!”

నిరంతర భగవన్నామ సంకీర్తనముకంటె మోక్షమునకు
సాధనమింకొకటి లేనేలేదని వారి విశ్వాసమును హుబముఖముల
చిత్రించి తెల్పినారు. నవ విధ భక్తులలోనిదగు సంకీర్తనభక్తి మూఢ
భక్తిగా తానుస్వీకరింపలేదు. ఈ గ్రంథోప సంహారమును తిలకింపుడు.

“ఆరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబుఁబ
ల్మఱు నాశక్తి కొలందిచూచి తుదికిమ్మై రూఢిఁగైకొంటి సం
సరణాంభోధిఁదరింపఁ జేయుటకు యుష్మద్భక్తి దుష్కన్య మీ
నరతోకంబున లేదు పాయమని యన్నా! సూర్యనారాయణా!”

ఇదివారి నిశ్చయము. సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాదులను మధించిన
వినూత్న విచిత్ర విశేష విజ్ఞానముతో మధింపగా నవనీతమువోలె
వెలువడిన పరమ సిద్ధాంతము భక్తి. ఆభక్తి నవవిధములు గావున
సంకీర్తన పరమమోక్షసాధనము.

“మోక్షసాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ” అనియు
“భక్తిరేవైనం గమయతి, భక్తివశః పురుషః” అనియు

శ్రుతిస్మృతులు చెప్పుచున్నవిగదా! శ్రీమద్భాగవతాదులు
ఈ విషయమునే ఉద్ఘాటించుచున్నవి గావున శ్రీదాస భక్తి సిద్ధాం
తమున శాస్త్రీయము సర్వజన సంసారసంతరణ సదుపాయమనుటలో
సందేహములేదు.

ఇట్లే ఇందలి పద్యములన్నియు వినూత్నచిత్ర మహావిషయ ప్రతి
పాదకములగుటయేగాక సహజసుందరములు నగుట శ్రీదాస ప్రతిభకు

అపార వ్యుత్పత్తికి పరమ దృష్టాంతములు. అన్ని పద్యములు ప్రథమోదాహరణార్హములే గావునను, నిరవకాశము నెత్తిపై త్రొక్కుట చేతను ఈగ్రంథ ప్రస్తావన నింతటి విరమింపవలసెను.

ఇక రెండవది మృత్యుంజయము. అనగా నిది నిజమైన మృత్యుంజయమే ! సంజ్ఞా మాత్రముగాదు.

మృత్యుంజయుడు పరమశివుడేగదా ? మరల నామధేయమున శివ పద ఘటనమేల ? దాసభారతి నిర్విశేషముగ దొరలివచ్చిననుటకు నామనసొప్పదు, — కావున మొదటి మృత్యుంజయ పదము విశేషణము. ప్రాణాపాయకరవ్యాధిలో నుండగా శ్రీదాసభారతి పరమశివుని స్తుతించినది. అది మృత్యుంజయమైనది. ఈ శతకమును ఎవ్వరు పఠించినను వారెల్ల రపమృత్యుంజేతలగుదురు. కేవల మృత్యుంజయమేకాదు శివముకావలయు. కావుననే నామధేయము మృత్యుంజయము. సంబోధన, జగన్మంగళాత్మకమైన శివనామము సెబాసు !

తొలిపద్యమున సూర్యనారాయణ శతకమునకు వలెనే శ్రీకారాదులులేవు. శ్రీకారాదిగా కావ్యప్రారంభము అనునది సామాన్యము. కాని మహర్షి పూర్ణమగు హృదయముతో స్వామిసన్నిధికి పరువెత్తు దాసభక్తికి పరమవిశిష్టముగా సంబోధించినది.

“ఓనాథ దీనరక్షక మానుగమముగావుమా !” మొదలు నూరవది యగు “శివ శివ శివ మృత్యుంజయ ! భవ భవ భవ పాపదూర భక్తాధారా !” వరకు ఏకరూపముగా పరమార్థి బంధురముగా ఇష్టదైవస్తుతి విషయికమైన రతి సాగినది. ఇట్లు సాగుట మహాకవి లక్షణము. లౌకికములగు కామక్రోధాదుల కతీతమైనపుడుగాని ఏవంవిధ మహానిష్ఠ కుదురదు. శాస్త్రవ్యుత్పత్తిగల మహాకవులు శాస్త్రీయ సంప్రదాయము లెట్లు నిక్షేపింతురో ఈ పద్యమునందు గోచరించును. పూర్వార్థమునందు శివ శివ పదములు నావృత్తము చేయుట. ఈయా

వృత్తి పరిసమాప్తిద్యోతకము. ఇంతకంటె చేయవలసిన స్తుతిలేదనుట. ఈ స్తుతియు పరిసమాప్తమైనదనుట. ఇట్టి చమత్కారములు దాసకవితా వాహినిలో కోకొల్లలు దొరలివచ్చును.

ఈ మృత్యుంజయము వారి సోదరులకు వ్యాధి సంక్రమింపగా వైద్యులసాధ్యమనగా బంధువులు బిక్కమొగములు పెట్టగా నాడీ సంచలన మపమార్గము పట్టగా నారాయణదాస మహాభక్తి ఈ శతకౌషధి సంజీవనీ మహామహిమచే సోదరుని పునరుజ్జీవితుని చేసుకొన్నది. దాసానుభూతియట్టిది.

ఒకపర్యాయము దాసుగారు బందరులో హరికథ చెప్పుటకు వెళ్ళిచారట! అపుడు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారితల్లి నాయనా! మట్టుపట్టినది వానవచ్చిన కథ యెట్లు జరుగునో! అనగా నారాయణ దాసుగారి కథగావున వర్షము రాదమ్మా! అన్నారట! వర్షములేదు. కథ లోకోత్తరముగా సాగినది. ఈ విషయమును శ్రీసత్యనారాయణ గారు వారేచెప్పగా మఱికొందరు పెద్దలతో గలిసి విన్నాను దాసభక్తి మహిమయట్టిది.

నిష్కృష్టము పవిత్రమగు నాభక్తిభావము ఈ శతకములో రూపుగట్టి ప్రవహించినదనుట సహజోక్తియేగాని మెచ్చుగాదు. ఈ శతకమెల్ల తనజోడు కవపాటకాడునైన సోదరుని రోగబాధ నివారణకై దాసహృదయము పడెడి ఆరాటము నూరుపద్యములలోను సాక్షాత్కరించును. “కృయాసిద్ధిస్స త్వేభవతి మహతాం.” అన్నసూక్తికింతకంటె లక్ష్యమేమి కావలెను? ఇందలి పద్యములన్నియు మారేడు దళములవలెనే భాసించును. ప్రతిపద్యము విస్తృత వ్యాఖ్యానార్హము. వివరణము మొదలిడినచో మూల గ్రంథమునకంటె ద్విగుణముగా భారమగును. అన్నిపద్యములును శివమూర్తులే! ఏదేనినేని హెచ్చులొచ్చులనలేము. అది దాస ప్రతిభ.

“ఇది బిరుదు నీదు భక్తుల
సదయత రక్షించినావు శంకరుడవుగా
పదునాల్గు భువనములలో,
బదపడి చాటుదునికన్న బ్రదికించు శివా!”

చిత్రము! భక్తులను రక్షించుట పరమశివుని బిరుదు. అనగా
అలంకారము. సేవ్యుల కింతకంటె ధర్మమేమున్నది? అలంకారమేము
న్నది? దీని పదునాల్గుభువనములలో చాటుశక్తి మాత్రము ఒక్క
నారాయణదాస మహాశవికే గలదు. ఇది వినిమయము. రక్షణమొకరి
వంతు, దానిని ప్రచారము చేయుట యొకరివంతు వీరిద్దరు ససాధార
ణులు. సేవ్యసేవకభావము ఇట్లుండవలెగదా!

చివర కొక్క సత్యమును చెప్పుచున్నారు దాసుగారు.

“సత్యము నీదగురక్షణ
సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముఁ గొంటల్
సత్యం బీశతకంబని
సత్యత నాయన్నఁబ్రోవు సర్వేశ శివా!”

ఈ శతకము సత్యమనగా శతకాను సంధాతలకు మహాఫలము
మృత్యుంజయాత్మకము తప్పక సిద్ధించునని పరమ ఋషివలెనే పుణ్య
మును అందరకును పంచిపెట్టిడి ఔదార్యము దాసుగారిది.

మూడవది ముకుందశతకము.

అత్రాకారాంభమున సత్యనారాయణ స్తవమున్నది. ప్రతి పద్య
న్నదాయణ శబ్దమున్నది. మకుటము మాత్రము ముకుందయని.
నారసికరూపమైనను మూర్తులు తత్ప్రతిపాదక మంత్రములు
అలంకృత పున మూర్తి భేదము సంగీకరింప వలెను. తాత్పర్యము
సత్య? యిది శతకమేయయ్యును కందపద్యాంతమున నాగణము
ఈ పున మోక్షప్రతిపాదకతాద్యోతకమగు ముకుంద శబ్దమును
మృత్యుబ్రహ్మాంక మకుటీకరించి తమ తాత్త్వికతను స్పష్టము చేసినారు,
మును

మొదలి శార్దూలముగాక సరిగా నూరు పద్యములు. అందరును తరించుటకీ కందములు వ్రాసినట్లు రచన ఫలమును పరబ్రహ్మసాక్షి కముగా పాఠకులకు ధారవోసినారు. బిందు పూర్వక దకారప్రాసతోడి పద్యము చివర కూడ బిందు పూర్వకద కారముతో నాగుట పద్యమున కొక అందము సచ్చును. ఇది కేవల శాబ్దికమే యయ్యును అప్రయత్న సిద్ధముగావున వాక్యార్థాపకర్షకము కాకపోవుట చేతను అధమము మాత్రము కాదు.

ఈ ముకుందశతకము కుందప్రసూన గుచ్ఛము వలెనే గుబాళించు చున్నది. విరజాజి పొట్లమువలె పరిమళించు చున్నది. ఇందం దెందైనను సుఖింబంద భక్తియే యుపాయమని మదికి విందుగా రోగములకు మందుగా భక్తిని భావించి తరించిన మహాభక్తియోగి దాసు గారు.

“మందరధర! రారా! శ్రీత
మందారా! రార! పాపమర్దనరా! గో
విందా! రా! నారాయణ
కందళితానంద మూల కంద ముకుందా!”

ఆటలు మరగిన బాలకృష్ణుని బ్రతిమాలుచు పిలుచు యశోదా దేవి ఆరటము ఆప్యాయము ఆహ్లాదము ఈపద్యమున నాలుగు వైపుల జూచుచు పిలుచుటలు తోచుచున్నవి.

హరవిలాసమున చిరు తొండనింబి కథలో సిరియాళుని వ్రుండిన పిమ్మట పరమశివుడు పిలుపుమనగా తల్లి గద్గదనదద్గళముతో నా వణిగ్వంశ వారాశి హిమధామ” అని దిక్కులుచూచి పిలిచిచివైపుల ద్వ్యంజన పాకగంధిలములైన అవయములతో వచ్చినాడు. నాలుగుని మరుదుగా గాన్పించు చున్నది. నే నరువది నాలుగు లఘువులలో నారాయణునే పిలువగా నీకంత సీసపద్యము కావలెనా అని శ్రీనాథుని వెట కారమాడు చున్నట్లున్నది. ఇద్దరు సార్వభౌములే గావున ఒకరి

నొకరు సరసములాడు కొనుట దొసగుగాదు. ఆసార్వభౌమునకు మీసలున్నట్లు నేనెఱుగను.

ఈ మహాకవి ప్రాసలను గాని ఉపములను గాని ఉత్పేక్షలను గాని అందుకొన్నచో బండ్ల నుండి గ్రుమ్మరించినట్లేగాని మహామేఘము వర్షించినట్లేగాని వేరుగాదు. ఆసేతు శీతాచలము తిరిగితిరిగి అన్ని సారస్వత ప్రక్రియలందును ప్రథమతంబూల మందు కొన్నవారే. పండ్లి కిలించి చిత్తమనుట వారెరుగని విద్య. సహృదయ మిత్రుల యెడల, నిగర్వులు నిరాడంబరులను నగు విద్వాంసుల యెడల వారుచూపెడి అపారగౌరవము అనన్యసామాన్యము, నాన్యతో దర్శనీయమును. ఒకటి రెండు పద్యములకే ప్రాసలందక గ్రుడ్లు మిటకరించి ప్రాసలే మార్పుకొనెడి నేటి చాలమంది కవుల కీశతకము పరమాశ్చర్యమును కలిగించుటలో వింతలేదు. ఇన్ని ప్రాసలును చమత్కారజనకములై సహృదయ విస్మయమునే గొలుపునుగాని వచ్చినవే వచ్చుచున్నవని అసంతుష్టి నీయవు.

అన్ని పద్యముల వెనుకనుండి పురాణగాథలు తొంగిచూచును. ఉదా.

“బందెలిదెద నను నెదనిదె
పందెము నీకంటె మొండివాడనురా! గో
విందుండా! నారాయణ!
కందలితానంద మూల కంద ముకుందా!

హృదయమున భగవంతుని బంధించుట యోగులచేతనైనదే గాని మానవులకు గాదు. ముకుందుని హృదయమున బంధింతునన్న మాట సంయమిత్వ గోత్రకము. గోవిందుండా! అని సంబోధించుట మరింత విశేషము. ముకుందున కాసంబోధన మిష్టము.

గోవిందేతి యదాఽఽక్రంద శ్కృష్ణామాం దూరవాసినమ్
ఋణం ప్రవృద్ధ మివమే హృదయాన్నాపరస్పతి”

చ్రాపది గోవిందా ! యని పిలిచిన ఆ కేక ముకుందుని చెవులబడి
అధమర్ణుని గావించినదట ! దీనికి తిక్కన “ఈగగరాని అప్పు” అని
తెనిగించినాడు. అట్లే ఈ గోవింద పదముకూడ గోశబ్దాభిధేయార్థముల
నన్నింటిని ఆవృత్తిచేయుచు అద్భుతార్థము నొసగుచున్నది. స్వామి
దర్శన మిచ్చినను పోల్చుకొనలేక మఱపుచెందుట ప్రకృతిసహజమైన
సత్యము. భగవత్త్వము నెఱిగిన వారికందరికినీ ప్రపంచ మసత్య
మనియే తెలియునట ! గర్వనిరాసము భూతదయాభివృద్ధి వారికి పరమ
సమ్మతములు. ఆయుశ్శేషమంతయు భగవద్గుణసంకీర్తనమునకే విని
యోగింపజేయవలయునట ! ఇది భాగవతధర్మము. ఇదిగో !

“నీపాదకమల సేవయు

నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమ్మునితాం

తాపార భూతదయయును

దాసమందార నాకుదయసేయగదే !”

దాసబుద్ధియు దాసకవిత్వము నీజాతివి. వారి కోరికచూడుడు !
ఎందైనను మిత్రులకందరకును భగవద్భక్తి నందింపుమనికాళిందీప్రియుని
కోరుచున్నారు. ఈ శతకము వ్రాసి భగవదంకితము చేసి దాస హృద
యము పొందిన యానందమునకు మేరలేదట ! ఇది సత్యము: సదా
నందమును ఇంతలు వ్రాసి చిట్టచివర

అందఱు దరియించుటకే

కందము లాచంద్రతారకంబుగ మహిలో

నందెఱుపుము నారాయణ !

కందలితానంద మూలకంద ! ముకుందా !

ఇది సర్వ ప్రపంచ సంసార సంతరణ వాంఛ. పరమ హంసలకు
మాత్రము చెల్లినది. వీరికడచెల్లినది.

వీరు ఆంతరంగికవైరాగ్య సంపత్తి కలవారు. ఆశ్రమ స్వీకారము
లేని పరమహంసలని నాతాత్పర్యము. ఈ శతకమెల్ల హృదయముతో

చదివిన నీయర్థము తెల్లమగును. ప్రతి పద్యము నారాయణ శబ్దాంకితము. మకుటము తదర్థవివరణము చేయుచున్నది.

ఆనంద కందము నారాయణుడే గదా! మిగిలిన యానందములు నిత్యములు గావు. అనిత్యములైన వాని ఆనందములుగా వేదాంతులొప్పురు. కావున పరమహంస సంస్కరణార్హమగు నారాయణ శబ్దమును పద్యాంతమున నిక్షేపింపక పద్యగర్భమున నిమిడ్చినారు. ఇది వారి ఆంతరంగిక నారాయణ పరాయణతను అర్థతః ధ్వనింపచేయుచున్నది. ఇది కావ్యభాషలో ఒక విధమైన శిల్పరచన.

నాల్గవది వేల్పువంద. ఈ వంద పద్యములును గండశిలల వంటి సీస పద్యములు. ఈ వంద పద్యముల కర్తము తడవులాడక చెప్పుట ఎంతవారికేని యసాధ్యమే! చెప్పినచో తెలుగు దేశమున వానికి తెలుగులో నికడోకా లేదు. ఇది నాటు తెలుగు. దీనిని పాఠ్యగ్రంథముగా కూర్చినచో తెలుగు వారికి చక్కని తెలుగు పట్టుపడును. కాని ఇట్టి గ్రంథములు నిర్ణాయకుల దృష్టి కెక్కవు. కష్టములేనికమ్మని పుస్తకములు విద్యార్థుల మనసుల నాకట్టును గదా! విద్యతా సంపాదనము నేడు వెను వెను కలె సది.

కవి సింహాచల నారసింహుని నూరు పద్యములలో స్తుతించుచున్నాడు. అన్నియు సీసములు. ఉక్కు కంబమున నలవోకగా నావి ర్భవించినవానికి సీసమున సాక్షాత్కరించుటలో సంశయమేమి? అచ్చమైన తెలుగు వృత్తము సీసము. నాటు తెలుగు భాష. అసలు తెలుగు దైవ మప్పన్న. కవి వెలితిలేని తెలుగు మొలక. సంస్కృత భాషకు మార్దవ మాధుర్యములు లేవని తెగువతో పలికెడి తెలుగు డెందముతోనే ఈశతకము నిడిచినది.

‘యతో వాచో నివర్తంతే’ అన్న ఉపనిషద్వాక్య మందుకొని దృశ్యము నదృశ్యమునగు పరమాత్మతత్త్వమును అనిదం పూర్వ ధోర

ణిలో వర్ణించినారు. తొలిచదువులే పరమాత్మను తెలియలేక మళ్ళినవి. వాని కందని నీవు నానాటు మాటల కందెదవా! నాటు మాటలతో మనకు అప్పల నరసన్న నందించినాడు.

“వీనులు లేకీవు వినెదు కన్నులు లేక కనెదు” ఇది పరమాత్మ యొక్క సత్తను వర్ణించుచు అతీంద్రియములైన సర్వకార్య సమాచారములను వివరించుశ్రుతి. అచ్చముగా తెలుగు మంత్రముగా ఆర్షదృక్కుతో ఉపాసించినారు. దాసనిశ్చయ మెంతనిక్కచ్చియో! పులిపొదుగు పిదుకబోవనొనట! పామునోటనైన చేయి పెట్ట వచ్చునట! మొసళ్ళ రేవున స్నానమునకు దిగవచ్చునట! పిచ్చికుక్కతో నేస్తము చేయవచ్చునట! నేను తప్ప మరేమియు లేదని కూడు కూటములకు మాత్రమురియాడు కొంటె మాటలు వినరాదట! భగవత్సంబంధములేని వాని సంబంధము పై కార్యములకంటె దుష్కరముగా వెల్లడించినారు. ఇదివారి పరమ నిశ్చయము. వెనుకటి కవులు కూడ ఈ నిశ్చయమును వెల్లడించినారు. కాన హృదయదఘ్నుముగా ననుభవింపక అందలి మంచి చెడుగుల నాకళింపుజేసి కొనక దాసభారతి వెలువడదు. పరప్రత్యయ నేయబుద్ధి వారికిగాదు సరిగదా వారి శిష్యులకు కూడలేదు అంతటి స్వతంత్ర నిశ్చయముగలవాడు. అంతటి నిగర్వి. అంతటి రసోన్మాది. అన్నివిధములైన దినుసులు సమ్మేళన కలవాడు ‘నభూతో నభవిష్యతి’ గదా!

దాసచి త్తవృత్తి ఎంతచక్కగా తీర్చబడినదో!

“అక్కటా ! యాయాస్తి తక్కువ పోతర

మెక్కువ బ్రదుకు నాకెట్లువచ్చె ?

నీపని కాదిద్ది నేఁ గ్రొవ్వనన్ నల్పు

కొన్న సేగికి మారు కుడ్చుచుంటేఁ

తనుగట్టుకొనఁ ద్రాళ్ళు దాఁదెచ్చుకొన్నట్టు

కోరి యీ చిక్కు తగుల్చుకొంటేఁ

దిమ్మడు సీలూడఁదీసిన తీరున

నే నిట్ట పంటఁ గట్టెడవుకొంటి
ముదిసియున్ జెడ్డవాడుకన్ వదలకుంటి
బిడెమెడసి తగవరిలాగు ప్రేమచుంటి
నీగడుసు వెట్టివానినీవేరెదెట్లు!”
రెంట త్రాగుడు తిండి మెట్టంటు వేట్లు !

గడుసు వెట్టిదనము. గడుసుదనము, వెట్టిదనము. రెండునున్న వాడే? కావుననే నీవెట్లెలికొందువయ్యా ! గడుసుదనమును సింహ ముఖముతో మాన్చి, వెట్టితనమును మానవ దేహముతో మటు మాయము చేయుమని యభ్యర్థనము. చాల చిత్రముగ భావమును ప్రకటించుట దాన సహజశక్తి. కంట తడిరాదట ! పొడిపొడిగా నేడ్వ చేతకాదట ! వట్టిమాటల బండారముగాదురా బాబూ ! పొడి యేడ్పులు నా చేతగావు. నేను బూటకములవాడను కాను. ఆర్ద్ర హృదయముతో పరమార్థితోనే నిన్ను పలుకుదును. పాడుకొందు ననుట.

మంచి నడవడి లేకపోయినచో భగత్పాక్షాత్కారము కలుగదని ఉపదేశము. ఈ పద్యము ఒక గండరువు. అనుకొన్నట్లు శబ్దములు హత్తు కొని యొందుగుట కవిపురాసుకృతపరీపాకము.

“దండము దండము దండము దండము
దండము వలమురితాల్ప ? నీకు.
జోహారు జోహారు జోహారు జోహారు
జోహారెరచిదిండి సూడ : నీకు
గొండీలు గొండీలు గొండీలు గొండీలు
గొండీలు కడలి యల్లందనీకు
కైచాపు కైచాపు కైచాపు కైచాపు
కైచావసలఁబుట్టుకంటి : నీకు

అలకాపరి దీవెలకోల నీకు
మోడు పోయట్లు చెమ్మటలాడనీకు
మఱిమఱియు మొక్కులో పెరుమాళ్ళ నీకు
రెంట్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు :

ఇందు పదముల పౌనరుక్త్యము తద్గతమైన భావనై రంతర్యమును
స్పష్టము చేయుచున్నది. దాసదృష్టి విశేషమిది. ఎన్నివిధముల పద్య
మును మలచి విరిచి నఱచి వ్రాయనగునో అన్నివిధముల వ్రాయగల
శక్తి దాసశక్తి.

చివరిపద్యములు అచ్చునుగుత్తె త్వమును భక్తినిచాటును. సాంసా
రికములైన పరిస్థితులన్నియు కల్లజంజాటములైనవి. ఇదివట్టి మాటగాదు.
అను భవముతో పండినమాట. ఆపంటకు తరువాత పద్యము సాక్ష్యము.
సమత్వబుద్ధి.

“విద్యావినయసంపన్నే పండితే గవి హస్తినీ
కునిచైవ శ్వపాకేచ పండితాప్సమ దర్శినః”

“సమశ్శత్రౌచ మిత్రేచ—ఇది పరమవైరాగ్య సంపద. ఈ
సంపదకు వైరాగ్యము బీజము. కావున నీ పద్యములు కేవల వాచనిక
ములుగాక అనుభవ పూర్వములనుట కుదును కొనుచున్నది. వీరితత్త్వ
ము భక్తి ప్రధాన ముంటినిగదా! చివరికి వారు శ్రీనారసింహుని కోరెడిది
ఒక్కటే! అది ధ్యానభక్తికాదు. అనన్యభక్తి. అదినిజముగా నొక
వెట్టి. అదిలేక ముక్తిలేదు. తన ఆరాధ్యదైవమును పసికందునువలె,
స్నేహతునివలె, సోదరునివలె, తండ్రివలె, దల్లివలె, భర్తనువలె,
ప్రభునివలె, ఉపచరించుట. ఉపాసించుట

“నా ముంగిటన్ నిల్చు నాయనా : నీకునే
బోయుదు నాఁబాడి పొట్టనిండ
నాపాలికిన్రమ్ము నాయనా : నిన్నుమ
లాకలోమంచి నీకాకమాన్తు

నాకుఁగాన్పించుము నాయనా ! నీమేను

నిమిరి నీబడలికల్ నెట్టివె తు

నాచెంత నుండుము నాయనా ! యనయము

నన్నులాగున నినున్గాచుకొందు

చెల్లబిడ్డలహృచ్చి చూడెల్ల పలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండి యిట్లు

లానుమికనైన నాపల్కుపాసకంబు రెంట త్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు.

ఇది నిజమైన కవికిగావలసిన యార్తి. భాగవతమున నడుగడున ప్రత్యక్షమయ్యెడి భగవద్విషయకరతి. ఇదివీరికి పుట్టుకతో బట్టినది. ఎరువుకాదు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి మాస్వామిలోని యీ పద్యము గుర్తునకు వచ్చును, పౌర్వాపర్యముతోనిట బనిలేదు. ఏక జాతి ప్రయుక్తమగు భగవదుపచారరూప మనోధర్మమును మాత్రమే మనవిచేయుచున్నాను.

“కరితో ల్పుట్టము కొంగుతో పునుక బిజెపాత్రచేబూని సం
స్కరణం బించుకలేమి మైజడలుమూఁగన్, బొజ్జ పెల్లకటన్
సురుగన్ ముమ్మొన కట్టతోతడుముకొంచున్ లచ్చిగేహంబుముం
దర నిల్చున్ భయదీయభిక్షుకత కంతంబెప్పు ? విశ్వేశ్వరా !”

ఎందరెందరో పరమశివుని భావించినారు. ఆ శివమూర్తిని ఆ ఆదిభిక్షుని భైక్షవృత్తికి జాలిపడిన వారెందరు? అంతటి పరమార్తి పూర్ణమగు హృదయమెందఱు కవులకు కలదు? సరిగా ధూర్జటి తిన్నని ముఖమున జాలిపడినాడు. వీరు స్వయముగానే జాలిపడుచున్నారు. దాసకవిత ఉత్తమజాతిది. మహచ్ఛబ్ద విశేషణ యోగ్యమనుటకు ఇంతకంటె ఉదాహరణ మేమికావలెనో !

ఉపసంహారములో కవి న్యస్తభరత్వము స్పష్టమగుచున్నది. నాటుమాటుతో చెప్పినయ్యా ! నాలోటునెంచవద్దు. నానోరు తెలుగునోరు. ఇంకొకటి నానోటరాదు. వచ్చేనేని సహజముగా

నుండదు. నీ వచ్చమైన తెలుగు దయ్యమవు. — కాని ఒక్కటి. నా కేది లెస్సయో ! ఏదికాదో నేనెఱుగను. నాయం దేదొసగుండెనో గుణముండెనో నేనెఱుగను. నీవే గ్రహించి నాకు కావలసిన కోరికను ప్రసాదింపుము. ఎల్లప్పుడు నిన్నిట్లే పాడుకొనుచు నాడు కొనుచు చూరేండ్లు హాయిగా బ్రతుకనిమ్ము. ఇది దాస ముగ్ధహృదయ లక్షణము. మోక్షము కోరలేదు, కోరనక్కరలేదు. ఇంతకంటె మోక్షమున కధికారి యెవ్వడు ? అది స్వామికి తెలియదా ! కోరని కోర్కె నెనరుతో నొసంగుమనుటలో నిదిచిత్రము ! దాసుగారు సంసారమునకై తాపత్రయము పడినట్లు కన్పింపదు. వారు యోగివైఖరి భూత భవిష్యత్తులను దర్శింపగలవారు. తాను కవియై పుట్టినవాడు గావున తరువాతి వారికి వలసినంత స్తోత్రసంపదను త్రవ్వియిచ్చినాడు

ఐదవది సత్యవ్రతి శతకము. పద్యసంఖ్యా విశేషమును పురస్కరించుకొని లాక్షణికవచనము నందుకొని శతకమని వ్యవహారము సిద్ధము. శతకముగాక మఱేమగునో యన్న అద్వితీయ దాస ప్రతిభా వైదుష్యముల కెత్తినమణి ధ్వజము; సమస్యాపూరణము.

చాలమంది యవధానుల నెఱుగుదుము. మహాశుకవుల నెఱుగుదుము. ఒక్క సమస్యను పూరించుటకే జన్మమెత్తినంత పని యగును. ఒకటి రెండు విధములుగా పూరించు నప్పటికే తడియారును. ఇదేమియో కాని ఒకే సమస్యను నూరు విధములుగా పూరించుట మానవసాధ్యమా ! నాకు మాత్రమిది ప్రశ్నయే !

ఇట్టి విషయమున ఒక సమస్యను నూరువిధములుగా పూరించి సెబాసని పించుకొను నట్టి సామర్థ్యము నాయెఱిగినంతలో దాసుగారికే యున్నది. తడవు కొనకుండ ఒక్క ప్రాసతో వంద విధములైన విషయములను తెచ్చి పూరించుట. ఆపూరణలన్నియు నందదుకులు గాక రమణీయములుగా నుండుట ఎంత అద్భుతము. భారతీచరణ మంజీర ఝళంఝా రావములేగాని ఇవి పద్యములా అనిపించుట ఎంతసుకృతమో !

సమస్య పూరణాత్మకమైనను నీతి బోధకమగుట చిత్రము! కావుననే దీనిని ప్రత్యేకముగా గాక శతక సంపుటిలో చేర్చుట. ఎన్నిలోకాను భవములు? చమత్కారములెన్ని? సత్యప్రకటనములెన్ని? ఆతీరులు గమనింపుడు. ప్రాసలవలెనే ఉపమానములు గూడ కుప్పలు తెప్పలుగా దొరలి వచ్చి పడుచుండును.

“బ్రతుకున సుంకంబెఱుగక

స్వతంత్రరాజ్యము సేయు ప్రభువు వలె, పతి

వ్రతవలె సహజకవి వలెన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

సుంకమాసపడని స్వతంత్రరాజు వలెను, సహజకవి వలెను సత్యవ్రతికి సంతసమిచ్చునట! ఈ సమస్యలో కర్త సతతము అను శబ్దము. ఇది అవ్యయము. తెలుగున ముప్రత్యయము వచ్చినది. ఈ సతతశబ్దము త్రికాలార్థ గర్భితము. ఇది సత్యవ్రతికి సంతసమును కూర్చును. కాలమెట్లు కూర్చును? కాలా భిన్నమైన దైవము కూర్చును. దాసుగారు దేనినైన సహింతురుగాని అసత్యమును సహింపరు. సరిగా తిక్కన్నగారి తీరు కూడ ఇట్టిదే! వీరిరువురు వ్యాసహృదయ మెఱిగిన వారు.

“నడవడియను మున్నీటిం

గడవంబెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా

నొడ గూడుననిన సత్యము

గడచిన గుణ మింక నొండు గలదే యరయన్—

“సర్వ తీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద

సమధిగమము సత్యముతో సమముగావు”

ఇది సోమయాజిసూక్తి. ఆసూక్తికి ఈ నూరుపద్యములు వివరణము. అని తాత్పర్యము. సత్యవ్రతి హృదయము స్వతంత్రప్రభువు వలె నిర్భీకమై, పతివ్రతవలె ధర్మాధారమై, సహజకవితవలె సత్యానంద

మయమై యలరారుటలను చక్కగా చిత్రించినాడు. ఈ మువ్వధములైన యానందములు చిదచిదీశ్వరానంద సహవ్రతములు. దాసభారతి చిత్రముగా మహావిషయములను పాఠకహృదయముల హత్తించును.

అసత్యవచనుడు తేలుకాటువలె కన్పించకుండ మిక్కిలి బాధించునట. ఆ బాధ ఓర్వరానిది. అప్పుడు మంత్రమహిమ కావలెను. అనగా అసత్యములాడువాడు వానితోవన వాడు ఇచ్చవచ్చిన దబ్బరలాడుచు పోగా అవి తేలు కాటువలె సజ్జనులను బాధించి తీరునుగదా! అప్పుడు అసత్యములు విన్న వాడు నిదానించి యాలోచించవలెను. మంత్ర శబ్దమునకు దేవతా విషయక వర్ణాత్మకత్వమేగాక ఆలోచనమన్న యర్థము నున్నది. ఆలోచించి నిజమెఱిగిన వానికి మంచి సంతోషమే కలుగును. దుర్బలుడైన వానికి పుండు లేచిన అది క్రమముగా వ్యాపించి ప్రాణాపాయము కలిగించినట్లే అన్యతవాక్యము ప్రాణహాని కలిగించి తీరును. — అసత్యము మెల్లగా చోటు చేసికొని క్రమముగా రోగమువలె వ్యాపించి పుండయి ప్రాణములు తీయుననుట అనుభవ దూరము కాని విషయము.

కొన్నిలోపములను నిర్భయముగా చాటుడి ధైర్యము దాసభారతి సామ్రే!

“క్రతువు మిషపెట్టి ధనముల
నతి నిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁ బెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవతికిన్”

వీరిహృదయము హింసాత్మకములైన క్రతువులను మెచ్చదు. వీరి వాఙ్మయములో పెక్కుచోట్ల నీ విషయము ప్రస్తుతము. హింసారూపదోషమే గాక, యజ్ఞము మిషతో సంపాదించి దానికై వినియోగింపక భార్యకు నగలు చేయించు కొనువాడు ఎన్నడేని నీచముగా మరణించునట! — అప్పుడు సత్యవతికి సంతసము.

“యతి వేషమ్ముంగై కొని

మతిహీనుల చెదరగొట్టి మాటున ధంభుం

దతిభోగముల కృశింపగ” — సత్యవ్రతికి సంతసము.

అదికిన బూడెద పట్టెలు, ఉదికిన మడివోవతి స్వాస్తులు; నదీ
స్నానాదులు సత్యముతో సమములుగావు. అని వీరి సత్యసన్నిహిత
సిద్ధాంతము. మత దంభముతో కావించెడి చక్రాంకితములు; హోమ
వ్యాజమున కావించెడి పశుహింసలు సత్యఫలము నీయజాలవు. ఇది వీరి
సిద్ధాంతము.

ఇట్టి క్రమముతో నీ వంద పద్యములు సమస్యా పూరణ రూప
ముతో శతకమై నీతులను ధర్మములను లోకమున కందించు చున్నవి.

ఇది పంచశతిలోని విషయము. దాస పంచశతి లోకతత్త్వమును
దైవతత్త్వమును మానవ మనస్తత్త్వమును చక్కగా చిత్రించినది. దాసు
గారు చిత్రింపలేని దేదియు లేదని నానమ్మిక. ఎంతటి మహావిషయమున
నైన అలవోకగా ప్రస్ఫుటింపజేయుగలరు. ఇది పుంభారతీ స్వరూపము.
నానా విధరసవత్కలా సర్వస్వ మణి మంజూష దాసుగారు. ఒకపుడు
బ్రహ్మకును సరస్వతికిని ప్రణయ వివాదము పొసగినది. బ్రహ్మ కొంచెము
తొందర పడినాడు. సరస్వతి కొంచెముగా గర్వించినది. ఎవరి ఆత్మ
విశ్వాసము వారిది.

‘నాయవి నాల్గు మోములు’ అన్నాడు ‘అవునా’ అని అవహేళ
నాభివ్యంజకమందహాస మొలికించినది. ‘ఎటు ముద్దిడెదు?’ ఇది బ్రహ్మ
ప్రశ్న. ఇప్పటికి బ్రహ్మమాట నెగ్గినట్లే యున్నది. విజయ సూచక
మందహాసమున చేసినాడు. సరస్వతి యనంత ముఖయన్న సంగతి
ఆసమయమున బ్రహ్మమనస్సున మెదలలేదు. ‘అసంత ముఖన్ నను నెట్లు
ముద్దిడంబోయెదొ’ వాణి పరిహాసించినది. అపుడు చతుర్ముఖుడు గితుర్ము

ఖుడై నాడు. ఎవ్వరికిని జెప్పికొన వీలులేదు. గృహకలహము, అందును ప్రణయకలహము. ఉన్నట్లుండి నలున నారాయణదాసై నాడు. సరస్వతి సిగ్గు బరువున తల వంచినది. జితాస్మియన్నది. ఇది దాసత్వము. ఇది మధుర సరస్వతీ మనస్సరోవర వికసింపుండరీక మధుర మాధ్వీక ప్రపంచము. బ్రహ్మ ప్రపంచములను ఉపాదాన కారణ సామగ్రీ సముల్లా సముతో చిత్రింపగా; మధుర సరస్వతి మనోహర రసభావ ప్రపంచమును సృష్టించి ముగ్గురు మూర్తుల విలాసములను చిత్రించినది. ఈ చిత్రణ అపూర్వచిత్రణ. రసవత్కల్పనా పరమోదాహరణ భూమి. కవి సహృదయు లక్కడనే కదా విశ్రమించుట.

దాసుగారట్టివారు. దాసభారతి యిట్టిది.

“ప్రాంకులభ్యే ఫరే లోభా దుద్బాహురివ వామనః

అన్నట్లుగా నాకు మిగిలిన పనికి నేను బూనితిని. ఎంత నిర్వర్తించితిను? కలనో? నేనెగలుచు. పెద్దల యాదేశమును సంతరించితిన్న సంతోష మేగాని వేరు కాదు. సమగ్ర సందర్శనము చేయలేక పోతిన్న బెఱుకు నాకులేదు. శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారే యిట్లన్నారు.

“ఈయఖలమ్మునందు. బరమేశ్వరుఁ డెట్టుల నిల్చియుండెనో ఆయఖలమ్ము వచ్చి తనయంతన నుండెన ఆదిభట్ట నా రాయణదాసులో హరికథా కృత భారతి సర్వశిల్ప విద్యాయుతి సంస్కృతాంధ్రముల యాకృతియై పెఱముర్తులై మఱిన్”
అంతవారట్లనగా నేనే మనగలను?

దాసభారతిని వర్ణింతు నందునా? మధుర సరస్వతి మాధుర్యము నగ్గించి మూగవోవనో?

నాయవి నాల్గు మోము ‘అవునా’? ‘యెటు ముద్దిడె’ దంచు నల్వ ఆ ప్యాయముగా హాసింపఁగ, - ‘ఆనంతముఖన్ నను నెట్లు ముద్దిడం

బోయెదో' అంచు చెల్వనగ; 'ముద్దిదెదన్ గను' మంచు గల్వ నా
రాయణ దాసుగాగ-త్రపనంచు సరస్వతికిన్-నమస్కృతుల్

ఇక సెలవు.

ఆది బ్రహ్మ సభ. ఉషః కాలము.

ఆ ప్రదేశము చూచిన గురుతు నాకులేదు. ఏదో చిత్రమైన
ఒక అనుభూతి. అట తమస్సులేదు. దుఃఖము లేదు. అలుపులేదు.
ఆత్మానంద కరమైన ఒక సన్నివేశము. దూరదూరముల నుండి
ఉదాత్తానుదాత్త స్వరిత మనోహరమగు వేదధ్వని వినిపించుచున్నది.
ఆధ్వని తరంగములలో నాయాత్మ మంద పవనడోలా విహార సంతృప్తి
కుసుమసుకుమార పరీమళ రేఖవలె పరవశించుచున్నది. అది సార
స్వత మూర్తులు కూడిన ఒక సభ.

ఏ దేశమునందేని ఏభాషయందేని విద్రోహాత్మకములైన పరిణా
మములు ఏర్పడినచో నట్టి సభ జరుగును. ఆ సభకు సర్వవేదాధికారి
యగు బ్రహ్మయే అధ్యక్షుడు. శ్రీనైకుంఠమున పరమాత్మకు నిత్య
సేవా విశేషముల నిమగ్నులైనవారు సైతము ఆసభకు వత్తురు. అది
ఆసభతీరు. ఈ విషయమంతయు నాకంటె ననుభవముగల పెద్దలు
చెప్పుకొనుచుండగా నేను అచటనే వింటిని. ఆ సభను తప్పక దర్శింప
లెనని యుత్కంఠ పెరిగినది.

ఎంత నడచినను ఆసభ దగ్గరయైనట్లే యున్నదిగాని దూరముననే
తోచుచున్నది. తేజోవేగముతో తొందరించితిని. ఆసభ తీరు ప్రదే
శము వద్దకు చేరితిని. నావంటి వారు చాలమంది సభా సందర్శన
సముత్కంఠతో వచ్చిచేరిరి. వారందరు ఎన్ని దేశములవారో ! ఎన్ని
భాషలవారో ! చెప్పలేను.

గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు మొదలగువారు విచ్చేసి నట్లు రామాయణభారత గ్రంథములలోని వర్ణనలనుబట్టి వారి రూపులనుబట్టి గ్రహించితిని. మందాకినీ చామికర తామరస గంధబంధు రోదారములగు దీప్యవాయువులు నూతనోత్తేజమును కలిగించినవి. పుణ్యప్రవాహముల స్నానములు చేసినట్లెనది.

అంతలో “ఏతత్సమగాయన్నాస్తి.” మొదలుగా తైత్తిరీయము నందలి విధానముతో సామగానము ప్రారంభమైనది. ఋషులు దేవతలు పరుసలుగా వచ్చి సభ నింపుచున్నారు. ఆ సభలో శాస్త్రార్థము ప్రారంభమై క్రమముగా కావ్య పరీక్షణమువరకు వచ్చినది. అపుడు నారాయణ తీర్థులవారు, జయదేవులు లీలాశుకులు, పోతన్న, రూపగోస్వామి ప్రభృతులు కొందరొకచో దర్శన మిచ్చినారు. కృష్ణలీలాతరంగిణి గీతగోవింద కావ్యములనుండి గానముచేసిన పిమ్మట తుంబురు నారదులు విచిత్రమైన ప్రశ్న వేసినారు. మోక్షమునకు శాస్త్రములు సాధనములా? భక్తియూ? అని. అప్పటి వరకు తదేకబుద్ధిగా నున్న సభ కించిచ్చలితమై సమాధానమునకై బ్రహ్మనాలుగు ముఖములవై పు నిశ్చలముగా చూచుచున్నది.

బ్రహ్మ నాలుగు మూలలు కలయజూచినాడు.

ఎక్కడనుండియో శంభో యను కేక వినిపించినది. అది మానవ మాత్రులైన వారి కంఠమునుండి వచ్చెడి అర్థితో నిండినకేక. ఆధ్వనియే వాయుతరంగములలో తారాడినదో ఆ వాయుతరంగములు సభలో వ్యాపించినవి. ఆగాలితాకిడికి వీణలు మ్రోగినవి. మద్దెలలు ధ్వనించినవి. తంబురలు శ్రుతులు సరిచేసికొన్నవి.

అంతలో నొకమూర్తి ప్రత్యక్షమైనాడు. పెద్దమీసాలు. గిరజాల జలపాలజుత్తు పీనకవాట పక్షము. మారసల వృషస్కంధము. పీవరాజానుబాహుభుజములు. ఫాలభాగమున కుంకుమబొట్టు. నడుమున

కాసె. చెంగావి పట్టుపుట్టము. కాళ్ళ గజ్జయలు. పురుషమోహనా
కారమైన ఒకవ్యక్తి.

ఆయనయే నారాయణదా సనిపించినది. ఒక యామమాత్ర
కాలము సంస్కృత భాషలో హరికథామృతమును వర్షించినదా మహా
పురుషమేఘము. బ్రహ్మ నాలుగు ముఖములతో నెనిమిది కనులతో
మహానందము సభివ్యక్తము చేసినాడు. నారి యన్నదమ్ములు వచ్చి
నారు. ఎపుడో తాను మహాశుద్ధోరణిలో వ్రాసిన చెప్పిన పంచశతిని
వినిపించినా డామహాకవి. ఆసభకు తెలుగుతోనంత పరిచయములేదు.
సంస్కృత సమాసముల నానందించి మెచ్చినారు.

ఆదర్శనము దర్శనమే! నేను దార్శనికుడనుగానుగదా! సంగీతమా!
నాట్యమా! వీణావాదనమా! మృదంగనిస్వానమా! కవిత్వమా!
శాస్త్రతత్వ వేత్తతయూ! హరికథా రచనమా! ప్రవచనమా!
అచ్చమైన సారస్వతమూర్తి దాసుగారు. పనితనమున గలిగిన శిల్పదర్శ
నముకంటె నీదర్శనము పరమోదాత్తసుందరము.

చిత్రము! మరల వెళ్ళునపుడు వారు జయదేవాది మహా పదకవి
సమూహములో నడచుచున్నారు. నేను 'దాసోహ'మంటిని. 'నారాయణ
దాసోహ'మన్నారు వారు. ఒకని మేషము వారునన్ను, నేను వారిని
తెప్పవల్పక చూచికొంటిమి. ఇప్పుడు మీ శతకములకు పీఠిక వ్రాయు
చున్నానంటిని. చిరునవ్వుతో దాసదర్శనమైనది గదా అన్నారు.
ఇది దాసదర్శనమైనది.

నాయందలి నిర్వాజ ప్రేమతో ఆదరముతో ఈపీఠికారచనా
గౌరవమును నాకు దక్కించిన శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు గారికి ఆజ
న్మాంతము కృతజ్ఞుడను. ముద్రాపకులు శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణ
మూర్తిగారు ముద్రాపకప్రశస్తి కర్తులు.

“సరస్వత్యాస్తత్త్వం కవిసహృదాయాఖ్యం విజయతే”

కోగంటి సీతారామాచార్యులు

Blank Page

సూర్యనారాయణశతకము

- మ॥ ప్రత్యక్షంబుగ నీవులోక మలరింపం బెంపఁద్రుంపంబళి
విత్యంబుంబొడఁ గాంచుచుండి యుజనుల్ని భక్తులైయుండఁబో
కత్యంతంబును లేనిదై వముల నూహంబున్ని నేనింతురో
స్తుత్యప్రాభవయే మొకోభువనబంధూ సూర్యనారాయణ॥ 1
- మ॥ ఆరవింద ప్రియనీవుదూరముగు నష్టయ్యయ్యోదు ర్ధాంతదు!
స్తర ఘోరాంధతమిస్రమగ్న మయిభూతవ్రాతమా పత్సరం
పరలబొందును నీదుతత్వమెడలిం పన్నర్వమున్నూ న్యమో
నరయన్నీ వెచరాచరంబులు మహాత్మా సూర్యనారాయణా 2
- క॥ జారుల్పోరులు విద్రలుంగలలు కాసల్వాతరోగంబులు
న్మారక్రూరశిలీముఖ ప్రబల సంశాపంబులున్ ఘోఘూర
కారావంబులు దిగ్భ్రమణ్మతిదురూహల్పిడలుం బూచులు
స్నీరమ్యాతపమందుఁగల్గు తెటుతండ్రి సూర్యనారాయణా॥ 3
- మ॥ వనజంబుల్కునునిచ్చిచూడ గలువల్వాడన్దమంబూడఁజె
ల్మినిజక్రంబులుగూడఁ దెమ్మెరలకున్లేదీగెల్లడాడవే
డ్కనునానావిధపక్షి సంఘములు పొడన్దాపసు లేవఁడనీ
వసురాగంబునఁ దూర్పునఁబొడమెతయ్యా సూర్యనారాయణా॥ 4
- మ॥ నలునై నంభువిలోనఁజూపి పరిమాణం బెంతయోకల్గుచు
క్కలకుంజాటొనరించి భూమిజలమింకంజేసి ధారాధరం
బులమింటం గలిగించి కూన్యమునకుం బొత్తీరఁగల్పించురా
యెలమిన్నీకర కౌశలంబహూహమాయీ సూర్యనారాయణ॥ 5

మ॥ తమముంగొట్టు ఫిరంగిగుండయవధూతల్పోవుకై వల్యగే
హమణీవృత్తనిదానమాసకలరో గారణ్యదావాగ్నిచ
క్రమమందేహధరాధర ప్రబలవజ్రంబాత్రిమూర్తి స్వరూ
పమయింకెట్టులనిన్నుఁబిల్వఁగనప్పొసూర్యనాయణా॥ 6

మ॥ అవురాయెఱ్ఱమతాబుపోల్కినుదయాస్తాద్రిద్వయిందేరిని
న్నువిలోకింపఁగవచ్చుఁదక్కునభమందుంజూడశక్యంబుగా
దువివేకింపఁగబాల్యవార్ధకము లెందుంజల్లగానుండియి
బ్బువినంతాపముఁజేయలేనిదినిజంబోసూర్యనారాయణా॥ 7

మ॥ నిరతంబున్నినుఁగొందఱజ్జజనులగ్నిదావకంబంచుకొగొం
దఱులోకాయతనేత్రమంచుమఱికోంధర్తప్తసౌవర్ణభా
సురగోళంబనికొందఱున్ద్యమణివంచుంబాపురేపోల్పుచుం
దిరిజాత్యంధులుదంతినాధువలెఁదండ్రీసూర్యనాయణా॥ 8

మ॥ తొలికంగెద్దియు తేనినీకిరణసందోహాబువాశ్శీకరం
బులనానావిధవర్ణయుక్తమగునప్పోల్కినిన్నిరాకని
ర్మణిరేపితనిత్యకేవలపరబ్రహ్మంబునీనయ్యుని
మ్మలమాయఁబలురూపులంజెలఁగెదబోసూర్యనారాయణా॥ 9

మ॥ ఉదయాద్రిన్నినుఁజూచినంతవెఱనెంతోపాఱుచీకట్టువెం
టఁదగుల్పిపథకోడివానిదగుకూసల్పాదులన్నీడలై
యెదుగన్వానినిరేయితల్లికడకోహూతూర్పునంబంపునీ
దుదయన్నాతరమాగణింపగుణసింధూసూర్యనారాయణా॥ 10

మ॥ సహజంబెవ్వరికై నవృద్ధియునునాశంబంచుసూచింతువీ
పహహాతూర్పునఁబుట్టిపశ్చిమముంనందస్తంబునుంబొందిప్ర
త్యహమున్లోకవిడంబనార్థమయినిత్యాద్వైతభావంబున
వ్రహ్మనొప్పొరియుపేసకాండవయియన్నసూర్యనారాయణా॥ 11

శా॥ నీవొక్కండవనాదికారణఁడవున్నీమాయసంభూతులౌ
జీవులజ్జువునందుసర్పమటుయోచింపంగవిత్యప్రమో
దావష్టబ్దజగంబునందుభ్రమచేనత్యంతమునోకము
న్సావెంతు రైలివందియునైలియక బృహూర్యనారాయణా॥ 12

మ॥ ఒకచోమందతయొక్కచోసమతవేరొక్కంటఁదీక్షత్వమిం
కొకచోనన్నియునుంగ్రమంబుగసదాయొక్కొక్కచోఁగల్గియు
న్నకటాభావమదృశ్యదృశ్యగతియున్నాపించుజ్ఞానంబునీ
యకలంకద్యుతిమాడ్కినిజ్జగతిసయ్యసూర్యనారాయణా॥ 13

మ॥ కమలాశిన్వికసింపఁజేయునెడశృంగారంబుహాస్యంబుదు
ర్దమమందేహతమిస్రమారణముననౌద్రాద్భుతోద్వీరసం
క్రమభీభత్సభయానకంబులులసత్కారుణ్యముందావకీ
నమహాభక్తులయందునస్తగిరిపొంతన్నాంతభావంబునీ
వమరంజేయుదునిత్యవిర్గుణఁడవై హాసూర్యనారాయణా॥ 14

శా॥ నీకంటెన్మఱివేరులేదయినవిన్నేనీవునానావిధా
స్తోకస్థావరజంగమాభిలజగచ్ఛోద్యంబుగాఁబన్నుచు
నీకన్నత్వరజస్తమోగుణములస్గీడింతువాహాకల
న్లోకంబెల్లమనంబెయైనగతినెంతోసూర్యనారాయణా॥ 15

మ॥ తరమానీదగుదివ్యతత్త్వమిదమిత్థమ్మంచుయోజింపనే
వ్వరికై నన్మఱియూహనేయుకొలఁదిన్పల్మాఱుసందిగ్ధమా
నరయన్నెమ్మదిదీవినిశ్చలముసేయనాదుగాలోమము
న్సరినిల్పన్వశమెట్టులార్తజనరక్షసూర్యనారాయణా॥ 16

మ॥ సరవిన్నేఘములందుఁజంచలతనక్షత్రంబులన్ దేజము
న్మఱియున్వేఁడిమిజాతవేదునెడజ్యోత్స్నాపూరముంజంద్రునం

దురహింజూడ్కియు నేత గోళములయందు న్నెక్కువర్ణంబుల
ద్దిరభూతంబులఁగల్గునీవఁ నఁ గాదేసూర్యనారాయణా॥

17

శా॥ ఏకేమేకయినట్లు సంస్కృతిమదీయేచ్ఛాకృతంబయ్యునా
కాకల్పించెను శోక బంధమన నేలా మెట్టవేదాంతినీ
వేకార్యంబును గారణంబును చునిన్నే నిత్యముం గొల్పినీ
యాకారఁబునభక్తుఁడుండఁబరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥

18

మ॥ మనసందర్పణమందు మాత్రమే తలంపన్జూడవచ్చున్జగం
బునుబల్మాఱునుమ ప్తిదానివెనువై పూటోలికూన్యాకృతి
న్గనుపర్చున్మఱిదృశ్యమిద్దిమృగతృష్ణావైఖరిన్మాయయా
ననఘానీవెసమస్తసాక్షివిమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

19

మ॥ సరిగాబొద్దులువిన్నభావముగహంసల్పత్తుగాఁదార్కికు
ల్పరమాణుస్థితిగాబహుప్రకృతిగాఁబల్మాఱుసాంఖ్యల్పదా
ధరమీమాంసకులెల్లఁగర్మగఁబరంధామంబుగాయోగులం
దురునేనోమఱినీవెసర్వమనియందున్సూర్యనారాయణా॥

20

మ॥ పరఁగన్జీవులుసంచరింతురధరోర్థ్యప్రక్రమత్వంబుగా
నకయన్వేండియునామరూపములుకూన్యంబంచుసూచించుఁద్వ
క్కరముల్గుండగనింటికొప్పుదగురంద్రస్తోమముంజొచ్చియ
ద్దిరత్రాంతాణుపరీవృతంబులయిదాత్రిసూర్యనారాయణా॥

21

శా॥ నీభక్తుంకగువాఁడెరూప్యబలశాంతిస్తైర్యలక్ష్మీయుతుం
డౌభావింపఁగసర్వభూతసముఁడౌనత్యంతసత్యవ్రతుం
డౌభవ్యప్రతిభాన్వితుండగువదాన్యశ్రేష్ఠఁడౌభ్యాతపూ
తాభిఖ్యుండగుదీర్ఘజీవియగునన్నా సూర్యనారాయణా॥

22

మ॥ తలఁపన్వెట్టివితాననిజగమనందర్శింబుగానిత్యని
ర్మలసంపూర్ణనిరీహవిర్గుణపరబ్రహ్మంబునీవయ్యుని

ట్టులగావించెదవన్ననమ్మకమదెట్టుల్లోఁచులోకంబుల
స్సలుపన్జితముకన్నకారణమెదన్నసూర్యనారాయణా॥

28

మ॥ అనయంబార్తులఁబెంచుఁగల్గవలకండన్యాయవితార్జనం
బునుగైకోఁడుపరోపకారమునుసల్పు నెబ్బదలంజేరిన
ద్వినయంబుననుపర్చుభూతసముఁదోఁదెల్లంబుగాసీయశ
మునుగీర్తించుఁదరించుసజ్జనుఁడుబాబూసూర్యనారాయణా॥

24

మ॥ దయతోఁబ్రాణులనెల్లనాత్మవలెసందర్శించుచున్నాధునం
చయముంగొల్పుచుసూన్యతంబనుచుయుష్మత్పాదపంకేరుహ
ద్వయమున్మిక్కిలిభక్తిమైసతతమున్ద్యానించుపుణ్యాత్ముఁడే
భయమున్బొందఁడునీకృపామహిమనస్సాసూర్యనారాయణా॥

25

మ॥ సరిగాసంపదగల్గునప్పుడుమహాసౌఖ్యోన్నతించొందిప
ల్మఱునీసర్వజగంబబద్ధమనిసంభాషించువేదాంతియ
ద్దిరకష్టంబుఱవంతవచ్చు నెడనార్తింగుందిసంరక్షకై
పరులన్వేఁడువివేకముందొలగియస్సాసూర్యనారాయణా॥

26

శా॥ నీకంటెన్మఱిదిక్కు లేదువడినానేరంబులన్నెఁచియీ
లోకంబందుననంజిరంబునిచియేలోపంబురానీకనన్
నీకీర్తింబ్రకటించవిమ్మకడువిన్నేనమ్మకొన్నాఁడనే
నీకుంబిడ్డఁడనుమ్మజ్ఞాపకముగొంటేసూర్యనారాయణా॥

27

శా॥ నీదాసుండగువావికాపదలురానేరావుకష్టబ్ధిన
న్నాదినీకులునిల్వనట్లువడినెంతో దూరమైపోవుత్వ
త్పాదాంభోరుహచింతనౌషధముదప్పన్లేదుపాయంబువే
రేదైనన్బవరోగమూడ్చుటకుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

28

మ॥ అకలంకంబగునీమహామహిమనత్యంతప్రమోదంబుతో
సకలశ్రోతృసుఖవహంబుగలసత్సంగీతసాహిత్యభ

వ్యకళాకల్పనఁజేయుదాసులకుదీర్ఘాయుశ్శుభారోగ్యము
ల్ప)కటాభీష్టములన్నియుంజెలఁగనీరాసూర్యనారాయణా॥ 29

మ॥ తొలుదొల్తనవనితాదిభోగములివెంతోబల్కుభావాసము
ల్లలఁపంగక్షణభంగురంబులటుమీఁదన్దిర్ఘదుఃఖాకరం
బులటంచుఁబలుమాతెఱింగియునుసమ్మోహంబుతోమానలే
రిలనాబోటులికెట్లుకాచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥ 30

మ॥ కట్టామూర్ఖుఁడఁదామసుండదురహంకారుఁడనజ్ఞుఁడనే
నిట్టులేచునఁబడ్డగుడ్డిపశువఁజెల్దానినాడెంబుగ
నెట్టంజాలకదేహయాత్రగొనుచుంటినోసాశోకంబుల
నిట్టల్లాడుచునెట్లుప్రోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥ 31

మ॥ బండ్రాతిస్గరఁగింపఁజాలెడుఘనధ్వానంబుతోభాస్కరా
పుండ్రాంచన్ముఖపద్మసీదయశమున్నొల్పారఁకీర్తించున
నేంద్రంబొకఫమంటనీకకరుణస్వీక్షించిరక్షించుమో
తండ్రిసంశ్రితలోకబాంధవమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 32

మ॥ అయయోనీపయిభక్తినామదిదృఢంబైనిల్వకుంటన్నదా
మెయికిఁగొంచెముబాధగల్గునపుడిమ్మైమర్త్యభైషజ్యము
నభయమూఢాత్ముఁడనైకొనన్వలనెవావ్వానీవుగాకెవ్వఁడా
రయవైద్యుండుభవాధమాన్పుటకునొరాసూర్యనారాయణా॥ 33

మ॥ అవురాసర్వచరాచరేకుఁడవువిత్యానందతేజోమయుం
డవుకారుణ్యపయోధివంచునినువేళ్లన్నమ్ముకొన్నాఁడన
న్నవిలోకింపుముచల్లగాభయములన్నోదోలునీకన్నది
కెళ్లవరున్నరుమొఱుకలకించుటకుఁదండ్రిసూర్యనారాయణా॥ 34

శా॥ నాభీతిఁదొలఁగించిపక్కుననునన్నవ్వించినావద్దిరా
నీభక్తావనచాతురిఁబొగడఁగానేనెంతవాఁడన్నతీ

లోభుండంగడుమూడుఁడన్జపలుఁడన్లోకేశపద్మాపతీ
నీభృత్యుండనునన్నునేమఱకుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

35

మ॥ వర్షంబున్నకనీయకాకసమునన్వ్యర్థంబుగావారిదో
తక్కుర్షంబుంగలిగించెదేలనిటులుబ్ధశ్రీవిధానంగడున్
హర్షంబుఁజెడిప్రాణులెందెడుఁద్వరనక్షించుమాతండ్రీబ
హర్షిప్రస్తవనీయమానకరుణాధ్యాసూర్యనారాయణా॥

36

మ॥ నెఱినీలీలకునై సమస్తజగముల్నీలోనఁగల్పించుచు
స్సరిగావేదముఖంబునన్సృజలకున్గర్త్యముందెల్పుచు
న్మఱికూటస్థుఁడవైననీదుపదపద్మంబులమిదిన్గొల్పున
న్దురితంబీపయినంటనీకుశ్రీతబంధూసూర్యనారాయణా॥

37

మ॥ జలమందజ్జతచేఁజొరంబడిశ్రమన్జానున్నచీమన్గృప
న్పలుమాతొడ్డునవైచినందిరుగనాపంబద్దియుంజేరున
ట్లీలదుష్కార్యములందుముగ్గుననునీవెంతోదయన్దేల్చిన
న్మళిరాసల్పెదనేరముల్మఱియునప్పాసూర్యనారాయణా॥

38

మ॥ కలలోనీదగుదర్శనంబిడిమహాకారుణ్యముంజూపినా
కలరన్నీదుప్రసాదమిచ్చితివియాహాకానిరూఢిర్భవ
ద్విలసద్భక్తిమహత్వమున్మిగులనుర్విన్మానవుల్నమున
ఘ్రేలమిన్నయెడదివ్యశక్తినిడుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

39

శా॥ నీరంబెంతయులేనియప్పుడుకడున్నిశ్శబ్దమైప్రాణీసం
చారంబేమియుఁగానరాకమఱినిస్సారంబునొచోటవాః
పూరంబబ్బహరాత్తుజతులుముదంబుంజూపుచందాననీ
కారుణ్యంబుననార్తులందెదరువేడ్కసూర్యనారాయణా॥

40

మ॥ యుక్తాయుక్తమెఱింగియున్విహేతులెన్నోమార్లుబోధించినన్
నక్తంబుందివమున్గృతామములకున్సంతాపముంబొందియు

స్పృక్తిన్నిస్పృజియించుచుండియునుమాసంజాలదుస్సంగమా
సక్తిన్నన్నికనై నెఱ్ఱోవుశ్రితరజ్జసూర్యనారాయణా॥

41

మ॥ పెనుకొండందలక్రిందఁ బెట్టకొనియున్వినాలకై దేవులా
డునటుల్మామకచి తనదమ్మున నెఱ్ఱునాదుకొన్నట్టివి
న్నునజస్రాశ్రితవత్సలున్నునబంధునాని యారోగ్యమి
మ్మనినేమర్త్యభిషక్కులన్దలఁపనేలాసూర్యనారాయణా॥

42

మ॥ శిష్టాచారముసల్పలేనుమఱిదు శ్చేష్టల్విడిన్జాలబల్
నష్టంబొందియు నీపదాబ్జములదెందఁబుంగడున్నిల్పలే
నిష్టంబుండియుఁ దెన్నెఱింగియునుదుర్వృత్తిన్వడిన్మాననేఁ
గష్టాత్ముండనుగాచెదెట్లుననునింకసూర్యనారాయణా॥

43

మ॥ సరిగానీదగుభక్తుఁడెంతయుయధేచ్ఛన్సర్వభోగంబుల
న్జిరకాలంబుసుఖించిశాశ్వతయశశ్రీఃగాంచియబ్రంబుగ
న్దరపైదానణిమాదివై భవములన్గన్పర్చియాపిమ్మట
న్మరిసీలోనలయంబుఁజెందఁగలఁడన్నాసూర్యనారాయణా॥

44

మ॥ సకలజ్ఞానముగల్గఁజేయఁగలయాచార్యుండునీకంటెవే
రిఁకలేడంచుభవత్సవాంబుజములన్స్వప్రతీతిమందుంచిన
మ్మికతోడంభజియించుదాసులకునిమ్మీసర్వవేదోరుశా
స్త్రకళానైపుణిలోకులద్భుతముఁజెందసూర్యనారాయణా॥

45

మ॥ ధరణిన్నీపదభక్తియందలిమహాత్వంబిట్టిదంచెల్లపా
మరకోటిందెలువంగనిన్వరములంజ్ఞార్థిఁచితింగనియ
ద్దిరనీదాసునికై హికార్థములుప్రీతిన్సల్పలేవెట్లుభం
భరమున్ గృత్రిమపుష్పముల్మనుషునప్పాసూర్యనారాయణా॥

46

మ॥ తనరింగఘటనై కనుందరసధూదంతచ్ఛదాస్వాదనం
బునకై కాదుత్రిలోకరాజ్యవిభవంబుంబొందఁగాఁగాదుశా

స్త్రీవిరూఢప్రతిభావిశేషమగుపఱ్వునోరికాదక్కటా
వినుసత్యంబుగఁజూడకేదెందనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

47

మ॥ అరయన్మానుషజన్మమందుఁగలదుఃఖాగ్నింగడునైపెడు
న్సరిగానై హికభోగవాంఛయనునాజ్యంబట్లులొటన్బవ
త్కరుణావృష్టినిమామకీనభవసంతాపంబుఁజల్లార్చిన
న్ద్యరగాఁబ్రోవుమునీకుఁమ్రొక్కెదనుదేవాసూర్యనారాయణా॥

48

మ॥ అవనిన్మానవజన్మమందుఁగలసౌఖ్యంబెన్నఁగానెల్కతో
కవిధానంగడుసన్నమౌదుదకుదుఃఖంబెక్కువొనేటిపొ
ర్లువలెన్గవునమామకానుభవమాతోచించిసంసారవా
ర్ధివడిన్దాఁతెదనీకృపాతరణిచేశ్రీసూర్యనారాయణా॥

49

మ॥ ధనమారాదుదురాశిపోదుపరతత్వజ్ఞానమాలేదుయౌ
వనమానిత్యముకాదువార్ధకమునన్వామాక్షియౌఁజేదుజీ
వనమాయెన్నఁగఁబాదుదుఃఖములకుంబల్మాటటుల్గావున
న్నినునేఁగొల్తునిఁకేలవాదుదయఁగన్నీసూర్యనారాయణా॥

50

మ॥ తనరంగాఁబరిపూర్ణభావమునమద్బాల్కంబువోవన్నినూ
తనమౌయౌవనసన్నిపాతదశచేతన్ప్రాంతచిత్తుండనై
తినయాశేవయసిప్పుడునుదురనెంతేబుద్ధియన్నట్లుట
క్కుమగన్పట్టుచిఁకేమినేనగుదునొక్కోసూర్యనారాయణా॥

51

మ॥ అవురాగొంగళిలోనఁదించుఁదలపోయన్వెండుకల్లెక్కనే
యుపిదిందప్పుడువట్టుచుండ్రుకడునన్యోన్యంబువిభ్రాంతులై
యవనింబండితమానులొజనులుమాయాకల్పితంబైనయా
భవమందెట్లువివేకమబ్బఁగలదబ్బాసూర్యనారాయణా॥

52

కా॥ నీవేదిక్కవినమీసర్వమునకున్నపైతరఁబుంచియే
త్రోవనైపునెఱుంగఁబోకజగమందున్ గ్రుమ్మఱంబునిత్య

తేనెవా వైభవమిట్టిదంచు బ్రజకున్దెల్పంగయత్నించున
నీ వెట్టిష్టములిచ్చి ప్రోచెదవొతండ్రి సూర్యనారాయణా॥

58

శా॥ ఇమ్మాడ్కిన్భవదీయనామసుధగ్రోలింపన్నదాతుచ్ఛభో
గమ్ముంజిత్తముగోరుమోదకమువేడక నేమిపశ్వానంబుఖ
దమ్ముందబ్బునమెక్క నేగునటులిద్దాతింబళీనై జన
రమ్మునానుపనేరిక కృపాపహితా సూర్యనారాయణా॥

54

శా॥ ఉత్సాహంబునఁదావకీనయశ మెంతోలోకులుప్పొంగను
ద్యత్సంగీతకవిత్వవైభవము చేతంజాటఁగాఁబూనితి
న్మాత్సర్యంబుదొలంగియెల్ల ప్రజనన్నన్నించునట్టివుబ
ల్వాత్సల్యంబునఁబ్రోచుచుండునదియప్పా సూర్యనారాయణా॥

55

మ॥ గుఱిగానిన్బజియింపకెందుకిటుల గొంతెమ్మకోర్కులృఱి
న్మఱిదుశ్చింతలులేనిపోనియనుమానంబుల్వొథాచేష్టల
ద్దిరనావశ్యముగాకయెంతయునుమచ్చి త్తంబుగల్పించెడి
న్సరిగానీయెడదీనిఁద్రిష్టమిఁకనై నసూర్యనారాయణా॥

56

మ॥ సమతన్లోకులకెల్లభూతదయయున్సత్యంబుబోధించుచు
న్రమణిన్నదగుకీర్తిరాల్గరంగగానప్రౌఢిచేజాటుచు
న్రమదంబొప్పఁబరాంగినావిముఖస్వర్తించుచున్సహృద
ర్యమునేసల్పెదనాకుఁదోడుపడుమన్నా సూర్యనారాయణా॥

57

శా॥ ఔన్నత్యంబెదవొందనీవిమలదివ్యాకారముంజూపినా
కెన్నండీవభయంబొసంగిమఱినా యిష్టంబులందీర్చెదో
చిన్నప్పేవినునమ్మకొంటినిఁకనీచి త్తంబునాభాగ్యమో
యన్నావేల్పులమిన్నలోకములకన్నా సూర్యనారాయణా॥

58

మ॥ భగీరాయెన్నివిధాలఁజూచిననునీపాదంబుదక్కవ్యమి
య్యిలలోఁజింత్యముకాదటంచెఱుఁగఁబోకెంతేవృథాయాసము

న్పలుమోసంబు దురంతశోకముఁడు దిన్గావించు కాంతాధనం
బులకాసెంతురునన్నుఁ బోలుజడులబోన్ సూర్యనారాయణా॥ 59

శా॥ విష్కాపట్యము చెల్లఁబోదకటయీ నిర్భాగ్యచిత్తంబునం
దుష్కార్యంబులలో నడంచిపయి కెంతో నక్కనైచ్యంబుల
న్ముష్కప్రేమయు కూన్యహస్తములు నెందుజూపకుండన్మహా
నిష్కాధ్యక్షతఁ బొందరాదుగద తండ్రీ సూర్యనారాయణా 60

మ॥ ప్రతిపాదంబు ప్రమాదయు క్తమయి యెప్పట్లన్దుర జ్ఞానసం
యుతమౌచున్ క్షణభంగురంబయిమఱెంతో బల్కుఖభాసమౌ;
బ్రతుకున్నమ్మివృథా ప్రయాసమునస్వప్న ప్రాయసంసారభో
గతత్తిన్నానఁగలే నెఱింగియు కూభాంగా సూర్యనారాయణా॥ 61

మ॥ అలరంగాజగమెల్ల వెట్టియెకదాయా వెట్టికిన్వేవిధా
లిలలో నెవ్వనిపిచ్చి వానికిముదంబెం తేనియున్నాదము
జ్వల మైనంగడుహావిసల్పు మఱిశాంతం బైననీద్యానము
న్గలిలో కోపకృతింబొనర్చు నిజమన్నా సూర్యనారాయణా॥ 62

శా॥ భూతాదర్శమువంటి మాయయెడ సంపూర్ణైక జీవుండుప్ర
స్థితం బైనప్రవృత్తి చేదనుజగచ్చి త్రంబుగాఁజూ చిమో
హాతిక్రాంతుఁడునై వి వృత్తి మెయిస్వీయా ద్వైతభావంబుసం
ప్రీతింగంచునటంచు నెంచెదను దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 63

శా॥ వేదాంతంబునకున్ని జానుభవముర్వింజాల దూరంబునిః
భేదాద్వైత మదేడయిట్టులభ వాగ్నింగుందు నేనేడయీ
భేదజ్ఞానము దేహమున్న వఱకుంబీడించెడున్న న్నునిం
కేదారిన్సుఖ పెట్టఁజాలెదవు తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 64

శా॥ త్వద్దివ్యాంఘ్రిరో జభక్తియడఁదప్పన్సర్వ వేదంబుల
న్ముద్దల్పూ తీగ్రసిఁచి నఁజనుఁడుకిన్నఁదా నెఱుఁగఁదహా

యద్దంబందు నదక్కగన్నుగ వస్వీయా కారముంజూచు తె!
 పై దేశంబుననైన నారయగఁ దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 65

మ॥ కనుచుండున్ను ఖదుఃఖరూపముల జాగ్రత్స్వప్న కాలంబుల!
 న్గనలేదెయ్యెదియున్ను పుప్తిధన కాంతాలగ్న చిత్తుండుకా!
 నినినుంగొల్చు మహాత్ముఁడీ జగములన్ని త్యంబు వీక్షించియు!
 న్మనమందందడిఁ తెవికారములనైన న్సూర్యనారాయణా॥ 66

మ॥ పనినాసింపకయే మహాత్ముఁడు మనోవాక్కాయ కర్మంబుల!
 నిను సేవించుచుడునో యతసికిన్ని త్యంబుఁగామాదిశ!
 త్రునికాయంబెడయౌనువెండియునునీరూపంబుగాలోకమె
 ల్లనిరూపించుఁమోదకారియయిలీలన్ సూర్యనారాయణా॥ 67

మ॥ జగమందెల్ల క్రియల్నిజంబుగభవత్సృకల్పమూలంబుల
 న్చుఁగడునూఢిగనమ్ముఠాగవతుఁడెందున్బేదమోదంబులం
 దగులంబోవకసాక్షిమాత్రుఁడయియానందించునీభక్తిక
 న్నగడింపన్బవవార్ధితారకమెదన్నాసూర్యనారాయణా॥ 68

శా॥ దీపంబెట్లరులస్వరూపముగనెఁతేఁబ్రజ్వలింపించునో
 నీపైభక్తియటుల్పదాత్మమయమున్వేఁజేయుఁగామాదులన్
 హాపద్మాధిపనిత్యతృప్తికయినీధ్యానంబుదక్కన్యమ
 ర్త్యోపాయంబిసుమంతయుంబనికిరాదోసూర్యనారాయణా॥ 69

మ॥ సరిగావేదములెల్లరువ్వియునుశాస్త్రంబుల్గునోలియు
 న్గురుబోధల్వినియున్నిజానుభవమున్మోదించియున్మర్త్యుఁడె
 ట్లెఱుఁగున్నదగునిత్యతత్త్వమహాహామెండన్గనంజాలునే
 ధరనెందైననుగ్రుడ్లగుబపరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 70

శా॥ నాకుంబ్రహ్మకభేదమంచుజగమున్గల్గించుఁబ్రాల్మాలిపే
 రాకంటంబడిభిక్షమెత్తుకొనుసాహంకారికిన్మోక్షమె

ట్లోకష్టంబుగవ్యాససూత్రములగుంటులెట్టివర్గించనీ
యూకందంచినదియ్యమబ్బుటెటులబోసూర్యనారాయణా॥ 71

శా॥ ఊహాపోహలుకాస్త్రోధానములున్యుక్తులైనము
లోహమ్మంచువచించుటల్వృథలుసత్యంబుందయన్గట్టు
తాహంబొప్పగభక్తితోటవదుదంచన్నామసంకీర్తనం
బాహానేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 72

శా॥ ఏలావేయివిధాలయుక్తులిటులీవీలోకజాలంబుల
స్థలంబున్నుచుఁబెంచుచుందునుముచున్ గ్రడించుచున్నావటం
చోలిన్నమిత్యదీయపాదభజనంబొక్కింతయున్నాననన్
బాలన్ముంచిననీశ్వముంచినసరేనాసూర్యనారాయణా॥ 73

మ॥ ఒకవేళందనలోనలేనిజగమెంతోలీలకై పన్నిమా
మకమౌడెందమవస్థలెల్లఁబడుచుంబల్మాటువేరొక్కవే
ళకునిశ్చింతతనుండునీవునుమతాలాగిప్రపంచంబుఁద
ప్పకనీయందెతలంచియుందలఁపవప్పాసూర్యనారాయణా॥ 74

మ॥ ధరణింజీకటివేళదవ్వువెలుగుందర్శించుకందోయికి
న్మఱియేవస్తువులై నందోచనటునిన్ ధ్యానించునవ్వానిక
ద్దిరయీలోకవికారముల్మదిరవంతేవింగనన్రావుగా
యరయంగాఁదనజీవితంబునమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 75

మ॥ అమరన్బంగరునుండిదానిదగుచాయన్వేరునేయంగళ
క్యముకానట్టులనిజ్జగంబెడపరాదయ్యారెనిన్నుండిచ
క్రమునంగోణమురీతినారయఁగనీత్రైలోక్యమేపారినా
ళమునీయందునఁజెందుచుండుఁబరమేశాసూర్యనారాయణా॥ 76

మ॥ స్థిరతన్వాత్వికభక్తిమార్గమునవిన్నేవింపఁగాలేనియా
నరుడెంతోజడుడైనకాస్త్రచణుడైనన్లేదుకార్యఁబహా

ధరనూహింపఁగ గ్రుడ్డిక నైరచినన్దామూసికొన్నన్సరే
చరితార్థంబిసుమంతయుంగలుగదీశాసూర్యనారాయణా॥

77

మ॥ ఆకటానీపయిభక్తియేభవహరంబంచున్గడునూఢిసే
యకమచ్చిత్తమిదేలతావకదురూహోద్వైతతత్వంబుఁబూ
వికతోడంబలుమాతెఱుంగుటకుయత్నించున్భశీశక్తిలే
మికికౌర్యంబుస్వభావసిద్ధమగుఁజుమ్మీసూర్యనారాయణా॥

78

మ॥ జగతింగల్గునమస్తచోద్యములఁగాంచున్బానుఁదానెల్లవ
స్తుగుణంబులైలియంగనెంచుమఱియెంతోయష్టసంసిద్ధులం
బగలునాతిరిగోరుగానిమదిసర్వంబుల్విదంబ్రహ్మయ
న్పుఁగడున్భాంతివహింపదేలశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

79

శా॥ ఆయ్యయ్యోభవశోకముందలఁచియెట్లాత్మస్థితిన్నిల్పుదు
న్వేయ్యేలాయిహభోగవాంఛవొడమన్వేదాంతమూడున్గదా
యయ్యామానవుతెల్వివ్యర్థముసుమా యామూఁగనాల్కట్లున
న్నెయ్యంబొప్పఁగనెప్పుప్రోచెడవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

80

మ॥ భవదీయాంఘ్రిసరోజభక్త్యమృతముంబల్మాఱునాసించునా
కపురావద్దనఁబెండ్లియన్నఱులిదేలాకుష్కవేదాంతత
త్త్వవిచారంబుప్రతిక్షణంబుమదిలోఁబ్రాపించిపీడించెడి
న్పువియందీప్సితవస్తువబ్బుటరుదబోసూర్యనారాయణా॥

81

శా॥ ద్వైతంబుండుటయుక్తికాదుమఱియద్వైతంబుప్రత్యక్షభా
వాతీతంబటుగానఁగర్మములుసేయన్మానరాదెంతయున్
ద్వైతాద్వైతిసమంబుబ్రహ్మమనుచున్ ధర్మంబువిరోధియై
ఖ్యాతిన్సల్పినవాఁడెయుత్తముఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥

82

మ॥ భగవానీపనుకూలమైనయెడనావజ్జన్మహావ్యాఘ్రము
న్గలినారేగవలెంజెలంగుఁబ్రతికూలంబైనచోఁద్రాడుపెం

జిలువట్టుల్చయ పెట్టునన్నుమఱిసీచిత్తానుసారంబుగా
నిలస్పష్టిస్థితినాశల్లరుగుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

83

మ॥ తృటియైనన్మదిసీపయిన్నిలుపల్లెనేకాదశీనిష్టనె
న్నటికిన్సల్పఁగ లేనుదీర్థములమున్గన్గేవిఁకేపుణ్యసం
కటముల్నేఁబలేనుగావిభవశోకంబూర్ధ్వరమ్మంచుని
న్నిటులంబిగ్గరఁబిల్చుచుండెదనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

84

శా॥ యుక్తింజెప్పఁగ లేనుగావిమఱియెట్లోసీవజస్రంబున
దృక్పాదీఁడవై సమస్తజగదాధారుండవైయుంటివం
చుక్తుల్పెక్కులిఁకేలనమ్ముకొనినేనున్నఁడనీవాఁడనా
సక్తిన్నన్నెటుచేసినన్సరియెయీశాసూర్యనారాయణా॥

85

మ॥ భళిరానాదగుపుట్టువున్మృతియునప్రత్యక్షతన్గేవిఁక
న్గలయున్జాగరమున్సమానుభవమున్గన్పట్టుటన్వాస్తవం
బులుకావవ్వెనుషాస్త్యవస్థనుమనంబున్లీనమౌఁగాననా
కిలలోనన్సృమంబెవేరుస్థితియేదీసూర్యనారాయణా॥

86

మ॥ భ్రమచేసర్వజగంబుగల్గునవివిద్రాంతింగదాయంటిఁద
త్వమెఱుంగంబనిపూనుకొంటసహజోన్మాదంబహానన్నఁటో
లుమహాపండితమావికిన్గనుకనీలోకంబునందుష్టిలే
శమ్మునెనంగనఁజాలకుంటిఁబరమేశాసూర్యనారాయణా

87

శా॥ జ్ఞాతంబైనపదార్థతుల్యమగునజ్ఞాతంబుదోతేరఁద
ద్భాతప్రాప్యవికారమున్మఱితదజ్ఞాతంబునందోఁచుటే
భ్యాతిన్బాతయనంబడున్గనుకజ్ఞేయజ్ఞానవిజ్ఞాతృత
త్వాతీతంబగుభూమమీవగుదువన్నాసూర్యనారాయణా॥

88

మ॥ క్రమతన్దేహబలంబుతగ్గుచునుశాఁగాఁదొంటిమాడ్కిన్విభో
గములంబొందఁగలేకపాటుపడినత్కర్మంబులన్నేయఁటో

కమతెటైననుగాక యాపనముగాక నెట్టవేదాంతవా
క్యములంబండితుఁడౌనుమాదృశుఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥ 89

మ॥ క్షీణియందున్మగవారలెల్లఁ బితలై స్త్రీలెల్లరున్నాతలై
మతిలోఁదక్కినభూతనంచయములస్మృతృణతుల్యంబులై
సతతానందమునాకొనంగమఱియుష్మత్పదసంకీర్తనం
బతినిష్కామతనేనొనర్చుటెపుడ య్యాసూర్యనారాయణా॥ 90

మ॥ తనువునెల్వీయువృక్షబీజములపొంతన్దూలసూక్ష్మక్రమం
బుననన్యోన్యముగారణంబులవుచుఁబూర్వాపరావస్థల
న్దనరున్వస్తువిభేదమందకిటుగానన్నేనునిత్యుండనై
కొనుచుంటిఁ బలుజన్మముల్పవనచక్షూసూర్యనారాయణా॥ 91

శ॥ అయ్యాయెక్కడనున్నవాఁడవనుకంపాంభోధినీకీర్తనం
బయ్యోలోకులవొంగునట్లునలుపన్యత్నించునీదాసుల
న్నెయ్యంబొప్పఁగఁగ్రోపకిట్టులుశ్రమనెట్టంగనేలాత్వర
స్థయ్యాళించిప్రమోదమిమ్ముశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥ 92

మ॥ ఆరయంగావిపరీతభంగినిమదిష్టానిష్టముల్సాపెడున్
స్థిరతందుర్వ్యసనంబులన్నిగులనన్బేమించుఁ త్కర్మమం
దురహిన్వేసటగొల్పుచుండుమఱిసంతుష్టిస్వడిన్లుచ్చిన
ద్దిరచిత్తంబనుకూలశత్రువిదెకాదేసూర్యనారాయణా॥ 93

మ॥ సులభాస్వాదనమెట్టులబ్బునిఁకనోర్సూచీబిలంబంతయా
కలికొండంతనునట్టులాయువరయంగానల్పమిద్ధాత్రిలో
పలభోగేచ్ఛమనంబుగావునరసాభాసంబుసంసారమ
న్పులలిన్బ్రాబ్జుఁడెఱింగిసిన్గొలుచుచుండున్నూర్యనారాయణా॥ 94

శా|| పాముంజావదుకఱ్ఱయున్విలుగదన్వార్తానుసారంబుగా
సామర్థ్యబునవస్తుశోదనయెడన్మంకాసమాధానము
ల్పిమంబొందవుగానజ్ఞానమునఁదుష్టింజెందరాదెందున
న్వస్వమీనీపదభక్తియోగమునఁదప్పన్పూర్వనారాయణా|| 95

శా|| నానేరంబులునైఁచినీదుభజనానందంబజస్రంబున
న్బానంజేసిసమస్తలోకులనుసంతోషాంబుధిన్ముంచున
ద్దానోద్యత్కవితాప్రభావమిడినన్గపాడుచున్నావుగా
యేనీయప్పిఁకనెట్లుతీర్చఁగలనోరీసూర్యనారాయణా|| 96

మ|| కరుణంగంటికిఁబెప్పపోలికననుంగాపాడుచున్నావునీ
బిరుదుంజెల్లునులోకబాంధవుఁడనీవేదేవదేవుండవం
చురహిన్నిస్ఫజియించుచున్నగతిలోసాంపారనీకీర్తిసు
స్థిరతంజాఁబెదఁబ్రాణమున్నవఱకున్సీసూర్యనారాయణా|| 97

శా|| ఛాయోషాకమలాధినాయకనమస్కారంబునీకున్నదా
మేయాంబులినీకువందనముస్వామీనీకుదండంబున
ద్దేయానీకుజోహగపారకరుణాబీనీకుసాష్టాంగమో
హోయయ్యామఱినీకుమ్రొక్కిదిగొనీకోసూర్యనారాయణా|| 98

శా|| నీపై నెంతయుభక్తితోశతకమున్నేనీదయావత్తిచే
నీపొంతన్ముగియించియిప్పుడుత్రిలోకీశత్యముంబొందిన
ట్లోపద్మప్రియమేటిసంతసముతోనున్నఁడనాతప్పుల
నేపున్మాపునునైఁచిప్రోవుననుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా|| 99

మ|| వినువీక్షింపనికన్నుదోయిమఱియున్నీపూజలన్నేయఁజా
లవిహస్తంబులునీదునామమునుబల్కంబోవినోర్నీకుమ్రొ
క్కనిశీర్షంబుభవచ్చరిత్రసుధవేడ్కన్గోలఁగాలేవివి
న్కినినుంగొల్వవిజన్మమెందుకురతండ్రీసూర్యనారాయణా|| 100

మ॥ అరయంగాసకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాద్యర్థసారంబుఁబ
 ల్మఱునాశక్తికొలందిఁజూచితుదకిమ్మైరూఢిఁగైకొంటిసం
 సరణాంభోధిఁదరింపఁజేయుటకుయుష్మద్భక్తిదక్కన్యమీ
 నరలోకంబునలేదుపాయమవియన్నాసూర్యనారాయణా॥

101

అ. నారాయణదాసుఁడు.

శ్రీ గణేశాయనమః

మృత్యుంజయశివశతకము

కంఠములు

ఓనాథ దీనరక్షక

మానుగ మముః గావుమా యుమాప్రాణేశా

ధానుశశివహ్ని వీక్షణ

జ్ఞానానందమయ మాకు జయములిడు శివా

1

పెక్కులు ప్రేలెదఁ బ్రతినలు

నొక్కటియున్నిలువ దాద హో పౌరుషవా

కైక్కడ నాబ్రతుకెక్కడ

నక్క దివితలఁ బనఁగ నగజేశశివా

2

తప్పక యాపదకడ్డయి

విప్పగుకరుణారసంబు వెల్లిగొలిపి వి

న్గొప్పం దాల్చినజగముల

యస్సా మముః బెద్దగావు మా సాంబశివా

3

నాబ్రతుకు జాటఁ బెంచిన

నీవాహ్వ నాదుతోడు నీతోడుసుమా

ధావజగర్వ విభంజన

కావుము తడవేల నన్నుఁ గాచునెశశివా

4

విక్రమ నీ వీశుండవు

దిక్కుగలిగి వేడుకొంటి దీనుండను నా

ప్రక్కం దో దలరించుము

మ్రొక్కెద నాకోర్కె దీర్చు మోసాంబశివా॥

5

ఏప్రోద్దు భక్తితోడుత

నా పెద్దలు నేను విన్ను నమ్మితిమిగదా
రాపేల శేషకంఠ

కాపాడుము నాదుతోడు గల్గి భవ శివా॥

6

ఇప్పటికిప్పటికే యో

యప్పా నీమీదశతక మురించెదనీ

గొప్పయు దక్కుం గాచిన

విప్పాపి జగంబులోన నీశ భవ శివా॥

7

నీకీర్తి చాటుకొనెదము

మాకాయుర్ధాయప్పద్ధి మఱిమఱివానీ

రాకాశశాంకమాళీ

ప్రాకటముగఁ దోడుచెలఁగి పాలించు శివా॥

8

నీయెఱుఁ గనట్టివున్నే

మాయొక్కలు సర్వవేత్త మన్నంచికృపన్

నాయన్నఁగాచి చూపుము

నీయున్నతభ క్తరక్ష నిక్క మనిశివా

9

శంభో శంకర యని ని

న్నఁభారవములుగ నార్చు నాశ్రితులము క

ష్టాంభోధిఁ దేల్పుతంద్రీ

నింభావించితిమి యన్న నీవాడ శివా

10

యాచించఁ దగినవాఁడవు

నీచులఁగొనియాడి నోరు నీచయ్యెఁగదా

నీచరితామృతహ న నా

పాచవిదీఱఁగవలయుఁ బరమేశ శివా

11

ముదమున నాతోడలరఁగఁ
బదిలముగా వేగమమ్ముఁ బాలించుము నీ
వెద నుబ్బులింగఁడవుగా
పదపడి పెక్కేండ్లుమమ్ముఁ బ్రతికించు శివా 12

ఊరులు పల్లెలు నారులు
చీరలు మఱిసకలమైన సిరులివి మేలా
యారూఢిగఁ జిరకాలము
నీరూపముఁజూచుకోర్కె నెగడించు శివా 13

లోకములోనా సొగసులు
నీ కరుణంగాదె యెంత నేర్పరివౌరా
శ్రీకంఠభక్త రక్షణ
కై కాలానలము మ్రింగఁ గల్గితివి శివా 14

ఈదొంగ దాసువియెడ
న్నీదయగన్నర్పు తోడు నీడ వెలుంగన్
నీదివ్యగాన మహిమన్
బోదోలుదు వ్యాధిబాధ భూతపతి శివా 15

అకటా యార్తుఁడభిన్నుఁడ
నొకించుకయు నీదుకరుణ నొందిబ్రతుకుకై
వికలదశఁబల్కు చుంటిని
సకలేశ్వర మాకుహాయి సల్పుముర శివా 16

శరణమవి నీదుపావన
చరణంబుల నాశ్రయించు జంటన్మమ్మున్
గరుణించు దెబ్బదేఁడులు
ధరిణిన్నీకి ర్తి విల్పె దము సొంబ శివా॥ 17

మృత్యుంజయుండనని వి

న్నిత్యము శ్రుతిచాటుచుంట నిక్కంబేనిన్

అత్యనుకూల చిరాయువు

సత్యంబుగ నీదుభ క్తు జంటనిడు శివా

18

శ్రుతి మతి గితి నేనెఱుంగను

గతిసీవే యనుచు నెటులొ కాన్పించెను నా

బ్రతుకున జంటందోడుని

రతముంగాపాడి మీది రక్తిగను శివా

19

జోడుగఁ దోడుగ నీడగ

వేడుకతో శ్రుతుల మేళ వించుచు నిన్నుం

బాడి కసిదీర్చుకొందుము

వేదెదమాజంటఁబెంచు పెక్కెండ్లు శివా॥

20

మృత్యుంజయత్వ విభవము

నిత్యుఁడఁవో నీవుదక్క నేమందెదమా

సత్యస్వరూప శంకర

గత్యనుకూలతనుఁజూపి కాపాడు శివా॥

21

అన్నియుఁ దెలిసినజాణవు

పన్నగముల సగలుదాల్చి వై భవుఁడవు ని

త్యోన్నతి మృత్యుంజయుఁడవు

కన్నారం జిరము మమ్ముఁ గావుముగ శివా॥

22

ఒక ధైర్యము మాత్రమె తా

వక నేవకులందుఁ గలదు బహువత్సరము

ఁస్సకరంబుగ నింబాడుట

కిఁక దీర్ఘాయువులఁ జేయు మీశ భవ శివా॥

23

వాక్కులువాతలు సఫలమొ
విక్కమొ! యిచ్చకమొ నీవె విర్ణయపరచన్
జక్కనను భయమునన్నా
ప్రక్కనుఁ గాపాడు నిన్ను యివెంటు శివా॥

24

నాకోర్కెఁ దీర్చునియెడ
న్నాకుండిన వెఱ్ఱితెంపు నన్నున్విను నే
వాకుందెఱువను మూఁగటు
నీకీర్తన సొంపు లొరులు నేర్చుదురె శివా॥

25

హరహర శంభూ శంకర
దురితవిదూరా స్వభక్త దుఃఖవిదారా
కరుణాకర మృత్యుంజయ
పరిపాలన సేయుమన్న ప్రాణహిత శివా॥

26

లోకులకుఁ దెలుపనోడిన
నాకుండిన పాపచింత నవ్వెదహాయా
లీకలము నొరులు గనలే
రాకులపాతేలకావు మన్నభవ శివా॥

27

నీవెఱుఁగుదైన మూఁడుఁడ
నేవెరువునఁ దెలుపుకొందు నీకుఁడవగుటన్
గావుముతోడలరన్నే
జీవించినవఱకుఁ జంటఁ జేపట్టు శివా॥

28

కొన్నాళ్ళు దేహ మావల
విన్నాఁతియు భోగవాంఛ నేముబ్రతికిహా
యిన్నింటాడెదుఁ జంటకుఁ
బన్నుగ దీర్ఘాయువిచ్చి పాలించుశివా

29

నాకోర్కె నీదురక్షణ

యేకమనుచు నెఱుకచెప్పి యెల్లజగములున్

నాకవిత శరణుజొరఁగా

మాకష్టము దున్మి చిరము మన్నించు శివా

30

ఆశ్రితులను నీ కీర్తన

కేశమప్రాణంబులనక యెల్ల దెసలు రా

గాశ్రితములు గాఁగవగా

మిశ్రితయలఁబాడఁజిరము మెలఁగించు శివా

31

నీ కీర్తన సేయునెడన్

లోకుల కాశ్చర్య మొదవ శ్లోకములుంగీ

తాకృతులు పాడు జంటన్

శ్రీకంఠాభ క్తరక్ష చేపట్టు శివా॥

32

కన్నీరందని శోకము

నన్నిట్టులముంచనీకు నాగవిభుషా

కన్నారఁ గావుమన్నం

బిన్నుగ నెనరుంచుమన్న పాలించు శివా॥

33

ఇదియొక వెట్టిగ వ్రాసెద

మదికిన్ ధృతికొంతకొంత మఱపుభయముతో

నిదురయనక నిటలాజ్ఞ

సదయుఁడవై కావుమన్న సర్వేశ శివా॥

34

నాదీక్ష నేటిరాతిరి

నీదయచేఁ గవ్వమెగసి నేముసుఖమునన్

నై దోడు జంటఁబెక్కెం

ద్లాదుకొన నృపథ మిదిగొ యాలించు శివా॥

35

నీప్రాపు చని యెఱింగిన
 నేపామరుఁడై నఁగాని యెట్టిల మఱచున్
 గాపాడఁగ నిర్బంధనఁ
 జేపట్టి నినుం జిరాకు నేయకయె శివా॥

36

రక్షించుము రక్షించుము
 రక్షించుము నీధుదాసు అవ్వనిదకు పా
 లాక్ష లోకాధ్యక్ష
 అక్షీణకటాక్ష ప్రోవు మన్నభవ శివా॥

37

నీకన్న న్యాయకర్తలు
 నాకన్నను దుష్టమతియు నహియని చాటన్
 నీకీర్తిం జిరకాలముఁ
 బ్రాఁకింపఁగఁ గోరితన్న పాలించు శివా

38

కలమా కన్నీరోడ్చుకు
 మనభక్తపరాయణుండు మనవిభుఁడభవుం
 డిల నీకష్ట మెఱిఁగి కో
 ర్కెలదేవుం డిడును జెల్లరే వెఱి శివా॥

39

నాలోపల నావెలుపల
 నీలావణ్యంబులేక నీభక్తి యెటుల్
 జాలింగొని మృత్యుంజయ
 పాలించఁగదన్న ప్రాణ బంధుఁడవుశివా

40

బ్రతుకులు నతుకులు బితుకులు
 చతురతనింగూర్చిపాడఁ జాలినమాకున్
 బ్రతిలేకయె చిరకాలము
 బ్రతికించుమయన్న ప్రాణ బంధుఁడవు శివా॥

41

ఇదినిజమౌ మాయాయా

పదలో నీస్మరణగల్గి పఱపఱవ్రాయన్

బదపడి నీపాటలతో

ముదమునఁ బెక్కిఁడులులచు మోయన్న శివా॥

42

ముజ్జగముల గల సంపద

గజ్జివలెందలఁచి నీచకామసుఖములన్

బొజ్జ లదర నిన్ బాడెద

మజ్జరె మాయన్న గావు మాయన్న శివా॥

43

అహఃధైర్యముతోడగు

నోహో నీదయయువచ్చు నోజగదీశా

సాహసమున నిటులుంటిన

యోహర కాపాడుమన్న యోసాంబ శివా॥

44

తెలినెంగుత్పిత భోగము

లిలలో నీపాతభజన మెంతోపెక్కిఁ

డులు జంటఁబాయకుండెద

నలరించుము నన్నుఁదీయ నన్నతవ శివా॥

45

కారదశీతాతపహా

సారవిచంద్రానలాక్షి చారుజటాజా

టారోధితదివ్యధునీ

పూరయశస్సాంద్ర ప్రోవు మోసాంబ శివా॥

46

సాక్షాత్కరించితన్నా

రిక్షించితివన్న మంచి రసికుఁడవన్నా

యీక్షణమ తెలియనీ నా

పక్షము నీవుంటివంచు భక్తులకు శివా॥

47

స్ఫటిక విరమలినాకృతి
 మేటిదయన్దాసుఁ బ్రోచు మిన్నదనంబున్
 నేటికిమాకష్టములను
 మీటిన వినుఁగంటినన్న మేలిడిన శివా॥

48

రాదు నిరూపింపఁగ నే
 మో తెలుపును చక్కదనము లొల్కెడు నీసం
 పాదితసుందర రూపము
 సాదుల రక్షించుమన్న సర్వేశ శివా॥

49

ముమ్మాటికి నీపదముల
 నమ్మితి నమ్మితి విఁకెట్లు సంగచెదవో
 సుమ్మా నీభక్తులమన
 నిమ్మానీ కీర్తిచాట వి మ్మొర శివా॥

50

శతకోటి మదనరూపా
 శ్రీతజనహృద్దీప ప్రకట శేషకలాపా
 అతివేగము నీ భక్తులఁ
 జతురతగాఁబ్రోవుమన్న సాంబభవ శివా॥

51

సమయమిది మమ్ముఁబ్రోవన్
 గ్రమముగ నీ సంశ్రితానురాగముతోడన్
 శ్రమవాపి వేగఁదండ్రీ
 విమలాకారంబుఁజూపి వేంచేయు శివా॥

52

ఇప్పుడు నాదగు కోరిక
 చొప్పున మమ్ముద్ధరించి చూడుము దయతో
 నప్పా సంశ్రిత బంధుఁడ
 విప్పుగు నెనరుంచి వేగ వేంచేయు శివా॥

53

నా యీ బిచ్చపు వ్రాతలు
 నీ యట్టి మహాత్ముమనసునెఁ గరఁగింపన్
 డాయు తెటు లక్కటా వేం
 చేయుము నా యన్నఁబ్రోవు శ్రీకంఠ శివా॥

54

వలపుందలపున్నీపయి
 నిలిపితి నందియములేదు విక్కంబుగ మం
 దులమారివేల్పు పౌదువు
 కలనైనం బరులనమ్మఁగాఁబోను శివా॥

55

భయములకు నెల్లనెక్కుఁడు
 భయమౌ మరణంబు దానిఁ బాపఁగలనునీ
 దయ మా యెడఁ గలదేని స
 మయమిది వేఁగావుమన్న మదనారి శివా!

56

నీ దిక్కు దప్పదాసువి
 కేదిక్కుంగనరాద డెంత వెదకినన్
 వాదేల ప్రోవుమన్న మ
 హాదార చరిత్రవేగ నోసాంబ శివా॥

57

మృత్యుంజయ మృత్యుంజయ
 మృత్యుంజయ యనుచు నిన్ను నెప్పుడు గొల్వన్
 మృత్యువు చేరఁగ వెఱచును
 సత్యము గాపాడుమన్న సాంబభవ శివా॥

58

నీకునసాధ్యం బెయ్యది
 లోకములో లేదటంచు రూఢిగఁ దోఁచెన్
 శ్రీకంఠ కావుమన్నద
 యాకర వేవేగఁ బ్రోవు మా సాంబ శివా॥

58

నీ భక్తికన్న నెక్కువ
 యీ భువిలో సుఖములే దహీనకలాపా
 నీ భవ్యదర్శనంబిడి
 మాభయములఁ గొట్టి చిరము మన్నించు శివా॥ 60

అద్దిర ముజ్జగములకున్
 ముద్దువలపు మగఁడ వీవు పురహర యనుచున్
 దద్దయుఁ బాడెడుఁ జంటన్
 సద్దయుఁ జిరకాలముంచు సర్వేశ శివా॥ 61

ఇహ సుఖము దూలవంటిది
 మహాత్మ నీభజనకన్న మఱియానందం
 బహహా యెందుందోఁచదు
 దహన రవిశశీక్ష మమ్ము దయఁజూఁడు శివా॥ 62

ఎంతో నాసపడితి నా
 వంతయు ధృతిచెడకయుంటి నాలస్యంబున్
 సుంతయుఁజేయక దాసుని
 పంతంబీడెర్చుమన్న బ్రతికించు శివా॥ 63

సగమిచ్చినావు తక్కిన
 సగ మాయుర్దాయమిచ్చి జగమందున నీ
 యగణితకీర్తి నలరఁగ
 మొగమొటంబుంచి ప్రోవు మోయన్న శివా॥ 64

భోగములఁ గోరనొల్లము
 భోగీశ్వర భూష బ్రతుకుఁ బొడిగించినచో
 నీ గానము సంతృప్తిగ
 బాగుగఁ బ్రకటింపనాస పడితిమిర శివా॥ 65

నాతరమ నిన్నెఱుంగన్
జేతోభవగర్వభంగ శ్రీముఖలింగా
యేతీరునఁ గాపాడెదొ
నాతోడలరించు ప్రాణ నాధభవ శివా॥

66

హాలాహాలభక్షణ మా
పాలనీ కాధికతను బాపుము త్వరగా
జాలింగొవి కాపాడుము
బాలేందువతంస యన్న (బాలించు శివా॥

67

నేబ్రతికిన సార్థక మే
మీబుజములు కాళ్ళు కనులు మెడ లేనట్లా
నాబ్రతుకు జంటనలరం
గాఁ బ్రోచిన నిన్నుఁబాడి కడఁగందు శివా॥

68

జతజంట వేఱుపాయక
బ్రతుకున నాతోడునీడ బలపడమమ్మున్
జతురత నీభజనంగన
శ్రుతిగాఁ గాపాడుమన్న కూలధర శివా॥

69

బతిమాలుకొందుఁ దండ్రీ
క్షితిలో నీపేరు మిగులఁ జెప్పెదనన్నా
జతఁబెంచి పెద్దకాలము
శితికంతా వేగ మమ్ముఁ జేపట్టు శివా॥

70

హరహర యెట్టికవితయో
మఱిమఱి నాలోనికోర్కి మనవియొనర్పన్
గఱకఱకలమున నేడ్చెడుఁ
బఱపఱ నాపదలఁ గోసి బ్రతికించు శివా॥

71

అన్నియుఁ జిత్తులు బిత్తులు
కన్నులఁ బడుచుండెఁ దప్పు గావుము నాకున్
నిన్నుం బతిమాలుట పవి
పన్నగకేయూర మమ్ముఁ బాలించు శివా॥

72

ఏదిర నీ కుండినయా
యౌదార్యము శాంభవీమనోంబుజమిత్ర
కాదన నేలర తండ్రీ
మోదముతో మమ్ముఁ బ్రోవుమో సాంబశివా

73

అన్నా యుమామనోహర
కన్నార న్మమ్ముఁగావు కాయజవైరీ
విన్నుంబతిమాలెద నా
యన్న ముదముతోడఁ బ్రోవుమా సాంబశివా

74

వరిపరివిధముల నెమ్మది
పరువెత్తుఁడు నిన్ను వేడ వ్రామునెడన్నా
తరమ విను విల్వఁబుట్టన్
వరమిమ్మన్న మఱిహాయిఁ బ్రతికించుశివా

75

తాఁగోతి మఱియు మత్తిరె
నాఁగ న్ననుబోఁటి వెట్టి నవ్వగనేలా
వేగంజంట నలర్చుము
నాగేంద్రవిభూషకావు నాన్నభవశివా

76

హరహర మృత్యుంజయ యో
పరిపూర్ణానందముక్తి వై భవకండా
నిరసించక కవఁబెంచుము
నరిసరి నీవిషముమత్తు చాలునిఁకశివా

77

అలికిఁ గోఁకలుగొంటయె .

యాఁకి నుపకారమంట యోహోచాలున్

దారార్థ తనూభోగము

రారా నాయన్నఁబ్రోవరా సాంబశివా

78

దేవతల కెల్లనీవే

దేవుఁడవో కాలకా న్త త్రిజగత్పభువా

నీవంటి వాని నమ్మిన

నేవెఱపిఁక నన్నఁబ్రోవవే సాంబశివా

79

ధైర్యము దక్కితి స్రుక్కితి

శౌర్యంబెడఁబాసె నీదు నేవకుఁదప్పన్

భావింపనన్య మెయ్యది

చేవలు చిగురించుమన్న శ్రీకంఠశివా

80

కావని కాకులపోలిక

నీబత్తులు చేవదొఱఁగి విన్మోఱఁబెట్టన్

భావించుమన్న కవతో

నాబ్రతికుం బెంచుమన్న నగజేశశివా

81

నీనొకఁడు నేనొకఁడునె

భావనలో వ్రాతలోనఁ బాటలలోనన్

గేవల మైత్రింబొందఁగఁ

ప్రోవుము నాయన్నమంచి ప్రోడవుర శివా

82

ఎంగిలి మాటల నేని

న్నుం గొనియాడుటకు వ్రాయ నో ర్నెగలింపన్

వెంగలిని సిగ్గుబొందన

నంగఱమద భేది కావు మన్నభవ శివా

83

ఈనగల నీ చమత్కృతు
 లేనమ్మమ విన్నునమ్మి యేమటకానీ
 రాదిమ్మునీకృపా మతి
 తోనాయన్నననుఁగావు దొడ్డయ్య శివా

84

అమ్మగిరి రాజసుతగీ
 తమ్ముల నామనవి వినిము దమ్మునఁజిరకా
 లమ్మునిచి మమ్ముఁబెంచఁగ
 నెమ్మది గరఁగించుఁగాత నీ కోరి శివా

85

దీనునిపైఁ గనికారము
 మానిని రాచూరి సర్వ మంగళపు పన్
 దానాడు తల్లియగుటన్
 గానమ్మునఁ జాటిచెప్పుఁ గా నీకు శివా

86

జాలిగొను తల్లిపార్వతి
 యాలించుము జగముగన్న యమ్మాస్థాణున్
 మేలుకొలిపి మాజంటన్
 బాలింపఁబంపుమనెద బాదెదను శివా

87

మానమ్మ వేల్పుప్రోడా
 మానుగమాకవనుగావు మాచెలికాఁడా
 జ్ఞానానంద మయాదే
 వా నాయన్న ననుఁగావు పరమేశ శివా

88

పంచాక్ష్ర గర్వభంజన
 చంచదేహార్థరమ్య సత్యాకారా
 పెంచుము పెంచుముకవఁబా
 లించుము రాయన్న దివ్య లింగభవ శివా

89

గడునుదనము గాదిది నీ
 యడుగులఁబడి వేడుకొన్న యాశ్రతులముమా
 యిడుమ లెడపి శవఁబ్రోవుము
 వడివడి మా యన్నప్రోచి బ్రతికించు శివా 90

నా ధైర్యమన్న హాయిగ
 నీదయతోఁ బెక్కులేండ్లు విల్చెదమంచున్
 ఓ దేవ దేవ మాతో
 డై దీర్ఘాయువుగనన్న యలరించు శివా 91

విర్భయమని తోచెను నీ
 యర్భకునకు జంటహాయి యాబ్రతుకంచున్
 దుర్భర భాధలుతెగవా
 విర్భవము భావమందు వెలసితివి శివా 92

అన్యములఁ దలఁపమేమ
 నోన్యముగా జంటఁబ్రోచి తాళంకవడన్
 మాన్యతను బెద్దకాలము
 దన్యులుగా నుందుమన్న దయజూడు శివా 93

ఇదివిరుదు నీకుభక్తుల
 సదయతరక్షించినావు శంకరుఁడవుగా
 పదునాల్గు భువనములలోఁ
 బదపడి చాటుదునికన్న బ్రతికించు శివా 94

ఎంతటి చలచిత్తుఁడనో
 పంతముతో నొక్కమొగినిఁ బద్యశతంబున్
 గంతునరచించ కుంటిన్
 వంతఁదొఱుగఁ బ్రోవుమన్న పశుపాల శివా 95

సత్యము నీదగురక్షణ

సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముగొంటల్

సత్యం బీశతకంబవి

సత్యతనాయన్నఁబ్రోవు సర్వేశ శివా

96

నీభక్తి గర్వవశతన్

నాభాగ్యము పండెఁ బెంచు నాయన్నమహా

ప్రాభవమొప్పగఁ దిరిగెద

నీభువిఁ బెక్కెండ్లు కీర్తి నిల్పుముర శివా

97

తంబుర మద్దెల తాళము

లిమ్ముగఁ గవగూర్చి శ్రుతుల నేముదకదికల్

ముమ్మునఁబాడగ వాయువు

లిమ్మా చిరకాలమన్న యేపలర శివా

98

విఁ వనుజుమ్మీ నీదగు

నడుగులవైభక్తి సమయ మబ్బినచో నా

కడ నీవుఁడకతీరుదు

కడువడి మాయన్నఁబ్రోవఁగా రమ్ము శివా

99

శివశివ శివమృత్యుంజయ

భవభవ భవపాపదూర భక్తాధార

కవగా మముఁ గాపాడుము

భువిలోఁ బెక్కెండ్లు మమ్ముఁ బోషించు శివా

100

శ్రీమృత్యుంజయ శివశతకము

సంపూర్ణము.

Blank Page

శ్రీరస్తు

శ్రీరామాంచిత పీనవక్ష సిర రాజీవాక్ష నిశ్చేయసా
ధారా పాపవిదూర వేదమయ దైత్యధ్వాంత సూర్యోదయా।
కారుణ్యామృత పూర చక్రధర భక్తప్రాణసంరక్షణా।
పారావారగభీర భూతకర దేవా సత్యనారాయణా.

ము కు ం ద శ త క ము

కందములర్పించెద మా
కందరసానూన మధుర కవితాసుధానీ
కందముగా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా.

1

సందియమేలా సౌఖ్యము
లందించుము సంకటముల నడఁగించుమువే
గం దయతో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

2

ముందె రుచిమరగినాడను
బొందుగ నీభక్తి యిష్ట ములికఁగ నింకే
సందియమో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

3

దెందముఁగుందగ నీకు ప
సందుగ సంతోషపరచి సన్నతి వినుమా
మందరదర నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

4

కందింపకు నా చిత్తం
 బిందిరపై వలపుదలచి యిష్టాళి సుఖం
 బందింపుము నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

5

మం దఖిలరోగములకున్
 విందుమదికి నీదు భక్తి విద్వైలకెల్లన్
 నందగునో నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

6

ఇందందెందైన సుఖం
 బందంగ నీభక్తియే యు పాయంబగుని
 స్సందేహము నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

7

బందంబులు పాపంబుల
 కందంబులు వీనులకన యము నీదుకథా
 బృందము లో నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

8

ముందెఱుంగని మందుడ నా
 చందముదలపోసి కష్ట సమయములంగే
 లందిమ్మా నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

9

పందెము వేనెద భక్తుల
 కుందప్ప మఱెట్టి యొరుల కున్నిందెలియం
 గందరమా నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

10

కుందింపకు నన్ శ్రితసూరి

చందన నీ నవ్వులాట చాలించుము ప్రో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

11

ఎందుకురా యాలస్యము

పెందలఁగరుణించి నీదు ప్రియవాసులఁ గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

12

అందితివి చేతి కింకీ

వెందేగెదవోరి కోర్కెలి డక విమవ నిన్

దొందరపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

13

అందము లకుప్ప నన్నుఁబ

సందుగ దయఁగనక పొద్దు జరుపుట గొప్పా

యెందప్పా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

14

పొందుము మొగమోటము మా

యందిపుడు సదా భవత్ప దాశ్రితులము గో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

15

అందముగఁ గాచితివి ని

న్నందేహంబయ్యె నిపుడు చల్లని తండ్రీ

వందసమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

16

అందఱికి నీవు శ్రీతజన

మందారుఁడవైన మంచి మర్మము మహిలో

విందొనరుతు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

17

దెందంటింతకు హాయిన్

బొందెను నీకరుణ నిన్నుఁ బోలు ప్రభువెటన్

గందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

18

పొందుగ మమ్మిటు ప్రొచ్చిన

యందుకు నీ ఋణముదీర్ప నలవియె మా కో

నందకధర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

19

సుందర పదారవిందా

నందితముచికుంద ముదిత నందా భృతగో

బృందా యో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

20

కొందలపాటింకను మా

కెందుకు సల్పెదవు త్రిజగ దీశ్వర తండ్రి

కుందింపకు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

21

సందియము మల్లి దెందము

పొందుచుడిందుపడి మిగులఁ బొగలెను నిన్నే

మందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

22

దెందమున హాయి గాదిర

మొందక దోబూచి చూపు చుంటివి నీకే

సందియమో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

23

ఇందలి కష్టము దుగ్రించి మ

ముందయఁ బెక్కిఁడులుంచి పోషించుము మా

ముందుండుము నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

24

ముందు కరిరాజు నేలిన

దందఱు నమ్ముకొనునట్టు లలరించుము మ

మ్ముండయతో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

52

ఇందాక నుంటి వెదలో

నెందేగితి వింతలోన నీశ్వర విన్న

టందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

26

ఇందందు వెదకి దస్సితి

ముందలనున్నట్లై నీవు మొఱిగి చనితివీ

వెందుంటివి నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

27

మందరధర రారా శ్రీత

మందారా రార పాప మర్దన రా గో

విందా రా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

28

ఎండేగి నావు తండ్రి

ముదలఁ నగపడవ నాదు మొఱవినవా నీ

కుందగునా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

29

సందులు గొందులుఁ దూఱుట

పందతనము విన్ను బయలు పర్తు నిదిగొ మీ

సందువ్వితీ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

30

పొందుగ నీవుండవి తా

వెందున్నది నీవుకాని దేదీనాపి

ల్పందపురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

31

కందర్ప కోటిరూపా

సుందరకౌస్తుభకలాప సూరిజన మన

స్సందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

32

దెందమలరె నీవో య

న్నందుకు నాకథయమిచ్చి తద్దీచెవికి

వ్వందయ్యెర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

33

దెందము గుర్తిడఁజాల ద

దెందుండి పలుకుచునుంటి వీళ్వర చెపుమా

పొందుగనో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

34

విందుగ నీకంభధ్వని

బొందుగ జేరువనెవింటి మోదముతో నా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

35

దెందంబుప్పొంగెను నా

బొంది పులకరించె గనుల మోదాశ్రువులి

పొందెనురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

36

సుందరనభోవిసీలా

యిందగపడినావ నుజన హృదయవిలోలా

వందనమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

37

యెందెట్టివారలై న

న్నిందెలిసి నుతింపఁగలర నిర్గుణుఁడా నా

కుందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

38

సుందర పదారవింద

స్యందామృత పానమత్త సజ్జనచిత్తేం

దిందిరగణ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

39

మందీకృత భవతాపా

బందీకృత సర్వపాప భక్తామల హృ

త్పందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

40

కందర్పకోటి సుందర
కుందస్మిత శార్ఙ్గచాప కోర్కెలలర నా
ముందుంటివ నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

41

దెందము నీపదపద్మమ
రందమ్మంగ్రోలి సుఖప రంపరరెప్పున్
బొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

42

నందిత సమస్త సంశ్రిత
బృందా నీభక్తిరేవి యిహభోగము పొ
ల్లందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

43

పొందుగ నాకువలయు దా
నిందెలియుదు వీవెకాని నేనెఱుంగను నూ
ర్యేందునయన నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

44

దెందమెఱుంగని కొఱతగల
దందుకు గుందెదను దెల్పు మదియేదో గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

45

ఇందలి లోకికదంభము
లందున నా మనసునిల్చి కనవరతము నిన్
జెందించుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

46

ఎందేవియు నజ్ఞానము
నందొర్లెడు మూఢమతు లనాక మముం గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

47

సందడితో వ్రాయుచుఁగల
ముం దిగువనుబెట్టి వెదుకఁ బోవ దొరక న
ప్లేందేగితో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

48

ముందుండి నీవెమాయన్
జెందిన లోకముమాట చెప్పవరెనే యే
మందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

49

అందముగ నింతవఱకున్
ముందుండియు మాటుపల్కఁ బోవక మాయన్
బొందెదవా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా ।

50

అందముగ నిన్ను నెదం
బందెలు పడవైవకున్న మార్పేరన్ బి
ల్వందగునను నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

51

దెందపు కోర్కెఁగక పసి
కం దేకువఁ గాచు తల్లి కరణి ననుం గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

52

దెందముకు తర్క తత్వము

జెందింపక విన్ను విశ్వ సింఘ మతము నా

కందించుము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

58

ముందుంటి వింతవఱకి

ద్వైదేగితో కాశ్య తుండ విట్లస్థిరతన్

బొందెదవా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

54

దెందమున భేదమేలా

క్రిందే మీదన్న యటుసరిగనీవే నే

నందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

55

దెందమున జగద్రూప లయ

మందినపుడు మిగిలినట్టి యవ్యక్తమే నీ

వందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

56

ఎందుంజగద్రూపము నే

జెందెద నేననంగ నేమొచెప్పుము మఱిసి

చందంబో నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

57

సందియమూడ్చి జగద్రూప

జెందింపక నీదుభక్తి స్థిరముగ నను గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

58

అందించు న్వేదాంతము
విందు గాగ నీకునా కభేదమనుచు విం
కెందుకువెత! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

59

అందముగ నీవునేనొక
చందమయిన నీదు సత్య సంకల్పమునా
యందేదీ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

60

ఇందేమిలేదు రుచి గో
విందా! నాకేల మెట్ట వేదాంతము నా
ముందగపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

61

ఇందందన్నిటి కర్తవు
పొందుగ నీవలననెల్ల పొందుములగు ని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

62

ఎందెందు వెదకినన్నీ
వుందు వెదియు గాక యింతయు న్నిమాయా
స్సందనమో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

63

ఇందెల్ల పాణులకు గతి
నందర్భముఁ జూపి దాని జాడన్ ఫలముల్
పొందింతువు నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

64

సాదియములేదు విన్నుఁ బ
 సందుగ భజియించు భక్త జనము లమృతమున్
 బొందెదరో నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

65

దెందమున విన్ను నమ్మని
 పరిదలకున్గుర్తు చూపు స్వాతంత్ర్యమా నా
 కందింపుము నారాయణఁ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

66

అదియు నందవియటు న
 న్నెందుకు మోసంబుజేసె దీశ్వర సరిగా
 ముందగపడు నారాయణఁ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

67

పొందుగ నీభక్తుఁడెజగ
 మందున సర్వస్వతంతుడవి దృష్టాంతం
 బుందెలుపుము నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

68

ముందు ననుఁబ్రోవకున్నన్
 బెందుల నీపరువు బయటఁ బెట్టెద నాతో
 గందుమా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

69

ఎందుకు మముఁ గల్పించెద
 వెందుకు మూఢత్వమిచ్చి యెఁచెదవీవె
 ట్టెందుకురా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

70

కుందవు పొంగవు సుంతయు

నిందకయిన స్తుతికినై న నెఱమొండివి యే

మందునురా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

71

ఎందై నఁగూరబుద్ధిని

ముందుగనీ పెంచు జీవముల నీవే చం

పందగునా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

72

నం దెలియ కిట్లు నామది

కందించెద వెద్దువుండు కాకికి నొగులా

యొందై నన్ నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

73

ఎందు కసమానకక్షలు

మందుఁడనాకేల పెంకె మాటలు నామీ

దం దయగొను నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

74

కొందలమందెడు దాసుని

ముందల గనుపించి యభయమున్ గృహతోఁబె

ట్టందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

75

మందులమారివి నీ దెస

దెందమిటుల భ్రమము జెందె డిన్విడువక పో

పందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

76

ఎందేనెట్టులఁగానీ

పొందుగ నీభక్తి విడువఁ బోవను నీతో

డందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

77

మందెట్టులనో పసితన

మందే నీభక్తి పొడమె బాగుగనది వి

ల్పందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

78

ఇందలి పాపపువృత్తుల

నం దొర్లించక బిరాన నమ్మకమిడి బో)

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

79

విందెలియరాదు మఱినా

డెందము నీయున్కి నమ్మెడిన్ దానిది ని

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

80

ఎందుంటి వెట్టులుంటివి

సందేహము మావ్పినాదు సరసకురా స

ద్భుందావన నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

81

డెందము సుంతయుఁగరఁగద

డెందుకురా యిట్లు లేడిపించుట తగునా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

28

బందె లిడెద నిను నెదనిదె

పందెము నీకంటె మొండి వాడనురా గో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

83

పొందుగ జలముల డాగినఁ

బందివయిన నెట్టివికృతి బరఁగిన వినులోఁ

గొందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

84

ఎందేగఁగలవు నామది

కందక నీమాయలెల్ల యాఱడిగనిన్

జెందెదరా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

85

ఇందాఁక సహించితి నిక

ముందోర్వన్నిన్ను దండమున సాధింతున్

దుందుడుకా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

86

దెందమునొచ్చి యిటంటిన్

బొందుగ నాతప్పు నైచి పోవుము తంద్రీ

తొందరపడు నారాయణ

కంద లితానందమూలకంద ముకుందా॥

87

ఎందుకు సిద్ధునొందన్

బంద నిను గుడ్డు పిల్ల భ్రమముంచినటుల్

విందించితి నారాయణ

కంద లితానందమూలకంద ముకుందా॥

88

ఎందుకు దెందము మఱిమఱి
 విందర్శించియును తోల్చి నేఱక మఱపున్
 తెందునురా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

89

ముందెఱుగ విన్నునెదఁ గ
 న్నందున నిహమెల్ల కల్ల యని బూటకమం
 చుం దెలినెను నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

90

ఎందైన నీకటాక్షం
 బందక నాయంతవిన్ను నరయఁదరమ గో
 విందుండా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

91

పెందలకడఁ బ్రజ్ఞానము
 తెందించుము నీదుభక్తి స్థిరపర్చుము సం
 క్రిందననుత నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

92

దెందమ్మన దుర్గర్వము
 పొందించకు భూతదయను బొదలించుము నీ
 ముందుంచుము నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా

93

పొందుగ నిన్నుంబాడుట
 కుందప్పమఱెట్టివృత్తి గొల్పించకు న
 మ్నుందయతో నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందాశి

94

ఎందై న నాదుమితుల
కందఱికి న్నీదుటక్తి నలరించుము కా
ళిందీప్రియ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

95

ఇం దారోగ్య చిరాయువు
లందించు షభీష్టజనము లలరగఁ దుది నీ
యందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

96

బృందావన సంచార
నందయశోదాకుమార నానాశ్రిత స
న్మందారా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

97

పొందుగ నీకీశతకము
సందర్శించుటకుకన్న సంతోషము నా
కెందుండును! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

98

డెందం బదేమొదైర్యం
బందెను వినుఁజూడఁగలుగు నంచిప్పుడు ని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

99

అందఱు దరియించుట
కందములాచంద్రతారకంబుగ మహిమో
నందెలుపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కందముకుందా॥

100

శ్రీ ముకుంద శతకము సంపూర్ణము.

Blank Page

1

శ్రీరస్తు

శ్రీ ఆనందగణపతి మహారాజాజ్ఞచే

(సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతకిన్)

అను సమస్యకుం బూర్తిగా

స త్య వ్ర త శ త క ము

క ం ద ము లు

హితమిత వాక్సంతతికిన్

దతభూతదయానురతికి ధైర్యోన్నతికిన్

జతురమనీషాగతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతకిన్

1

గతకిల్బిష వ్రతతతికిన్

జ్యోతద్దుర్జన సంగతికిని సూన్యతమతికిన్

శ్రితరక్షణానురతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతకిన్

2

స్తుతిదగు ధర్మనిరతికిన్

స్వతంత్ర సంచారధీర వసుధాపతికిన్

బ్రతుకేరి యన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతకిన్॥

3

అతుకు బ్రతు కన్యతమతికిన్

స్వతంత్ర పరిజీవనంబు శౌర్యస్థితికిన్

బతిపరిచర్యలు సతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతకిన్॥

4

వితథః బౌను గుమతికిన్

బ్రతిపక్షులనైన నిజమువచ్చు సుమతికిన్

బ్రతిభయగు స్వేరధృతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

5

సతత తపస్సాస్వాద్యాయని

యతయోగవిలబ్ధశమద మాదిలసత్సా

న్యతవాదన ప్రకృతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

6

శ్రీతజనపోషణ నిపుణా

ప్రతిమదయాశౌర్యధైర్య వై భవభర్మాం

చితమణి సూన్యతమతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

7

కౌతు కతుకు తితుకెఱుగని సు

మతికిన్ స్వోపకృతికి మానితగుణ సం

తతికిన్ సుకృతవసతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

8

అతుల ధనాధ్యునికన్నన్

శ్రుతిస్మృతి విచారచతుర సూక్షలకన్నన్

బ్రతుకుమతెవ్వవికన్నన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

9

సతిసుతులఁ బాసియైనం

బ్రతిపక్షులు దసకునెట్టి బాధలనిడినన్

బ్రతుకున నేదెత్తెనన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

10

క్షితిరోగూటికిగుడ్డకు

గతిలేకుండియును నెట్టి కష్టములైనన్

ధృతివినుమంతయుఁజెదరక

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

11

అతి మోహమున హఠాత్తుగ

క్షితిధనపతి కూతుఁరొకతె చేపట్టిన య

ప్పు తిరిపగాని మనంబటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

12

ప్రతిబలములతో నోడలు

బ్రతికూలానిలముచేత వార్ధిమునుంగన్

మతిచెడనితటస్థునివలె

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

13

క్షితిని హఠాత్తువిదేశ

స్థితుఁడై గతి తెలియఁబోని చెల్వఁడురాఁగన్

మతినలరు పతిక్షతికటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

14

బ్రతుకునసుంకం బెఱుఁగక

స్వతంత్రరాజ్యంబుచేయు ప్రభువలెనుబతి

వ్రతవలె సహజకవివలెన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

15

చితికినయద్దంబట్టుకు

మతివాస్తవ మెప్పుడొ పెక్కు మాయలఁజూపన్

క్షితినది స్పష్టముగాఁగన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

16

అతగునకు దిగంతము రే
 ఖతీరునన్నిజముదోచి గారడిచేయన్
 మతినది గుర్తిడఁజాలిన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 17

క్షీతినడుగంటియు వాస్తవ
 గతి పలువురు నడచుదారి గణికవలె న్నా
 శతపౌందక తలచూపన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 18

బ్రతికినవఱకున్నర్పము
 గతివిషమటుకల్ల వెడలఁగక్కుచు విజమన్
 రతనముఁదాచు కుమతిచెడ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 19

క్షీతితోదబ్బిటి తేల్కా
 టుతీరునందోచకయుఁగడుంబాధింపన్
 మతిసోర్పుమంత్రమహిమసి
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 20

అతగునకుఁబుండు పొడమిన
 గతినన్యతముతోచి నాభి గడచి హృదయమున్
 గుతుకయుఁ గొఱుకక చనదన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 21

అతుకుడు దబ్బిఱిల్లుచుఁ
 గొతుకుచుబల్కొండెమారి కొఱికిన చెవితో
 మతిచెడును మంచివాఁడున్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 22

సతము దనగుట్టు దెల్పక
 నృతవాదముతోడ దుష్ట నీతి జరఁగునా
 మతకరినిగిడి చెడిపడన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 23

క్షితినోర్వలేమి పాము వి
 రతమును సూనృతముపాలు ద్రావియు విషరూ
 పతఁగల్గఁబంట నొసఁగన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 24

అతుకుమెతుకు కతుకుకొనుచు
 బ్రతుకు పరాధీనమయ్యు బలుగోఁటునసూ
 నృతమనని పంద చెడఁగా
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 25

క్షితివిజము ప్రొద్దు మహిమల
 నతికపటి యెఱుంగు తెలు ది వాంధమువలెస
 మృతివానికశక్యంబన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 26

మృతియొందెలేక నాల్కక
 నృతమొందెను రామబలి హరిశ్చంద్రులటుల్
 బ్రతుకఁదలంచిన సుకృతికి
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 27

మృతిరానీ నాతవికిని
 జితిఁజొచ్చెదవిప్రయట్లు నేయమిననుసూ
 నృతపరనర ప్రకృతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 28

మతకరి న్యాయవివాదులు

బ్రతుకులకై ధర్మసభలఁ బడియెనుఁగుగ్రు

ద్వీతడవుటవలె నిజముగన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

29

ప్రతివాదియు వాదియునిజ

ముతేల్చుతగవర్లు నెఱపు మొఱయిడువక్తల్

గతికిన పద్ధతులనఁగా

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

30

గతిమాలినదని రెండవ

మతిమాలిన సభకుఁద్రిప్ప మాటయుఁదప్పన్

వితగామూఁట నిజముతెగ

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

31

ఇతరుల సాక్ష్యము తనకెటు

జతబడుఁ దననాల్కినిజము జరుపకయున్నన్

దతదంభ సభాస్థితికన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

32

అతిరథసస్థితితోఁ గొం

డత్రవ్వి చుంచెలుకఁ బట్టు డాఁబునసత్య

స్థితివెడలు ధర్మసభనన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

33

క్షితి కంటకయెరసముప్రాఁ

కుతెన్నునన్నిజముతోఁచి కుత్సితలోకం

బు తగిలియుఁ దగులక చనన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

34

అతగున కుబ్బు పొసంగున్
మతకరి తుదఁ దనదు ధనము మాయి కొసంగున్
మృతికజ్జఁడును దొసంగున్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

35

పతియెడ మోసము గొల్పుచు
నతినిపుణతఁగల్గిమాట లాడు కులటకున్
మితిమీఱునిందెరాఁగన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

36

మితిరేపు రే పనుచు నా
డితప్పనను చేండ్లు త్రిప్పి దిల్ల వడి తుదన్
వితఁజూపుదబ్బిఁజే చెడన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

37

క్రతువుమిషవెట్టి ధనముల
నతినిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁబెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

38

ఉతికిన దుప్పటితీరున
మతికుద్ధతచెందుఁ జాటు మాటు తొలఁగినన్
ధృతివంతునకని తెలిసిన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

39

చతురముగ నన్యతకల్పనఁ
బ్రతిదినమున్నేయు దొంగ బ్రతుకుటకన్నన్
మృతిచెందుట సార్థకమౌ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

40

మతిలో హాలాహలము న
మృతముం బుక్కిటను గల్గి మెలఁగెడు నీచుం
డతిదుర్గతికిం బాల్పడ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

41

యతివేషముంగై కొని
మతిహీనులఁ బెదరఁగొట్టి మాటున దంభుం
డతిభోగములఁ గృశింపగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

42

అతిజార విసుగుఁబతికిన్
మతిహీనుఁడు ధనములొసఁగు మఱితిరుపతికిన్
స్తుతిపొసఁగు జగత్పతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

43

క్షితిలోఁగొందె మలఁతికిన్
మతిలో ధైర్యంబుపూత మానుషసతికిన్
వితయగు బ్రతుకు కుమతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

44

కతికిన బానిస మెతుకులు
బ్రతుకులు స్నేహఁబుపట్ల బల్కులు కొతుకుల్
ముతకనగు చూడ్కులంటక
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

45

క్షతమువలె దేహీకిం దను
వృతగులఁదొలినందెయట్ల పో పడుచుతనం
బతిలాపము చదువనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

46

పతగములు సంజమింటం
బ్రతుకునకై కడలిఁ గట్టు మ్రోఁకులపోల్కిన్
గొతికెడు లంచ మెఱుఁగవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

47

అకుల వికారము మీస మ
నృతవాదికి శక్తిహీన నీచకుమరికిన్
క్షీతిసూన్యతు నెడ సొగసది
సతతము సంతస మెసంగు సత్య వ్రతికిన్

48

జత మోడ్బుదో సిగుల్వి
దైతన్కు బలుకల్ల పల్కు దిరిపెపుటక్కుల్
క్షీతిలుబ్ధిత్వ మనృతునికి
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

49

ధృతి చెడకయుంట కవికర
మతికినమఁసుంట స్వేర మౌ గతియుంటన్
క్షీతిలో సూన్యతమతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

50

బ్రతుకున సింహాకృతికా
యతమంజుల మానృతవచ నాధికధృతికిన్
హతదీ నార్తికి సుకృతికి
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

51

బ్రతుకుపకృతి సలుపుట సూ
నృతమునకు ఫలంబు మంచి నేర్పు దెలుపుటల్
జతపడు నుస్థిరధృతికిన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

52

గతము తలఁచి వెక్కుచుఁగడు
జతురము గాఁ దనదుడాబు చాటుచుఁగల్గిల్
మితిమిగులఁబల్కు చెడుగన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

53

అతుకుడు సంపద గునుపు ల
లఁతివానికి వలపుతీట లగు చెనఁటికిన్
గొతుకుడు దబ్బితేకెగ్గన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

54

క్షీతిబచ్చ తోరణము నా
తతకల్యాణంబు న నృత దంపతులకుఁబ
ద్ధతిపు నైముడియు వృధయన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

55

అతుకుడు కాగితములు జీ
వితవిరహితమిక్కలంబు వెంట్రుకతత్సూ
నృతిగతినిఁదెలువ లేవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

56

మఱికిందెలి పెడివాస్త
వ్యతశాస్త్రమనంగ మనుజు నందెపొడము నై
జతగుఱు తది కృత్రిమమన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

57

క్షీతియెక్కడ? దివ్యగ్రహ
తతియెక్కడ? నక్క దేవ తలమటు లనృత
స్థితి జూపు నరునికొల తగ
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

58

అతిప్రాచీన పురాణము

లితిహాసంబులు చరిత్ర లిల సమ్మమి సూ
నృతమెటు పొత్తములం దన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

59

అతిచంచల మవిదిత చి

త్తతత్వముం దెలుపగల్గితివు వ్రాతలసూ
నృతమెటు శంకల తెగవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

60

గతము నిరూపింపగ వి

స్మృతి ప్రకృత మెఱుంగఁ జవల హృత్తుభవిష్య
త్తుతలఁప నిశ్చయమెట్లన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

61

క్షీతిఁజాటువుండు మామక

యి తడుమువైద్యుల నాఁగ నిచ్చుదెలుపు సూ
నృతమె టులజ్జామితికి న
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

62

క్షీతిలో దివ్యప్రకృతి గ

ణుతింపమృద్రూపులగు మనుజుల తెలులగున్
వితథము నరశాస్త్రంబన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

63

మితిమిగిలి గొడ్డుమెసఁగున్

అతిరోభిమొగమున వెలితి హాస్యముపొసఁగున్
బ్రతుకున దబ్బటి దొసఁగున్
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

64

అతిసహవాసము గలుగక

క్షితిమిక్కిలి ననుభవంబు చెందక వస్తు

స్థితి నొరునిఁ దెలియరాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

65

క్షితిఁదనతాత్పర్యముతో

వితరుల భేదింపఁ గొఱఁత యే యన ఁదన సం

గతి దేవుడెఱుఁగనీ యన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

66

క్షితి ననుమానము బ్రత్య

క్షతయుఁబ్రమాణంబు తెలుపఁ జాలదువాస్త

వ్యతమిగులు బ్రహ్మమటులన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

67

క్షితిఁదన్నెవ్వరుకనిరో

గతి తెలియఁడు గ్రుడ్డినమ్మకము గొనకున్నన్

మతి నొరునిజమెటు కనునన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

68

అతుకుడఁకూడు కుమతికిన్

బతివ్రతాతత్వమార్థ వంశయువతికిన్

అతిశయము సహజధృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

69

క్షితిదివ్యతత్వమగు సూ

న్యతత్వమఖిలేశు కరుణ నెనయకయున్నన్

అతిగానేర్చిన రాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

70

క్షీతిహా న గుత్సితలు సూ
 నృతమనశక్యఃకుగా ద దేహీతువా వా
 రితలలు తగవు నిరూధిగ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

71

కృతయుగమనఁ గలియన సూ
 నృతానృతములున్కి నేక విశ్వాసమునం
 జతపడుఁ గాలస్థితకన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

72

అతిలాప మశక్తియు దు
 ర్మతిత్వముంగ్రూరచర్య మాయయు ననృతం
 ముతెవులుగల నరుగుణ మన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

73

ప్రతికూల మనఁడు చెల్లియు
 సత్రికమము నేయఁబోవఁ దాళిత దాక్షి
 ణ్యతఁజూపు సుకృతినాఁగన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

74

వితతానందకరము సూ
 నృతమెల్లెడ మెప్పుదెచ్చి నిజముగనదియీ
 క్షీతినరు విలువ దెలుపునన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

75

క్షీతినెల్ల దానఫలములు
 నతులితమఖయోగ జప త పోతిశయము సూ
 నృతమహిమకు సరికావన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

76

క్షీతిపతులయొద్దఁ గొందెము
 లతకుచుఁ దనయోజ్యలేమి నన్మత మనెడు దు
 ర్మతి నిందెంబడి చెదనన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

77

అతిధికి లోభిదొసంగున్
 అతిమాత్రము గొంగి పోమ రయ్యమెసంగున్
 స్తుతి నిజమునకుఁ బొసంగున్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

78

అతికిన బూడిదపల్లెలు
 నుతికిన మడిపొతు ప చె లురవడిమన్నుల్
 క్షీతిసూన్యరమున పవన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

79

క్షీతి నానందమయము నూ
 నృతమది వివరించి ప్రాయుటెటులొ? నిక్క
 ల్పితకవిత నిజ మెఱుంగదన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

80

క్షీతిఁగల్గకూట సాక్షులు
 గుతర్క నాస్తికులు భ్రష్ట కుండిభద్రులున్
 జతపడ వాన గుఱివదన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

81

పతిభక్తి దేవభక్తియు
 గతికొలదిగ దానశక్తి కరుణామతి నూ
 నృతమంటనిచోఁ గఱనన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

82

క్షితిలో సోమరిపందకు

స్వతంత్రతొకిక సుఖంబు సమకూరమి మా

నృతమైనఁ బొరుషుంబిడు

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

83

క్షితినూతఁబడ్డ కుక్కటు

లతగుఁడు దన్నుద్ధరించు నతినికె కీడుం

జతపర్చి దుర్గతింజన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

84

వితవిందు రోగగతికిన్

వెత పడుచును బెడ్డియాడు వెదుముదిపతికిన్

సతమనృతము దుర్మతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

85

క్షితిఁగొంటె పొగట్ట చమ

తక్కుతికల్పన లిచ్చకమాలు గేరడమాలు గ

ల్లతనమునకుఁ బిల్లలన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

86

క్షితి దాతృత్వము సత్సం

గతిత్వ మౌదార్య శౌర్య గాంభీర్యంబుల్

దతకరుణా సూనృతములు

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

87

అతికష్టమయ్యఁ జేరువ

గతివింటికి వెదకు పొండు కై వడిగా సూ

నృతమార్గ మెఱిగినడిచిన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

88

క్షీతిలోఁ బాపము పున్నెను
హతప్రియత్వంబు సంత తానందంబున్
మృతి శాశ్వతత్వ మనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

89

అతిరతి వాంఛకుమితికిం
బ్రతిమర్కటచేష్ట నీచ మనుజాకృతికిన్
బ్రతుకువృధ లోభరతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

90

అతుకొక్కెడ బితుకొక్కెడ
బ్రతుకొక్కెడఁ దెలియలేక వకుఁడై కృకుఁడై
ధృతిదప్పుఁ గల్గిపో తన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

91

క్షీతినిచ్చిన నిచ్చువిధయుఁ
బతియగుటకుఁ గారణంబు పరుగుట స్పష్టం
బు తిరిపగాఁదే లోభిగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

92

బ్రతుకునఁ గృత్యాగృత్యము
ఱ తలఁపఁబో కొరుల బాధ యసలుపునరులన్
మృతులనుచు వారిని విడిచి
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

93

అతగునికందక వాస్త
వ్యతదోబూచులను బుష్క థానునిమాడ్కిన్
మతిభ్రమపెట్టి వెలుగునన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

94

షీతినాత్మ భటులుమాటలు
మతికోటంబయలుదేఱి మఱివాలెఱువ
ల్పొతిగిలి పతివెలఁ దెల్పఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

95

షీఱిఁబుట్టియేడ్చు పురిటి చి
రుత పెద్దలకన్న మేలు రో గాన్పతమిం
తఁ దగులు దశకు నడరదన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

96

మతదంభముతోఁ జక్రాం
కితముల కాల్పులను హోమ కృతపశుకోటుల్
షీతినూన్పతఫల మొసగవు
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

97

షీతిలో నూన్పత తత్వము
మతి నెఱిఁగి నుతించి నడుపు మాన్యులకున్సం
తతజీవనము క్రియనన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

98

బ్రతుకునఁ జదువులు సందెలు
జతురకళా నిపుణతయును సర్వవ్రజ్ఞుల్
వితనూన్పతమాదనిచో
సతతము సంతసమొసంగు సత్య వ్రతికిన్ ॥

99

చతురకళా విద్యాసం
గతికిన్ స్థిరధృతికిఁ బ్రకట కరుణామతి కి
క్కృతి యానందగజపతికి
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

100

సత్యవ్రత శతకము సంపూర్ణము.

Blank Page

మ ట్టు

నిట్టపుట్టునొనియాడవినారిక చింకిసాతపీలిక, కంబమయ్య పేదవ్రాయని కేలు తుక్కుకీలు, నరసింగనిదలంపని యుల్లము పాడుకల్లము, కంబమురాయని తిరునాళ్ళగనవికన్నులు మేకమెడచన్నులు సింగనికి మ్రొక్కినిబ్రతుకెంగిలి మెతుకు, రెంటిత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పునొల్వనివారు మానిసులుకారు. నిక్కమని వక్కాణించు పెద్దలమాట నమ్ముకొని నావాడినమాటలువిడిచి యిట్టి సీమపలు కులస్సినమువంద నరసింగనిపై మఱేమాటలల్లువారై నగూర్చ సలవికాని తీరున నాయిలువేల్పు నెనరుమై నేబిన్నగలిగినాడను. విజముగా నెద్దియోకూతలు నేనినన్నలున్దప్ప మొట్టమొదటదక్కుమేనితాల్పులకువలె మానిసులకుఁజూడఁ దలంపులొందారు నెఱిగించుకొన జంత్రములుగాని వ్రాతలుగానిలేవు. ఏడ్పుతోఁబుట్టునెల్లరు నేడుపుతోనే గిట్టకతప్పదు. బ్రతుకు తుదమొదళ్ళ దినుసేద్యేయగు నెడ నద్దానినడుముకూడ సాజముగా నేడుపే కాకతీరదు. కావున మొత్తముపై నిట్టి వ్రాతకూత రకములన్నియు నెదోయేడుపులోఁ జేరినవే, కూడుకూర్కుకూట ములకై యెట్టిమానిసులైనం దమతమ వాతచేతలనెట్లో వెలితిపడక వీలా, మంచిగాఁగొందఱు నెడ్డగాఁ గొందఱు న్నుట్టిపెఱిగెడువారెల్లఁ దమకోర్కులు నెఱవేర్చు కొనఁజెల్లని మొట్టతెలుపుకొనుచుందురుగా, విజముగా నెవ్వరైన నేడ్వక తీరదు మఱేడ్చిన లాబములేదు, కోరుకొన్నట్లు జరుగదుకానికోర్కు లెన్నొనసాగించు కొనుటకై యెట్లో దేవులాడకతప్పదు, కసింతయున్ముందుకాఁజేవుపని నెఱుఁగఁ దరముకాదు, తమంతఁదామెట్లో జరుగు మంచిచెడ్డలెంతవారెఁగుదువకతప్పదు, చావక తీరనిగూనివంపులాగున్నదబ్బాయీ మానిసిబ్రతుకు, నిక్కముగా నందఱికన్న నెక్కువగా నుండవలెననియుఁ దాదలించినచెల్లవనులు జరుగవలయుననెడుగొంత మకోరిక మానిసికిఁబుట్టుతెగులు, బాపఁడు చొర కోమటికాపనెడు నాల్గుకొలముల కట్టుపాటువలె వాతవ్రాతచేతల పదికట్లన్నియు న్నూటికొకవంతు వెట్టివాండ్రచేత న్నక్కిన తొంటదితొమ్మిదిపాళ్ళ మోసకాండ్రచేతన్దప్ప కేర్పడినవని కొంతయైనఁ

దేర్చితేటలు కలవారొప్పుకొనకతప్పునా, కూడుకూర్చు కూటములతోడనే తక్కు
 మేని తాచుపులమాడ్కిఁదనిని పొందక లేనిపోని చేతకాని పరువుకై తంటాలు
 పడుచూరకు బుససోని మంగలిపిల్లితల గొఱుగునట్టియూ నాళ్ళముచ్చట ముఱికిబ్రతు
 కెట్లేనిఁగడువని యేరాయియైననేమి పండ్లూ డంగొచ్చుకొనుట కవితెలిసీతెలియక పిన్న
 యైన నేమి పెద్దయైన నేమి పేదయైననేమి దొంగయైననేమి కోరికోరిచెడుచున్నారాహా
 పుట్టుక చావులాకలిదప్పికలు మేల్కీడులు హెచ్చుతగ్గులు రేపుమాపుచుక్రిందు మీఁదు
 లందఱికోక్కటేకదా, యింతకున్న న మెఱుగఁదరముకాక దా గియున్న వేల్పుదీను
 సేదీయో మనమనుకొన్న మంచిసెల్పురిలకుఁ దల్లివేరని తెలియఁజాలక పెద్దకుండల
 కెసళ్ళు పెట్టుచు నందరానిపండ్లకఱ్ఱు చావుచుఁ దుదకొకరొకరిఁదూలవాఁడి తన్ను
 కొనుచు వలపుపగ పిసినారితనము తగులు పొగరుమచ్చరములన్నిక్కి యయ్యోనాకోరి
 నట్లు బ్రతుకఁజాలనైతినని యేడ్చుచున్నోలియునంత యెల్లప్పుడున్నతోడి వారికి
 మేలేకోరెడు నెవ్వరికోగాని ముప్పొద్దునన్వేల్పు నేనమ్మికొల్పు మఱేయొంటికాం
 ద్రకోకాని దప్పదుగా తమతోడివారలనెల్ల తెఱంగు లన్నొప్పించి తామొక్కరే
 పెచ్చుకుడిచి తెగఁగ్రొవ్వి విఱ్ఱవీగి బలిమినఱఁగారు తప్పకాయలే మొత్తముపై
 మానిసులలో నెన్నఁదైన నేలయందంతటన్ననువట్టుచుందురని నిరుకుపచ్చట యొక
 పొరపాటు కానేరదు. బెరా కూటికొఱకే కోటివిద్దెలు, తనుచేతికిలొంగిన పనులమెడ
 నులిమిచంపు కూఁజన్నములఁట పడునాటుసుద్ది వేడబములఁట పడునెనిమిది విద్దె
 లట, యఱువదినాలగు పిచ్చినేర్పులఁట, యేన్నో దొంగవానివరుసలఁట, యాస్తి
 యిస్తువులఁట, కొలములఁట: మడితడులఁట, నోములఁట, పస్తులఁట, చదువు
 సందెలఁట, లెక్కలేని కొద్దిగొప్పతరముపడువులఁట, మేల్కీడులఁట, యేమీపొట్టక
 కూర్తి యొకటచెడవలె దా బాగుపడవలె, నెందఱున్నొకయనవలెదా నొక్కఁడే కొరి
 నట్లెల్ల బ్రతుకవలె: నని యడియానన్నేగు నెట్టికోఁడోహో, వేఱుపెండ్లామునకే తక్కి
 నయిల్లాండ్రకన్న మనుషులరే తాడు తెగెనను సామెతకుఁ దాల్కొణము కాక
 మానఁడు తనతోడియం దఱితోఁగూడు పంచుకొని తినుచు నెల్లవారికిన్మించి గానడుచు
 కొనుచుఁదక్కినవారికన్న నెందులోనైన దనియొక్కువనాటుకొనకే యుసులులనై

నన్నొప్పించ, కెల్లరికిన్నేరే చేయదలకొనుచు, గలనైన నల్లలిచ్చకములాడక,
 మోసముల్లక, నేలన్దున్నుకొని పండించుకొనుట తప్ప మఱేపనిమీదనైన న్రపుతుక
 నెంచ, కెల్లతెఱంగుల నిరుగుపొరుగులకు న్నోడ్పడుచు, గొచెన్నడున్దింక, మంచి
 నీకుతప్ప మఱేవెట్టి నీళ్ళేనిన్ద్రావకొ, కయ్యవలనేపెంచుకొని పాడికడుచుచు, నాయా
 తెగలవారెక్కటిగాఁ బదిండ్లకుమించి యెడముగా నాయాయాకుగట్టుకొన, కెయేకొల
 ములవా రాయాకొలములతోనే పెద్దలుచెప్పిన చొప్పున నీడుజోడు జతపడుతెన్నునఁ
 బెండిలిజరుపుకొనుచు, సేద్యము, వెజ్జుతీకము, కూకమెకముల న్వేటాడుటయు,
 నీమూఁడుపనులుతప్ప, మఱేలేనిపోని యక్కఱమాలిన వ్రాతకూఁతచదువునందెల
 జోలియు న్దలపెట్టకొకమందుకొఱకే వెజ్జుచెప్పినచొప్పున మత్తుచిలు ముదినసులు
 వాడుకొనుచు, దమ్ముకాపాడుట కై వేల్పున్ముప్రొప్పుద్దు లన్నేడుకొనుచు, మాలు
 కోరిన యాటపాటమాటమీటల, నొందొరులకు వేడ్కిగావించుకొనువారిన్దప్పక, కం
 బమయ్య యిక్కట్టులన్ని యున్దప్పించి, కోరినన్నేండ్లు హాయిగా మన్నింపకమానఁడు,
 వ్రాత మొదలగు జంత్రములవలన నోటిపల్కుల న్మొట్టమొదటి పెద్దలు వెల్లడించు
 కుంటకుఁ గత, మాయాకుత్తుకల రవళివడి సొగసులుచెడి, చెవులకు వెగటుపుట్టించు
 ననియును, వ్రాత మొదలగు మూఁగజంత్రముల పలుకుబడికి! లేనిపోని వెట్టిమొట్టి
 వివరములు పుట్టించి, వేల్పుమీద నమ్మికనైదరఁగొట్టి, యరమఱునప్పించి, యొందొ
 రుమికన్నాడునల్పి, కొలము మరియాదలన్మంటగలిపి, లాఁతులకులొంగియైన, నెట్లో
 పసువుమాలి, సిగ్గెడసి, యొకరికన్న నొకరెక్కుడు వారమునుకొని తెగనీల్గుచు, లం
 చములుబ్బరి సొమ్ములన్మొక్క యద్దదిద్దముగాఁ దేరగాఁ దిని క్రొవ్వెక్కి సోమరిపోతు
 లయి, యెల్లబోగముఁ నొందొరులన్మించి విజ్ఞపీఁగుచు, దమలోదమకేసరివడ, కొక
 రినొకరు మాపుకొనుచు, గ్రిందుమీదునకు రెంటికిన్జేడి, బలిమింగోరి దబ్బునమడి
 యుడురసి నిజమెఱుఁగుటయే, కానుకానీనాటికర్పితము, గందులోనెన్ని కగాలాఁతి
 నుడి జోలికాసంతయున్నేని యూసీచుపలుకీపుడు పలకకు విచ్చెన్దావునా, వేలయందెల్ల
 వాడుకొనంబడు నెల్లమాటలతో నెద్దాని కలుపొక్కింతయులే, కెక్కటిగా, నేయెరుపు
 రంగైన నంటించుకొనికే పెరనాడవునుండి యైనఁబొడుమక, తల్లితల్లివలె, నెల్లపలు

కులమిన్నయై, వెలయుచుంట, నీతేనెతీయని విలాతితెలుగు నెన్నినాచేతనైన
కొలంది, వీనిట్టపుట్టు వేచ్చువంద, న్నామంచిచదువరులెల్ల,, నాయల్లి నయీసీసముల
కొనయడుగులన్దలంచియైనఁ దమపుట్టువీదేర్చుకొనఁ గలుగుదురని. యెంచువారలన్మ
న్నించి, నాయలువేచ్చు కాపాడుఁగాక. ఈవేచ్చువంధయందలి మాటుమూలపలుకుల
కీపొత్తము కొనన్వివరము తెల్పినాఁడను.

అజ్ఞాదాదిబట్ల నారాయణదాసుఁడు.

విజయనగరముదొర పాటబడి పెద్ద.

వేల్పు వం ద

సీ॥ ఏమందు నన్నన్నయీవుగా కెవ్వఁడునామొఱలవిని నన్నవ గలఁడు
నీకుఁదప్ప పతెవ్వనికయినఁదరముకాదెందేనినాకోర్కఁబొందుసల్ప
నేల నాకీసిగ్గుమాలిన బ్రతుకు నిన్నొడగన కీవెల్లి పూడుపెట్లు
నేముదిసినకొలందిన్ముమ్మరంబుగ నాపవ్కిరానివంత పెనఁగొనియె॥

వింగినేలల యందెల్ల నిండునిల్ప కలిమిచెలికొల్ప జాకువావజవతాల్ప
కవికరంబున ననుగాన నెనరుపిల్ప రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 1

సీ॥ తొలుచదువులె నిన్నుదెలియక మళ్ళిననాటుమాటలనినున్జాటఁదరమ
యక్కటా యేల బుయ్యార మందిడితి నిన్నరయలేకీట్లసియాడుచుంటి
దొరకిదొరకక దాఁగురుమూతలాదెదోవంతోకోనీకన్న పట్టిమీఁద
కోరిక వెలిపుచ్చనేరని యడియరి తోడనీకిట్లు కందువలు తగున॥

ఏమియనఁగలవికను త్తయేడ్పుతప్ప నేరమెన్నకు నీకు జోహారానర్తు
దొడ్డవలమురితాల్ప పెంద్రోవపిల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 2

సీ॥ వీనులు లేకీవువినెదు కన్నులులేక కనెదు చెరమలేక గబ్బరయుదు
కయిలేక సనులెల్లఁ గావించెదవు నాల్కలేక చవిగొనెదవా కయివడి
మెయిలేక బ్రదికె దిమ్మెయి నప్పసమునింగినేలలనీవు కావిదినుసేది
నీయాటకై నాకు నెగులిడ్డునీకిదే పాటి నన్నాచుటే పాటినీకు॥

ఇంకనేఁదాళఁజాల నన్నేలుకొమ్ము వెంటనే కానిపించునవ్వించునన్ను
నడ్లుతొలఁగించునాచునవట్టెవినుము రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 3

సీ॥ మోపితి నాయైపు నీపయి నీవుమేలే నల్పుదంచు నేనెఱుగలేక
నేర్చి యున్నేరక నేనూరకే కోరికోరి యీచిక్కు తగుల్చుకొంటిఁ
దలిదండ్రులెఱుకువగలగొప్పవారుచెప్పినమాటవినఁబోక చెనఁటిన్తెతిఁ
దెలిసినయట్లునేఁ దెగనీల్గినన్ను నేఁబొగడుకొనుచులాఁతిదెగడుచుంటి॥

మానలేకుంటినిటుసిగ్గుమాలి సేగికూడుకూటమిడబ్బుకక్కుర్తి గొంటి
నెట్లులేదెదొనన్ను గైపట్టి వడిగ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 4

సీ॥ నీయెఱుగని దెద్దియేనిలేదైన నాగొడవఁ జెవనితో నుడువుకొందుఁ
గనుక నాబ్రతుకునఁ గలిగిన వింతలు తెలిసినకొలఁదినేఁదెల్పు కొనెద
నయిదేండ్ల బుడుతఁడనై యున్న మొదలునన్గోరిచదువులెల్లఁ దారసిల్లె
నీకూర్మి పెంపున నేనులియన్లాఁతి సరకుగొనక హాయిజరుగుచుంటి॥

తక్కునే నాల్లపంటలు న్దనివిమీఱ నాడిపాడుచు నిన్ను నేవేదనిమ్మ
యీవుగాకీవెలితిదీర్చు నెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 5

సీ॥ అటవయేట విన్నరయు వెరవుతెల్పివైచిరి కన్నవార్పొచనాకు
నానాటినుండి నేనాడుచుం బాడుచునీపేరు చాటుచుంటి నలుకొసల
నీవటకున్నానియిఁకమీఁద హాయిగాఁబొడగించు నాబ్రతుకడిగినట్లు
కోరుకొన్నటునిన్నుఁ గొంపాడుమై బింకమునెల్వితేటలుఁబొసఁగనిమ్ము॥

ఎల్లతఱులందునాయాచ నిరవుకొనుమ యెన్న నీనింగినేలల నిన్నుమాడ్కి
గడలిపడమటఁ బంటల తడినెసంగు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 6

సీ॥ ఎఱిఁగినవాని యజ్ఞేను దలకుమించినట్టి పల్కల విట్టులల్లుచుంటి
నేనెందుకు న్సవిక్కిరానని తెలిసియుం బేరితవెలకె సర్పెట్టుచుంటి
చెలరేఁగి మేలు వచ్చినపట్లనాగొప్ప వెలిపుచ్చుచున్ విట్టవీఁగుచుంటి
కోరితీఁపురములకొలఁది మీఱుచుఁల్పియైపునీనె త్తినై మోపుచుంటి॥

ఇరుగుపొరుగుల యొప్పమినెంచకుంటిఁ గొంటెనయ్యుఁ దగవరిలాగు

మనుచుంటి

నీవుదక్కనన్నాచువాఁడెవ్వఁడొర రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 7

సీ॥ ఎలనాఁగమీఁదనే యెప్పట్లనాకన్ను పైవారియిడుమనాబ్రతుకుజాన్ను
కొంకక శినితాగిక్రొవ్వుట నాపనియేల్కలతోడ నాకెందు ననని
ననునేఁబొగడుకొంటనాపుట్టువు తెగులులాఁతిగొప్పకునాతలంపురగులు
నెల్లరికన్న నేనే యెక్కువనుకొందునే సిగ్గెడసి తెగసిల్లుచుందు

ముదిసినకొలఁదిఁగొడవలన్మున్నుచుంటి నెందుకున్సవిక్కిరాక యేవిట్టులుంటి

తెమలవీతగులమిఁకవలమురితాల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 8

సీ॥ ఈమబ్బు లీవాన లీగాలు లీమెఱ్ఱు లీపవళ్ళి మాపు లీవినుదల
యీచెర్వు లీయేళు లీమెట్ట లీకారులీ నేల కడలిది స్సీయొడళ్లు
ఈమంచి పెబ్బర లీకొద్ది గొప్పలీ రాకలు పోకలీ బ్రతుకు తెగుట
యీకోర్కు లీకూర్కు లిక్కుడుకూటము లీవింతనడువడు లీతలపులు॥

కావు నీవియినెకడ కానిపనులు కానివాడను నావెట్టు లొని వెల్ల
విక్క మెఱిగించిననావు విన్నుగొల్తు రెంటత్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనాటికిన్దోచి తేతండ్రికాన నిన్దొనియాడుతెల్వి నాకు నిడవేల
విందారనీగొప్ప కొండాడనా పాడనా యాడనా వ్రాయనా మఱిమఱి
రాల్పిప్పలైనఁ గరంగునట్లీచెంగుమీటనా చాటనా నాటనాట
నాతోడివారి కీమైతాల్పులకు విన్నుగాన్పించనాకోరికలు చెలంగ॥

మాయమైపోకునిన్పతిమాలుకొందునిల్వతుదముట్టనా మొఱనెమ్మివినుము
కడుగనీనీయడుగులనాకంటితడుల రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 10

సీ॥ వింగి నేలలనెల్లనెగడుచుండుపనులకేను దాళికుడనీవుకావు
నామేలుసేగులునామంచి పెబ్బరతలపుల నీడలై దాపరించు
నీచెల్వమోరిమినెనరునిండుతనివి నిన్దొల్పునడియ నెన్నెంచుచేవ
యీవునీకంటెవేతేదిన్నుగానకుండియువాలె మాడుకొనెడియెఱుకువ॥

యేననఁగనికడలేమియిడుగడపగపొగరుమఱుకువ కొఱగామి మొఱకడంబుఁ
కల్లనీవార్పు బొమ్మనన్నావుతండ్రిరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 11

సీ॥ నావంతయెట్లు మనవిసల్పుకొందురాదులియైననాలోనితలపువెలికిఁ
గానిపించెదవు వాకట్టెదుటన్నావికటవానిన్నుబోగడుతెఱంగుఁ
పైకేడ్చుటకుగూడఁబిక్కిరానై తినాకువఁతెందుకిటువంటికొయ్యబ్రతుకు
కలగాని విక్కముకాదు నిన్ననగొంటవికమేనినిట్లు నేనెగులనే॥

పెంచునామంచిహోయినవ్వించునన్ను వేడ్కననయమునిన్దొలిపించుమాట
పాటమాటమీటలకెల్లవారలరరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 12

సీ॥ ఏదప్పమిగిలిన దెల్లనీవేయని తెలుపుము నిన్ను నేగొలుచుకొందు
నెప్పట్లనిట్లు నన్నేడిపించెదునాయనాయోరుపెఱుకనె నరులకుప్ప
నేరకచిక్కు కొంటిన్గోరికోరి యీతగులములోననే మిగులబిగిసి
ననునేదెలియఁజాలఁగనుకనీయురితప్పుకొనలేక నిన్నేడుకొనుచునుంటి॥

నీవుగాకెవ్వఁడిక నన్నవఁగలఁడు దబ్బునన్నాఁకుమన్నన్న తాళనేరఁ
గలమెలఁకువకూర్కులకుఁ బైగావెలుంగు రెంటిత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనలు తెగలవారీనాల్గుకాళ్ళయొడలు తాలుపులిఁకమిగులుమిడుకులు
తెలియ నలనికావిదిన్సుల రాకపోకలివెల్ల నాకల్లతలఁపు పనులు
నిక్కముల్కావివ్వినీడలుగాని నాకలమెలఁకువలరాకడ చెలుపులు
నికమునీవేమఱినేనేహళిక్కి నిల్కడలేకయురియాటగందుఁగనుక॥

ఎన్నఁడున్దవిగొనఁగలనేనినాకు నీకుమఱివాసియే కానరాకయుండు
నెందుకీయూకదంపునన్నేలుమీవు రెంటిత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 14

పీ॥ ఎయ్యెడన్నింగిలాగేనంటులేకున్నవాడనంచున్నెక్కిఁ బల్కుచుంటి
నన్నెల్లతెఱఁగుఁనాపాడు నీమేలు తలఁపకనాగొప్ప తెలుపుకొంటి
నికముగానాకుఁగోరికయేలేదని చెప్పుకొనుచప్పునముకానికూతుఱిఁటి
నుడులుడ్గిమీఁదుక్కిందులమూసికొనియేదోమూలనుండకసిగ్గుమాలియుంటి॥

కాదుతిన్నఁగానేపితోకవలెనాద నరియఁడున్రేలయనుమాటనాదికాద
చాలునాబ్రదుకికనైనజాలిలేద రెంటిత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 15

సీ॥ ఏగల్లకానిచో నెల్లదిన్సులు కల్లలని నిర్కు నేసల్పననువుకాదు
చీకటిన్సుట్టించుఁజీకటియేకాఁ నిక్కమేలేదుహళిక్కిదక్కఁ
దలఁపులేకుంట విస్వలను విట్టంబగుఁగాని తలంపులమానఁదరమ
నికముకల్లలకు వాసికలగకున్నచో నీకునాకున్వేఱి కేకొలనగు॥

బంకిసంబీనయీగకై పడిఁజుచున్నదగిలియెందుఁబోలేక్కిట్లుతలఁకుచుంటి
నాకునిన్గొచ్చునమ్మిక్కిన్గవిమ్మ రెంటిత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 16

సీ॥ కూరుకులోమఱ కువగంటిఁ గలమెలఁ కువలందుఁ బొంగుక్రంగుఁ గనుగొంటిఁ
మెలఁకువనిక్కము కలకల్లయనుకొంటిఁ గానినామెరమెర న్నడవకుంటిఁ
గలమెలఁకువల నాకల్మియున్నాడుకు నందు నారేమియు నరయుచుంటిఁ
గలుగదుకల్లనిక్కము వమ్ముకాఁబోదు నాయున్కివాలెము నాకునికము॥

నన్నుగూర్చి యెఱిగితి నీనాటికేను నిన్ను గొల్చుతఱిన్దప్ప నేహుళిక్కి
చాలు గాసటవీసట చదువిఁకేలు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 17

సీ॥ అన్నన్నసోకుడు తెమ్మన్ననాకల్ల తెల్వియేనన్ను గుందింపఁజొచ్చెఁ
దిరుపతిలోఁగుంటి తిరుడికెరంగున ప్లేలలాఁత్తిన్గొల్తు నీవుకలుగ
బడికేగనున్న తెల్విడికూడఁబోయిన తెఱగయ్యెనేను ముదిసిసకొలఁదిఁ
జదుపరికంటె మే ల్చాకియన్నటుల నాకన్ననిక్కముగనె దైననయము॥

తఱిఁగెనెఱుకువ మఱుకువ పెఱుగుచుండె హాయిదిగజాఱెఁజెడుకోర్కె హద్దు
మీతె

నీవుతప్పనన్గచువాఁ డెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 18

సీ॥ పులిపొదువుఁబిడుకఁ బోపనొ గాని నిన్దలఁపవిచెనఁటి చెంతఁజనరాదు
పామునోటన్గయి పఱుపనొఁగాని నిగ్గఁబోనొఱ్ఱముక్కడి నెనయరాదు
మొసలిగఁజగునేటి మునుఁగనొఁగాని నిన్జెనకెడుములుచ తిండితినరాదు
వెట్టివేపిచెలిమి పెనయనొఁగాని నిన్నమ్మనితులువ కాన్కగొనరాదు॥

ఏనెనిక్కముతక్కిన దెల్లకల్ల యనుచుఁగూడుకూటములకు ర్కాడుకొంటె
పల్కువినరాదుజాకువా వలువదల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 19

సీ॥ ఏబెడదలులేక యేహాయిగాఁబండు కొంటినెట్లో మేలుకొంటిమఱల
నాకన్నకలవలె నాయుల్లమున్నాకుఁ దప్పఁబైవారెఱ్ఱఁ దరముకాదు
నింగినేలలివెల్ల నిక్కముల్కావు నాకల్లతలంపు రాకడఁగాని
కూడుకూటమి కూరుకులక్కొర్కియేబిద్ద మఱివినువలనునా మంచియొర్కి॥

తేటగాఁగూర్చిమైనాకుఁ దెల్పినావు నెనయతో నెల్లదిన్నులున్నీ వెనునుచుఁ
గోరుకొన్న మేల్విల్పు తగులువఱల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 20

సీ॥ ఎనిమిది రెండేంద్ర యేడుదివాడన న్నొక్కింపఁగాఁగోరి మొట్టమొదట
నాతలిదండ్రులు నాతోడఁబుట్టుల తోడనాకన్న యజ్ఞాదనుండి
పొజకబండికిఁగోడె పోతుఁన్నానిని కమతము నేరుపు కలిమిమిగుల
నెవ్వరునాద్రోవ నెఱుఁగవయినాఁడు పెంపుమైఁజొప్పుగా వింపుచుండ॥

ఇనుకలందూబినేల నిరుసుమోయ మువిఁగిపోయిననుండనా మొదటి వాఁడు
దండిపై కెత్తఁగలిగె నీనుండవలన రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 21

సీ॥ ఆమడామడమేర నాగుచుఁ దోటల వంతుకొనుచుఁగ్రిందఁ బండు కొనుచు
కోతకాయలుచెఱుకులదోముగాఁదెచ్చుకొనిచు ముచ్చటలాడు కొనుచునగుచు
తెలివిమైలావులఁ జెలరేఁగితఁ గుచు గొప్పవారలపట్ల మెప్పుగనుచుఁ
జెట్టులెక్కుచుమేటి చెరువులనీఁచు నెనురుగావని చదువెమ్మకొనుచు॥

అఱునాళ్లకునిన్గొని యాడుకొనుచు నీవునెలకొన్ననేలఁగా లెక్కినతఱి
నీవెయెఱుగుదుమావింత హెచ్చరింత రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 22

సీ॥ రావులజువ్వలు మావులునట్టుగా వెలఁగలుమద్దులు వేములూట్లు
నేరేళ్లతేజెట్లు నెల్లులుతేఱులు గొలుగులజీడ్లు రేఁగులుసిరికలు
తుమ్మి క్ తాండ్రలు నిమ్మిలవల్పులు ననసెకపొదరింద్ల నానలంట్లు
మోదుగులూడుగు ల్పొద్దలీదెలువేగినలు లిమిరులుకొనుగులు వెదుక్కు॥

నాటునుడులతోఁజేర్కొన రానివేళ్ళనుండికొనలవఱుకుఁబంద్ల నిండుమాన్లు
మిగులువీయల్లుముపిముసి నెగువుతార్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 23

సీ॥ విక్కమెదోనేను విరుకెఱింగెడుతిక్క వదలకక్కటాకు వచ్చెమళ్లి
కిలమెలఁకువలనా కొంచుదినున్నలి వెల్లనాతోఁజూచి గల్లవనులు
కోరికలేకనా కూర్క నమిగిలిత యావెనిక్కువచుని యెన్నవలసె
నేనెహళక్కియొనెడ నిన్నుగుఱిఁచి నేననుకొన్నయదియెట్టు లొనికంబు॥

వలదు నాకేలనివెట్టి తలఁపులింత నన్నుగాపాడునిన్గొల్పు తెన్నుదెల్పు
మార్పుమిరిమ్మ మఁచినమ్మకముపెంచు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఏబ్రతికుంటినంచెవ్వారైననన్నమ్మింపఁబూనుటనవ్వకాదె
 నాయుక్కిఁగూర్చి నేనేయులుంగుదు మతెట్లేనిఁబైవారలకేమియెఱుక
 ముంగయిమురుగిదంగవనేల నాలోనికోరికలకు నేనెకోపు
 నింగినేలలివెల్లనికములుకావునాకలమెలఁకువపన్నికములుగాని॥
 కలతెఱంగిట్లునేటికిఁ దెలిసికొంటి నిడుకుగానాకుమరిమెరమెరలులేనిఁ
 కేనుననానకున్నకూర్కివెతండ్రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 25

సీ॥ నీనోరునీరెట్ట నీకుఱ్ఱు నీయడ్డు లీకాపుతొడబిడ్డయేల్కపాఱుం
 డిసుకచల్లినరాలనిసవుదుమై గ్రిక్కిరిసిమూఁకలైకసిమనఁగఁదక్కు
 తెగలీండ్రమేదరదేండ్రమంగలివాకిచాతానిపొన్నారిసావలీఁడు
 కైకోలగొడగరగాండ్రమందులమారిపటయెఱుకబెస్తసామిలాఁడు
 గొడ్డురాలన్నగళతెంపిపంటిగుడ్డి పందెకాఁడంటుగాఁడులోవాడికాఁడు
 జోగిబివిసీఁడునీతెంతఁజొక్కుచుండ్రు రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 26

సీ॥ జంగియల్తుడుములు చెంగులు మొరయఁ బేరాబోతుతో బాడియాడువారు
 తిరువడికోలకండినబోరతావడములు నామములుగ్రాలఁజెలఁగువారు
 పుట్టుకొప్పులనూడ్చి చట్టువ్రంతన్నుని ముడుపులు చెల్లింపఁబోవువారు
 తిరిపగొట్లకుడబ్బుకురియించుచడడ్డుదండములనెట్టితరఁబారు॥
 కడఁగిసీనిక్కమౌ చెల్వగాంచగోరి వేకువన్నాల్లు తెగలనాల్వేనవేలు
 దద్దడంబెల్లఁజెమ్మటన్దడుపుచుండ్రు రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 27

సీ॥ నీకన్నబిడ్డఁడు నేరనిపిన్నవాఁ డంచు గంటన్దడినించినావ
 యుత్తగానుల్కకొఱోనీడగ్గొని యంచెలనవ్వకాన్నించినావ
 యోర్మియే పెంద్రోవకూతయంచున్నిలుకడనప్పనము నీవుకాంచినావ
 పోకిరినంచునన్నోనాడకిటుకూర్మి మించినీమోలరప్పించినావ॥
 కన్నుపండువుగానిన్నుగంటి నేడు నిన్నువంటియొఱపరియెందేనిఁగలఁద
 పుట్టువీడేర్చునన్గయివట్టిపెంచు రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 28

సీ॥ నీసెలవుంబట్టి నేమఱితిఁగాని నిన్ను బాసియెవండు మన్నఁగలఁడు
 నీచెల్వనీచేవనీయోర్మి నీకూర్మి ముక్కంటి కేనియున్నాగడఁదరమ

తలపుడిగినవాడు తప్పమతెవ్వడు నిన్నెట్టియెట్లించు తెన్నుగనడు
నేలయెందెయ్యెడన్నీ వంటిహొయ్యలైన పెరుమాళ్ళ చెలువమింకలరబోదు॥

వేయిదండముల్యెట్టెదహోయిమీఱ నుండుమనయమునీవు నాయుల్లమందు
కల్మిచెలినక్కునన్దాల్చుకన్న తండ్రి రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 29

సీ॥ కలలోనమెలకువ కల్లమెలకువలో గలకల్లకూరుకు నల్లకనుక
నీమూడుకల్లలం చెటిగిన నేగూడగల్లగాక మఱినిక్కమెటులొదు
కావునలేనినాకీవంతమఱియేలమిన్ను నమిద్దెలపన్నికవలె
పుట్టనీ పెర్గనీపొలియనీయేదెట్టులేనిగానీయక నేమికోఱత॥
నింగినేలలతోగూడ నేనుగల్ల నీవునిక్కంబు నీకునే నీడ, నీవు
వెలుగుపేజీకటియనినవిండునన్ను రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 30

సీ॥ పూతలోనిన్నిట పూడ్చబోవనిముల్చైగవకన్న సట్కారుమేలు
నోరారనీపేరు నుడ్వబోవనిమద్దినోటికంబెన్నిట్టు మీటనయము
వేడుకన్నీమ్రోలనాడనిబొప్పవికాళ్ళకన్న న్వానకాళ్ళవాసి
నమ్మికన్నీతిరునాళ్ళరయనివెట్టికన్నుకన్నబుండికన్ను నెరవు॥
నినుదలంపనివెంబర మనికీకన్న రాతిక్రిందనణగుకప్ప బ్రతుకుమెలుగు
తిరుగునాదండకడలికూతురుమగండ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 31

సీ॥ కనువాడుకన్నట్టు దినుసుకన్నున్నాడ నీకంబెవేత్కావు నిక్కువముగ
వినువాడువీనులు వినుచునులివుగూడ నీకంబెవేత్కావు నిక్కువముగ
తినువాడునోరునుం దిండియునుంగూడ నీకంబెవేత్కావు నిక్కువముగ
మనువాడుమనుగడ మన్నించుకీటిగూడ నీకంబెవేత్కావు నిక్కువముగ॥
ఏనుగాకపనులివెల్ల నీవెయగుచు నన్ను నేడ్చించివీవిట్లు నవ్వడగున
కమ్మునేగూడనీవాహో కల్మిమగడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 32

సీ॥ మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మిన్నుకాల
కావుమాకావుమా కావుమాకావుమా కావుమానన విలుకానితండ్రి
కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించునిడుపడు పాన్పు తేడ
యేలుమాయేలుమా యేలుమాయేలుమా యేలుమావ్రేతల మేలువాడ॥

సోఁకుమూఁ కలగొంగనన్నఁక రమ్మయదుగుచెమ్మటలాఁడనన్నదుకొమ్మ
అలకాపరినామనవేలవినపురెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

33

సీ॥ ఏనెట్టులుండిననెల్లరున్నానేఁ మెంచకవన్ను మన్నించనిమ్మ
మందినన్నెట్టలై నమంచివాఁడనుచునయాటపాటలగొని యాడనిమ్మ
ఏచ్చలవిడిడబ్బువెదచల్లుచెచ్చటనేనిమేలేనన్ను నెఱపనిమ్మ
కూడుతొడుగుకూర్కుకూటమివేడ్కలునాకోరుకొన్నట్లునడువనిమ్మ
నలువలనులనీగొప్పనన్జాటనిమ్మ తెల్వితేటలతోడనన్దిరుగనిమ్మ
కనికరమున నన్నీలోనఁగలియనిమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

34

సీ॥ తొలుచదువులనెల్లదొంగిలువేఁగంటిగొంగపొంగడఁగించుగొప్పచేప
కవ్వపునేలతల్పివ్వలవ్వలవీపుతీటవోరాచుతామేటిమేటి
పంటవలంతి జాపన్జుట్టుపొంగంటిక్రొవ్వాడిచినగడికొమ్మకాఁడ
పట్టినదల్చుహెంబాన్పుఁబెఱచిదిండిఁబట్టిపొట్టంజీల్చునిట్టపుట్ట
తడుపుదాల్చియేల్కెదిరిచాల్చడఁతిమగఁడకలపతాలుపకప్పు గుబ్బలియిలుదొర
చెడుగుమలకలఁజెండాడుజెగిలెకాఁడరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

35

సీ॥ నాయున్కియక్కఱనాకునిక్క మెకానియేనననేమొనేనెఱుఁగలేదు
వీసమందలివేయివేలవ పతుం టనికమెకానియదితూనికకురాదు
కలలోనివోలికన్మెలఁకువయెడఁగూడఁదలఁపులనాపనాతరముకాదు
సలిపినమేలు సేగులకుమాతేనాటికై నవచ్చున్లొనిమానఁబో
తుదమొదల్లేనిచోనడ్డుతోఁచుఁబెట్లు కలవయెందేనిమింటిమిద్దెలకుమెట్లు
వదులనీనాకునీపట్టిపట్టుకట్లు రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

36

సీ॥ మంగలిచీలితలంగొల్లునల్లేలనుబుసుపోవనిపనికుబుకుచుంటిఁ
గొఱకానివాఁడసంచెటిగియునెఱుఁగకగొంతెమకోరికల్గొనుచునుంటి
నోరువలేకపైవారిగొప్పకుఁబెదపులుర్చి పెంకెమాటలనుచుంటిఁ
గొలుపులన్దగవరివలెవాలకమువేసివడిఁగానికూళ్లెల్లఁగుడుచుచుంటి

లాఁతిమెప్పులకిటువ్రాఁతలదొరకొంటిసెబ్బరన్దఁచినామంచిచెప్పుకొంటి
నన్నయెటులేలేదోనన్నదిన్నఁజటిచి రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు 37

సీ॥ తప్పకమంచిపై దలిపుట్టగొడ్డుఱికంబూడ్చఁజాలినకప్పరాదు
బుడగన్నవారలపుట్టువీడేఱింపవలనగుచీఁకటివంకకొప్పు
సెబ్బరడుల్చివీ చెంగటికెల్లరన్దపదఁటించెడిగాలిచూలి
నినుగాంచువారికి నైఱగంటవీడుగొబ్బునఁజూపిరాఁగలపులుఱేఁడు
ఒడమినిదెడునీయాల్పాడికడలిపట్టిమిగులుమింటితెర్వతోమెఱయువసిడి
వలరునీకోవెలన్గొనియాడఁదరమ రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 38

సీ॥ వింగిసేలలుకల్లనీకల తెఱగెఱ్ఱ హాయిచెడనియన్కియనెడువారు
నేర్పుననూపిరుండినదాదఁకఁగోర్కెగా నకతీరదంచుఁజలికెడువారు
ఎల్లదిన్నులకునీవేయక్కఱనిసున్గొలిచియిడ్మలెడపఁదలచెడివారు
ఒడలుతాలుతాల్పులకుమేలొనరించినమ్మట్టవీడేఱునంచుమాటాడువారు
ఎవ్వరేమనుకొన్న నీవేయదెల్ల నిన్ననేఁడురేపుఱనీ వెనీవుగాక
వేఱులేదెద్దియైననా వెల్లిదీర్చు రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 39

సీ॥ తల్లిదండ్రులపోల్క యుల్లమునకుఁగూడ మయికట్టుకలుగు నేమయిననాఁడు
కావుననీవున న్గొసాడువాఁడవు కలవనునమ్మిక యలరెనాకు
నీవిలాతిదదువు లీపాడుపొత్తున నెఱచుచునుండెని వ్వెఱదగిల్చి
నేముదిసినకొలం దిస్తీఁకటిమ్మని నీవెల్లుగానక నెగులుగొంటి
చెలఁగినాతన్వియాస్తీ వొంగిలెఁడగులము పనికిమాలిన కోర్తుల స్సేనంగుచుంటి
వింకనేదాఁకఁజాలనన్నే యిక్కొమ్ము రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 40

సీ॥ ఏరికిన్లొంగక కోరినట్లెల్ల హాయిగ ననయము నేమనఁగలనేని
యీనింగినేలల నీపగలీమాపు నాతోఁచినట్లు పన్నఁగలనేని
కూడుకూటమికూరు కులపట్లనాకుఁగా పలసిసినటుల నడువఁగలనేని
కలిమిలేములవేడు కలనిడుమలఁగూడ నేగొలివో వకనిల్తునేని

ఎందునన్నిండినేనాడుకొందునేనిఁ గ్రిందుమీదులఁగ్రిక్కిర్పియుందునేని
నీవెనేనయియలరనానిక్కువముగ రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 41

సీ॥ నాకుమీఁదేకానినలుపైననేదియున్గిందుతోపమినిట్లుకుందుచుంటిఁ
గ్రొవ్వాఁడియాడునఁ గ్రొవ్వి నాసలిపిన గొడవలకున్నాఱుగుడుమచుంటి
నాకుమేలొనరించినతగువారలకెగ్గుకావించిసిగ్గులేక మనుచుంటి
నాయెగతానినానిమిచ్చుజీకంటుకప్పినామగఁటిమిన్జెప్పచుంటి॥
కోరియురిపెట్టుకొనితన్ను కొనుచునుంటి నిట్లుపెపెచ్చు నిన్ను నేఁడిట్టుచుంటి
నన్నెటుల్కాచెదొనకన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 42

సీ॥ ఎద్దుకాదుపొతేలెయేనుపుట్టినగడికానిచోపంతనేఁ గలఁగనేల
పగలింటిదొరపోల్కిపట్టలేదాతనిపట్టిపోలికగానియిట్లునాకు
నీగదిన్ముదినెలనిండెండదొరయుంట నెఱుకువమఱుకువనుఱకగొంటి
వల్కాతేఁడునెలమేపరితోడఁద్రాసుననునికిమేల్సేగులఁజెనయు చుంటి॥
గ్రుడ్డిసొట్టలతోఁబడుకుప్పలోనఁ జలివెఱంగుచూల్గలియుటన్గలిమిలేమి
రెంటనేనంటనీవురెండింటనుంట రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 43

సీ॥ ఏడుపుతప్పనాకేదియునోజగా నామేనితోడుతన్గల్గలేదు
నాయొడలద్దిరానాకదైకొంపయాయెఱుకువగూడనాకెరివుతోడువు
నామొదలన్దుదనాకూర్కుముచ్చట నేనెఱఁజెప్పలేరెవ్వరైనఁ
జిమ్మచీకటిలోనఁ జిందురాడుచునుంటిఁ దెలిసినయటుతలన్ద్రిప్పుచుంటి॥
అకటయీతెల్వితెలివికాఁగిఁకనికమగనమ్మితన్నునువిన్నొల్వ నిమ్ముతండ్రి
కలవరంబులనిల్పచుట్టఱఁగుదల్పు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 44

సీ॥ సమ్మియునమ్మకున్నాఁడనిన్గావుననీకూర్మి నామీద లేకయుండెఁ
గడలిఁగైబారలఁగడువనుంకించుటనిన్నెఱుంగుటకయినేఁగడఁగుట
నిందారునెఱుకువనీచెల్వమగునెడనీవునిన్దప్పమఁజెవ్వఁడెరుఁగు
కోరికల్మానినిన్గొల్చిననన్సోతుసంటినినాకట్టులలవియగున॥

ఎందుకున్గొఱకానినా యందునింక జాలిగొను, మేలు, నిన్పతిమాలుకొనెద
కన్నబిడ్డనిపైఁ గనికరములేద రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

45

సీ॥ చాటుచున్న విఠొలుచదువులునిన్గొల్పునాతనికేముప్పలంటవనుచు
నీవెవల్కితివి, నిన్నేనమ్ముకొనువాని మాలిమినప్పనమేలుదనుచు
నిన్నెఱింగినవాఁడు నీవెకాఁగలఁడని పలుమఱున్మినుకులతలలువల్కఁ
దటుకుననీపేరుదలఁచినవాఁడు పెందెర్వుచేరుననిలాఁతినుడినొడుపు॥

కావునఁ గలవునీవునిక్కముగనన్పు నిన్నువేడినకోరుకుల్నెగ్గునన్పు

నీకుఁమొక్కెదవేసార్లుసాఁకునన్పు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 46

సీ॥ గిఱికి మొదల్తుద లెఱుఁగవీల్కాన పెవ్వరికైననిన్నోల్పుఁ దరముకాదు
వెలుతురుతేఁడు గుబ్బలిపట్టి, ముక్కంటిపిల్లారి, కలుముల వెలఁది మగఁడు
నీవనియెల్లడ నేర్పొక్కనుచుండ్రుని న్నొంటివాడుకఁ బట్టితోఁచినట్లు
నినుదెల్పుఁగలపల్కు నిక్కముకాఁబోవ దెమ్మెయిన్గుందేటి కొమ్ముమాడ్కి

నింగి, గాడుపు, తడి, నేలవిప్పుల, కలముకయెడయికల, మబ్బు, కయివడిబ్రతుకు
కలుగు, మాయమౌఁ గలలోని కలతెఱఁగునఁరెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఇదిమంచి, యదిసేగి యిట్లుకావలెనని పైవారికెఱెల్పు పాఱువాఁడు
తోఁచినల్లెల్లఁదా నేచదువరియను కొనికన్నుగానని కొయ్యద్రిప్పు
ఏదియునెఱుఁగని మాదిరిగాఁజీలి వాలకమున్వేయు నాలిముచ్చు
ఎదియెటుల్లరగనీ యేదప్పమిగిలిన దెల్లఁగల్గేయను లొల్లెగాఁడు

ఒడుదొడ్డుకులలోలోపల నుడుకుచుండ । నెల్లరికిమేలెకోరుచు నిన్నె సమ్మి 48
యేయెడన్హాయిబ్రతికెడు న్నియడియఁడు । రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఎవ్వరిన్నొప్పింప కెఱచితినికయెట్టి యొడలితాల్పలకైన మిడుకెడవక
కోరితంటాల్తుచ్చు కొనికగొంతెమకోరు కులఁబెనయుకకల్ల పలుకఁబోక

తాగక, వెలిచవు త్తగులక, చదువరి గోటుసల్పక, గొప్ప చాటుకొనక
నేరములెన్నకెం దేదెగనీల్గక మూతిముడ్చుకొనక పొరనెనయక
గతుకఁబోవకయప్పుల బ్రతుకఁజనక । మిడియల, న్ముదుసళ్లన గడు

పఱవక॥ 49

నమ్మినినుగొల్చువాడెనీ నెమ్మికిఁదగురెంటత్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎన్నఁటికైననో శ్లెత్తకతీరదు సలుపుకొన్నటుకుడ్వ వలయుఁగనుకఁ
దనకంటుహోయివం తలకెల్లనోజఁదా నేకోపనుచునెంచి యేమఱిలక
పంతులస్థులకన్న వారలుతగువారు నుడువునట్లడఁకువ న్నడుచుకొన్న
మంచితగవరిమే ల్మఱువక, చెడుగొట్ల తోడనేయెడనేనిఁ గూడఁబోక
ఇలువడిన్దొంటిపడికట్ల నెడయకనిను । నమ్ముకొనికోరినీతిరు నాళ్ళఁగాంచు 50
వానిఁదప్పక నీవుకా పాడుచుందు । రెంటత్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ మనమిరువురు, దక్క మఱివేఱుగాఁగాన రాదు నిక్కముగది నేదీయైన
నీవువెలుఁగువువెం డియునేనుచీఁకటి నీవునిక్కువమిఁక నేహుళిక్కి
ఎఱుకువనీవునే మఱుకువనికముగా నీవెకిమీఁడువు నేనడియఁడ
నీకుఁగలతెఱంగు నిండుతనివినాకు గొంతెమకోర్కులు గొనుటపాడి
నడుపువాఁడవునీవునే నడుచువాఁడ । జాగువలదింకనేదాళఁ జాలవడిగ 51
నన్నునీలోనఁజేర్చుకో కన్నతండ్రి । రెంటత్రాగుడు తిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ ముందండలరయక పొందికన్గనఁబోక యల్లెదన్దోఁచిన ప్లెల్లనుడుల
వర్సవాళులు లేకవ్రా సెదనెట్టులో పడికట్లనేడ్వ నెవ్వనితరంబు
వారు వీర్ననుమెచ్చఁ గోరికాదిట్లు నేనుడువుట నీవు వినుటకుఁగాని
యీముడియీడున నీనాటుమాటలఁ బల్కించినాఁడవు బళిరనీవు
యీవుసల్పఁజాల నిపనులేవికలవు నింగినేలలనీ కెదురింగఁ గలదె
రొట్టెకుఁద్రేవయిటు మొట్టపెట్టుకొందు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 52

సీ॥ నేలయందెల్లడ నేదెప్పమైతాల్పు లెల్లరున్నించినా రేనికముగ
వెఱబొమ్మవలెఁజేట పెయ్యలాగుననవ్వు పాలయ్యెనిట్లు నాబ్రదుకుతుదకు
నాతోడినారికే సయముకావింపరే నైతిఁబై గాఁడూ నాడుచుంటి
గ్రిందుగాఁజూపుట కేకానియకటన, కై, మీఁద, నునుప, నే నోమనై ॥

నెమలి పురికంటికూచిచుచ్చు మెడచాచి రెమ్మ పెట్టినవేల్మాఁపు రమ్మకాలు
నినుఁగొలువఁదలపనివాఁడు నిట్టమోడు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 53

సీ॥ వండి యెదిరికి ననన్గడ్డించుమన్నాఁడ వంగదన్వేఁగు నాకుంగడీవు,
జోలలఁగంటుల న్నోకొట్టు మన్నాఁడ వేయెడ నన్గను మూయనీవు
లాఁతి డప్పి నీర్చు మేతఱినన్నాఁడ వుడికెడు నానోరు తడుపనీవు
దుస్తు నూడులకు నన్వొడిఁగించుమన్నాఁడ వెప్పట్ల గుడ్డన న్గప్పనీవు
పులుసులో విగంటెవలె నన్పలిపినావు బ్రతుకుచవి తోరెమైన నన్పడయనీవు
నన్ను నేడ్చింపనిటు పన్ని నాఁడవేల రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 54

సీ॥ నీ వెగుబ్బలిపట్టి నీ వెపిళ్ళారివి కాఁపేఁడునీ వెకాఁక నెలుఁగీవె
నెలనీవె తఱినీవె నింగినేలలునీవె చూరుకుకల మెలఁకువలునీవె
కదలికనీవె విల్కడనీవె మేలోగులీవె నీకన్న వేతెడియులేదు
పెఱుఁగక పెఱిగెదు తఱుఁగకతఱిఁగెదు పుట్టకపుట్టెద విట్టునీవు
అడుగుచెమ్మటలొఁడ కవ్వడియనుంగ యాలకాపరివ్రేతల మేలువాఁడ
కడలియల్లుఁడననవిలు కానితండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 55

సీ॥ నినునమ్మికొలువకీ నింగినేలలకుఁగో పరయ నేనేలయిట్లటమటింతుఁ
దిరువతితిరునాళ్ళ తిరుకొలననుమున్గి తిరువగూడప్పట్టి తిరిపెనగుచుఁ
దిరునామమున్నెట్టి తిరుముడితోడు గాఁదిరుకాపుగనఁబోవి మొరసునైతిఁ
దిరునీఱుదాల్చి యేతీరుననైన మిగిలినయంకులఁగా నికొలువనైతి
తల్లిదండ్రులు పంతులు న్దగినవారు నెచ్చెలులు చెప్పినట్టుల నిరుగనైతి
గోరిచెడితి నన్నేలునీగొప్పదక్కు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 56

సీ॥ పుట్టినవారలు గిట్టకతీరదుబ్రతుకునఁబడికట్లు పలురకములిఁ
కెవరినడ్వడివారిఁ కింపు మైతాల్పుల కెల్లఁదలంపురెందేనివేఱు
తమలోనఁబొసఁగక తన్నుకొనుచునుండ్రుమేల్సేగులన్దటిమెలపుచుందు
ముందేమిజరుగునోమంది కెఱుకలేదు పనుల కక్కఱతెల్పవలనుకొడు

ఎవ్వరున్నిర్గునల్పలే రేడియైన నరసినకొలందిఁ బానలే యలము చుండు
నిక్కమగునమ్మిక యెనన్ను విన్నుగలుపు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

సీ॥ నీవుగుబ్బలినిటు నెలకొనినినుగొల్పు వారికోరికలు వేసారులిడుదు
కలతెఱుగుననిను న్నాంచిమొక్కినవారి నెలనగవున నెనరొలుకఁగనెదు
తడుపుదాలుపుతిరు ముడిబిడ్డవలెదోచి వీయందునమ్మిక న్నెగడిచెదవు
హాయిగానీయడి యరులకెల్లస్మయి యుల్లములకువింత యొప్పొసఁగదు
కానిపించునిన్నాదని లేనిమింటి తెరువునన్నిన్ను నరనెడు దేబెయార
యొడినలరుబిడ్డనంగడి న్దడవువెడఁగు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 48

సీ॥ ఈలేవిపోవితంటా లేలయిటునేఁ గాంచినవెల్లని కంబనాకు
వీనింగినేల లిక్కానిపించుది నుసుకల్లయేయనుట కెట్లుల్లమొప్పు
తానులేడకుకొ నఁదరము కాదెవనికి న్గుకనేడక్కఁ దక్కినదిహాళి
నేనిన్నుగొలుచుటలో నన్నునేమఱచిన మిగిలినదె నీవనఁగఁజెల్లు
కోరియనయమునిన్వేడు కొనెదనేనునన్నునీలో నఁజేర్చు నాకున్నవంత
మాన్పు దబ్బుననీవున న్బెచ్చుతండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 49

సీ॥ ఏను నాదను నివ్వేతే వఱకుండునో యావఱకన్నాకు హాయిలేదు
గొంగలు వారల నుంగులువీరను కొంటలోఁ దంటాత గుల్పుకొంటి
నాయోర్మినాకూర్మి నాతెల్వితేట లీవేఱుతలఁపులదా ర్మాఱుచెందె
మిగులనోజకులొంగి తగులమ్మనమువింగి రెంటెత్తుమైఁగుందు చుంటినిట్లు
లావుదిగజాతఁ గోరికల్పద్దుమీతె తనివితుదముఱ్ఱెనేడుపే దక్కెనట్టె
ఉద్దకయిలుగలాఁడ విల్చున్నవాఁడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 50

సీ॥ విక్కమెఱుఁగుపిననే బాఱదోలిన నదిహాళియీఁగటు లరుగుదెంచు
నకటయోజన్నావ్వు నలవికాదెందేనిఁ దోలెమైననొడలి తాలుపులకు
నీయెడన్నమ్మికఁ నేముదిసిన కొలందిన్నా యమగుచుండఁ గన్మాఱంగి
వలలోనఁజిక్కి నపుఱఁగులాగున వెడలెడుత్రోవతోఁచకే నడలుచుంటి
ఉన్నవాఁడనడియెడారిఁ దెన్నుతప్పి యెవ్వరున్వినఁబోవినా యేడ్చుమాన్పు
సోఁకుమూఁకలగొంగ నన్నాకుమింగ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 51

సీ॥ త్రాడునుంబామును న్దాగూడనిక్కము ల్కానిచోనురియాట కల్లుపెట్టు
 కనువాడుకనుపట్టు దినుసుకన్నుండక పుట్టనేరవుతలంపు లెవియైన
 ఉన్నవాడేమూడు తెన్నులై యోజమై దనకుదానాటాడు కొనుచునుండు
 మూనాళ్ళముచ్చట నానియకడలేని కొతుకతకుచితుకు బ్రతుకిదేల
 వికమునేటికి నీకూర్చి నేనెఱిగితిని వెకల తెఱగుమఱినే నేహుళిక్కి
 యేనునినుగొల్వనన్ను నీలోనజేర్తు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 62

సీ॥ కూరుకుకూటమి కూడుగుడ్డలనయ మేగోరినట్టుల సాగనెంతు
 నాతోడిమైతాల్పు లీతోచుదినుసులు నాయెంచుకొన్నట్లు నడవనెంతు
 వేనడ్డుగానకెం దేనిగావలసిన వేడుకలన్నిట వీగనెంతు
 వేయేలవేను నీవేయయినింగి నేలలవాలాయ మేలనెంతు
 జున్నుదలచిపుల్లంబలి న్జున్నుచుంటి బిడియమెడసిమీసాలెప్పన వెట్టుచుంటి
 నన్నుమన్నించికావుమో కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 63

సీ॥ కొప్పులన్నొగలిజే కులురాగిడులుచెంప కల్లీటవీనుల న్నమ్మలొప్ప
 బాపట్లనాణి క్రోవలనొసళ్ళన్నామములు చెరమలనత్తు లలరుచుండ
 మెడలఁబుస్తెలనాను మెల్లునల్లలుకయిన్ బిగుతగునొత్తులు సొగసుమీఱ
 నడుమ లనొడికట్ట మడిమెలఁబాజేబు లడుగువ్రేళ్ళంన్నించు పడిచెలంగఁ
 దొడరినీపెండ్లివావడి న్దుస్తులమెయి మెలఁగుతిరుముడి క్రొత్తడి తలిరుఁబోండ్లు
 తల్లితల్లికినీడలే తండ్రితండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 64

సీ॥ తిరునీఱుపండుమాదిరి నిల్చియేడెల్లఁ బగడనాడేకను పట్టెదేల
 నడుగుతాఁకునరాయి నతివఁగావించిన దండివివడుకువె పండెదేల
 కొనవ్రేలనేడాది గుబ్బలిన్నొడ్డు పట్టినమేటివిటులొద్ది డిందెదేల
 కనికరమేనీకుఁగలతెఱంగోజగా గుండెబండల్పుల్పు కొనియెదేల
 కోరినా మొట్టవిన్నించు కొననిదేలనపురనామిడుకెడయనిఁ కెవరికై న
 నాటుమాటలనిమ్మ నెన్నందరమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 65

సీ॥ పప్పుసాదముపుల్చు పచ్చడియూరుగా యపొగపువల్లకట్టటుకుడుము
చిమ్మిలియిదైన చేగోడి జీడియ పుడుకు లవుగు రొట్టె సడికడకలు
పుణుకులు బడికోడి మణతలు ముక్కులు టొజిగలు పొంగరమువడసప్ప
బుడుకులు ప్రేణిబొండ్లెము ల్లానైల ద్రబ్బెడ విప్పటికొబ్బెరుండ
బొంగరాల్పటాసా ల్నెద ముసరదాలు మినుపబొం దించిమంచియిమిడిక (దొట్టి
యంగరొల్లెవిందు నీవెంగటనగు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 66

సీ॥ చాచనీయు త జంజాటముజోలి నాకేల నిన్నొల్లు నన్నేకొమ్ము
కాపాడుదొంపీవు కలఁచినీపేరు నన్నెల్లతావుల న్జాటనిమ్ము
నీయెడనమ్మి కన్జెక్కు చెదరినీక హాయిగానాట్రతు కలరనిమ్ము
నామేనిచట్టముల్నాయనుంగులుజేడుకననయముంటనన్గంచనిమ్ము
ఎదురులేకెందు నేననకెదలనిమ్ము యెల్లరన్నాకుమంచియే యెంచనిమ్ము
కనికరముననన్నిలోనఁ గలుపుకొమ్ము రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 67

సీ॥ తనమెడన్లఱతు లెట్లొనఁపఁగోరునో తనన్లవా చెంచెన్నదురుచు
వేక్కకైపిల్వని పేరంటమేగి కొయ్యలలోనవాడిడిఁ కొనఁదలఁకుచు
నవ్వులాటలకయిన నగుగులో లేనిపోనిముచ్చటలాడఁ బోవెటచుచు
దొలచుచువులు తనతలిదండ్రులెన్నిన పడికట్లుతప్పకనడుపుకొనుచు
పెచ్చురేగ కెన్నఁదునాలి ముచ్చగాక వెలివవుఁ కూటలూరక వెట్టిగొనక
నిన్నెనమ్మికొల్చినవాడు నీవెయగును రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 68

సీ॥ ఏడుగజంబుల యెత్తునఁదెగిక్రింద కులుకుతడికిఁదల లొగ్గువారు
విట్టుండినిట్టగా మెట్టెగఁబ్రాకి నిన్నెచ్చుచునిల్వదోఁ పిచ్చువారు
బిళ్ళగన్నెఱనన పేర్లతోఁగోవెల న్వెడలియంగడిపల్ల నడుచువారు
పుట్టువీడేటెనై పులువాసెనింకనొద్దెక్కితిమనితప్పినె నఁగువారు
కొననినీముచ్చటలు చెప్పుకొనెడివారు సాటిగాననినీగొప్పఁ జాటవారు
విందువేక్కలనుంటకన్న దుఁడయ్యె రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 69

సీ॥ దురటిల్లనింకనా కురియాటతుడమొట్టె నింగినేలలివెల్ల నీవెకనుక
కాన్పుడిగిననాతు కకుఁగాయమువలెద గుఱముమాఁననాకుఁ గోర్కెలేల

ఏను నావనుతలఁ పేళ్లయైనచో నీవుకూడహాళిక్కి యేలకాపు
నాకూర్కులో నీవుగాకనేనున్నాకి, కేదియున్నాని దిన్నేమిగులును
మరలఁ మెరమెరసుడిన్దిరుగుచుంటి హద్దుగానక నేనిటులదయచుంటి
నమ్మకంబుపోనీకునన్వడిగసాఁకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 70

సీ॥ టాటోటుకాఁడవదారమునేఁదల విడలింతునూసర వెల్లిమాడ్కి
గడ్డఁదిన్నఁబోతునై కావికూళ్ళుకుడిచి యేగోలపెత్తెర నేపిలాగు
మేలుమఱచినననుం బెంచిపోనే గంటెదవీనుల కఁటిపోల్కి
మఱపించితగువారి మడినూరకేదెట్టి కన్మాటఁగెదగుమి కానికరణి
కోరినేనడకించెద న్గోతిలీల విడకొడమికూర్చుకొంటి జుం టీఁగవలెను
నన్నునిఁకనెట్టులేలెదో కన్నదండ్రీ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 71

సీ॥ దండము దండము దండము దండము దండమువలమురి శాల్పనీకు
జోహారుజోహారు జోహారుజోహారు జోహారెఱచిదిండి సూడనీకు
గొండీఁగొండీలు గొండీలుగొండీలు గొండీఁకడలి యల్లుండనీకు
కైచాపుకైచాపు కైచాపుకైచాపు కై చాపసఱఁబుట్టు కంటివీకు
అలకాపరిదీ వెంకొలనీకు మోడుపోయడుచెమ్మట లాఁడనీకు
వఱిసఱిముఠ్రొమ్మలో పేరుమాళ్ళనీకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈవెట్టుగడిపింప నేనట్లునడిచెద దాళికుఁడీవునా తండ్రీకాన
నీకంటెవేఱుగానేనుంటిననుకొంట వలననాకీచిక్కు కలిగెనన్న
ఎల్లెడనామాట చెల్లుచుండినఁగా యీవునన్నాకిమి, నేయగులుకు
నావెలికన్దఁచినీవె నేనని పైకిసిగ్గుమాలియెటునే జెప్పుకొందు
సాఁకుమానన్ను పిన్న వట్టాకుపడక యడుగుచెమ్మటలాఁడ వేల్పురువుకాఁడ
దురుసుసోఁకుఁసూడనా తోడనీడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 72

సీ॥ నాతల్లిదండ్రులై నన్నీవెకాపంతులైననీవే చొరవైననీవే
నీకన్నచుట్టము నీకన్ననెచ్చెలి నీకన్నఁగైయూత నాకీకేది
విన్నుదప్పకృతి నన్నైననేనవ్వు : ట్టునాపైకా కేటిటదేల
చాయనఱిగితిండి జరుగనిపనియెండ మావులనాట్రుకుకేఁగింతు

కోరిననల్లెనన్ని టగుడువనిమ్ము కావియెదనన్ను నీలోనఁ గలుపుకొమ్ము
ఁన్నదిద్దనిపైఁగని కరములేద రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 74

పీ॥ నాలుగుకళ్ళమై తలుపులన్లొట్ట చలిపియేఁచెడు ములు చలఁగనుఁగొని
యిరుగుపొద్దుఁనూర కేనొగిలిచిఁజ్జి వీఁగెడువెంబర విత్తుఁగని
తొలచదువులమాను తెలిసినట్టులనిల్లు నలిముచ్చలకొంటెనక్కులరసి
తోడివారలతోడఁ గూడవఁచుకొనికుర్వకపెచ్చుఁగెగుతుల్వలఁబొడఁగని॥

మంచివారలబిజబిజ మడియుచుంట చెనఁబిబందలు పెక్కెఁడ్లు మనుచునుంట
కాంచినన్గంటదడివింక వించనీకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 75

పీ॥ పొంగుక్రుంగుట పుట్టుటగిట్టుట వికముకల్లలకు రెండిటికిలేవు
నేహళ్ళినిక్కము నీవుకనుకమన యిర్వరకు న్మాటు పెట్టుకలదు
నేలేవివాడను నీవున్నవాడవు కావునవె ల్లికి న్నావులేదు
లేవినాకేలనీలేవిపోవిదిగులు వందనింటికివిప్పువంతమాడ్కి

మఱునాకెందుకీ పెంకమాటలకట యెఱిఁగినట్టుల నేదెగ నీల్లుచుంటిఁ
గవికరంబుననన్గవు కన్నతండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 76

పీ॥ బాపురేచల్లకు వచ్చిముంతన్దాచునట్లునాకోర్కె నేనడఁపనేల
మనవినల్పెదవిను మాయదిగోఁడేట గానీవుదక్కనన్దాచునెవఁడు
అడుగుమనాకోరు మంటివాయానెల నగవునఁడలయూఁపి నాడవీవు
మానుగఁగన్న తండ్రినిన్నుగొండాడి పాడియాడచునన్ను బ్రతుకనిమ్ము
తవివినెనరోర్పు లనొడళ్ళుతాల్చువాడ వింగినేలలనెల్లెద న్నిందువాడ
నమ్మికొల్పువారలకుఁగ నృట్టువాడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు ॥ 77

పీ॥ తల్లినాయనలు మొదటివారుచెల్లెండ్రు తమ్ములకూతుల త్తలుకొడుకులు
నాండ్రుపన్నండ్రు పియ్యంకురాండ్రల్లుండ్రు కోడండ్రుతరిదండ్రు తోడబుట్టు
లేరాండ్రుజగిలె కాండ్రెల్లలితోఁబుట్టుమఱుమఱుమఱుదండ్రు మాఱుఁదల్లి
మందిపియ్యంకులు మగలల్లువొండ్రు మొదలగుచుట్టుంబులిర్గులపొరుగులు

నేనెఱుంగనిలాఁతివాం దెల్లచోట్లఁ దనివినెనరో దులన్వాయి మనఁగనిమ్ము
హెచ్చగావామేయనే మెచ్చనిమ్ము రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 78

సీ॥ అక్కటా యీమా స్తి తక్కువపోతర మెక్కువబ్రతుకనా కెట్లువచ్చె
నీపంకాదిద్ది నేఁగొప్పునస్సల్పు కొన్న సేగికిమఱు కుడ్చుచుంటిఁ
దనుగబ్బుకొనుత్రా కుఁదాఁదెచ్చుకొన్ననల్లు కోరియించిక్కు తగుఱుకొంటి
డిమ్మఁడిసీయాడఁ దీపినతీరన నేనిట్టపంకఁగ పైదపుకొంటి

ముదిసియున్నెక వామ కన్వదలకుంటి బిడెమెదసితగపరిలాగు ప్రేయచుంటి 79
నీగడుసుపెట్టివాని వేలెదెట్లు రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

సీ॥ ఓటిల్లుచిందర బోటిరళ్లప్పట్లు కుందెనగిరి యిట్కి కుందికాళ్ళు
గూఁపనా లాలఁకి గుడుగుడగుంచము లల్లిగదెనబొద్దు తాళ్ళపాము
కాలికంచము కిట్టు గాఁగు నెట్టులు గొబ్బిళ్లు చిడుగుడు గుళ్ళుచెండు
చిక్కనాబిల్లులు చీకటిమొటికిళ్ళు పుడికిళ్ళు పులియాట బోర్లపక్క

జిరుకుఁతివాటాటలు చిట్టుఖుట్టు వ్రేలబొట్టనచుండ్రాళ్ళు వెన్నెలకడి 80
దొట్టియందలములనాకుఁ దోడయితివి రెంటత్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ క్రొంగొత్తరకముల కూడుకూటములకై కానిగడ్డెల్లనే గఱచుచుంటి
నేనెందుకన్బన్కి రాననితెఱసియు నాముడుసరిపిన న్మానకుంటి
నాదొందిమాదిరి నాయుల్లమున్నాడ ముదిసిబొత్తిగఁజెడి పోవుచుండె
నేదెన్నిమలయేంద్ర యీడుఁదాటినమీద మఱుకువగామాటె నెఱుకయకట
ఇట్టుతలరేచికొబ్బరి చెట్టుమాడ్కి : నీపమున్నమ్మకములేక నిలిచియుంటి 81
దఱిఁగెఁదనిచితుదకువెల్లి పెరిగెనొరఁరెంటత్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ తదిరాడునాకంటఁ బొడిపొడిగానేర్వఁ జాలనన్నాకుఁమా యాలఁగాప
యెఱుకువకఁవాని తెఱఁగునఁదిరుగునా దుడుకులెన్నకుపాల కడఁదయల్లి
నిన్ను గొలవనీక నన్నేచునాలోని కంటుఁదనుముద్ద కై గలాఁడ
చాలానాకుత్త జంజాటపుందిక్క మాన్పుమాయడుగుచె మ్మటగలాఁడ

నీ యడియరులతోడ నన్నెలఁగనిమ్మ యెల్లవారలకున్నేరెయెన్న నిమ్మ
మాటికెల్లెడనీపేరె చాటనిమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 82

సీ॥ నేడప్పుకొనఁజాలఁగాదారిమాదారి బ్రతుకుననాకట్టెవచ్చునేగి
కట్టనీపైన నక్కఱకానియిబొండియేనాకాటవ వేయమాడ్కి
మెరిమెరలేనమ్మికవిన్ను గొల్పనిదేబవన్గతయు త్తతిండిచేటు
వచ్చిఁన్నన్నునీముచ్చటల్పాటనీరేనిచో మనికిఁజాలిఁపనిమ్మ
నీపుతలఁచినయెడజగ్గఁపనియేది యన్నిటికిఁడుదమొదలయి యున్నవాడ
యీరయిదువలకములనొప్పారుఁజేడ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 83

సీ॥ చెరువుపైఁదోఁతెంచు చేపవాఁటరిన త్తప్పల్లర్లు నల్లద్రావుడులఁగాంచి
కాటుకగుబ్బలిఁ గ్రమ్మమబ్బులకుఁబుక్కవాఁజాలిఁపులుగు వరుసనరసి
నెఱిఁదుపానునఁబాడునేల వెల్వడగవ్వ నెమ్మతబుకమిల్కినేబులఁగని
పోట్లాడుపోతులఁ బొల్లాడు చిల్వలఁ బడువులై తుఱ్ఱురేళ్ళఁదిలకించి
వజ్రరేగుడ్డకట్టిన మందికప్ప నీపుపన్నినదిన్నులెందేనివాసి
యనెదనా కేలవికఁదన్విగొనని తెల్వి రెంటత్రాగుడుఁతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 84

సీ॥ బొందిముసుంగుల్లమున్నప్పివై చెడగ్గప్పకంటె న్వాసివిప్పునల్పుఁ
గావునబోడలే కావింతుమేనితాల్పులకు మేలింటికఁపులకుమించి
కఱకటినేర్చి నగడుసుదదువుఁన్న నోజమైనప్పిన బైజనయము
వికముగమంచిమండికిఁగోరువానికే నీయెడనమ్మిక నెగడుచుండు
అస్తికలవాఁడెగొడవకుఁ గుస్తరించు దబ్బజన్గావిపెచ్చుగ దబ్బురాడు
తోగి! న్దప్పఁజేడచొప్పలేదు రెంటత్రాగుడుఁతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 85

సీ॥ నీపేరునుడువకుండిననాల్కయగురద్దు మిగుల పెండిరువడి జెగిరెకాఁడ
నీపేరు వ్రాయఁబోనికయిచెవారిమసౌగను మైతికకాపు నెగడుఁజేడ
నీపేరుతలపోయినెఱితుక్కు తిరుఁతిపసిఁడికోవెన్దిగెడుదొర
నీపేరుచాటలేని బ్రతుకుకల్లతిరుముడితివ్వకదారుపెరుమాళ్ళ
కడలియల్లుఁడనిడువడువడకయేల్క యలరువిలుకానితండ్రవ్రేతలమగంద
బుదుతమెణకరి, నల్లతావుడులగొంగ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ కూటమికూడుకక్కుర్తితోనెల్లెడఁబట్టఁగూడనికాళ్లు పట్టినఁడ
 చదువరిననుకొని వడిరితగినవారి నాడఁజననిమాటలాటినఁడఁ
 గొఱమాలికడనవిగొంటునై సిగ్గటి నలువరానిపనులు చల్పినఁడ
 మూనాళ్ళముచ్చట మేనివసతికయిగొంతెమకోరికల్గోరినఁడ
 క స్తికప్పనామనుగదన్నిస్తురేదు బేడిజముపట్లనిన్గొల్పివీలుకాదు
 తాలినామీఁదనీఁక నేలరాదు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 87

సీ॥ బ్రదుకిదియేడ్చుతో మొదలిదెఁ గాపున మొట్టకోనే తుదముట్టవలయు
 మనుగదకోజయమ్మలిఁ యేయొనెడతనివబ్బుమనుటయోదార్చు మాట
 మొగుదలతెగుదలఁగదదినై చో నడుమెందునేనియున్నడమకాదు
 కుడువకతీరదెవ్వఁడయినఁగావించుకొన్నట్లు మేలుపేగులకుమాటు
 తగుమువదలదెలువంటి చదువరులకుఁ తనివివిందారదొరకొనననువుకాదు
 మడిటివ్రాల్దిద్దినన్నుగావఁదగుదీవె రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 88

సీ॥ ఎవఁడైనఁబై వారలేచెప్పకున్నచోఁ దగ్గన్న వారలన్దానెటుగునె
 యోజమైవచ్చిన యొడలిపనులుతప్పఁ బైకొఱల్నేర్వ కవలనెటులగు
 నేరాల్లయేఁడ్లపై నేదేనిసల్పిన వారువైశము కుడ్వవలయుమాటు
 విందునమ్మకమున వినుగొల్పువారల కప్పసంజేయెగ్గులంటఁబోవు
 ఎట్టివిత్తునాటిననట్టివెట్టుపుట్టు ననుచుఁ దలిదండ్రు లుంబంతులక్కటలయి
 చెప్పినటునడ్చు వారికిఁ జేటులేదు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 89

సీ॥ పంతులుమప్పుకై నకిమిడియన్నేర్చి పడుచుండునైప్పు పాటువాఁడు
 మంచివారలఁబెంచి మాటుతులన్ద్రుంచి మేరెకావించెడు నేతేఁడు
 మిగులఁబంటలఁగూర్చి తగువారికందించి నులసెనుకొడఁబుట్టుమానటీఁడు
 పయిమూఁడు తెగలనెమ్మెయినెమ్మడిన్గొల్చి మేపారుచుండెడు వింటికాపు
 వలకదలికివలిపిరిగుబ్బలికినడుమ నలరునీకోవెల్గొనఁచిహాయిమించి
 పుట్టువీడేర్చుకొండ్రునీకట్టెమొక్కి రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 90

సీ॥ కుడియడ్గపర్వడి కుమ్మరింపుః పజమా, చాంగణ, చాయ, చలికి, చేబ
కన్నాత, కల్లమ్మ కళవనమ, తిణిగి, గొంతుమా, త్తాఁటడుగుః మొన, కిల్లి
తోరహత్తము, తొట్టి, తొక్కన, పారము, రూణంపు, తాళము, దొండివేటు
సీరము. సమనము, జేబ, కందణము, పెట్టాగు, లోబిత్తరి, లాగురింజ,
రాటము, సురాటము, న్నరి పోటు కెల్లిలోమొన, తడకా, క్కెర్లి, లో

రాంఁదొట్టి

యంజమెట్లదొల్లినీ యండగొంటి రెంట్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

సీ॥ నంజదుకలనై న నమలకయుండుట పలుచూర్లు నీపేరు తలఁచుకొనట
లాఁతియల్లాండ్రపై లలిగొనకుండుట పొన్నునీదద్దడం బునకతుకుట
తనకొఱకై కల్ల లనఁబోవకుండుటె న్నాళ్లెననీతిరు నాళ్ళఁగనుట
యిర్గుపొర్గులకునె బ్బరసల్పకుండుట నీకుగుర్జాలకా నికలనుడుట
తనకుఁగల్గినదానితోఁ దన్నిగొనుట । నీకునియ్యదోపిచ్చుట నిక్కువముగ
మంచినడువడిరేకని న్నాచుటెట్లు । రెంట్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 92

సీ॥ మిన్ను నేలలనెల్ల మెలఁగుమైతాల్పులఁ గడుఁగన్కరమ్ముతోఁ గనినఁగాని
తానిల్లి వేఁగియు న్దనతోడివానికి నెమ్మినఁకొంటమా నిఁచినఁగాని
పెంటలనగళు నీ్వడులనెందేని నీగొప్పచాటివి నిఁచినఁగాని
యేకొరికలులేక నీకుఁగోవెతిర్వ శికిరునాళ్ళఁగొ ఁపినఁగాని

అకటమటియెట్టిమంచివాఁడైనఁగాని తప్పుకొనలేఁడులియుఁగొయ్య

ద్రిప్పురట్టు 93

పగడనీనమ్మకమునకే యగడులేదు । రెంట్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ సారులఁదరుకులఁగొరులఁ గోపులఁ జెలఁగిగజ్జెఱగట్టి చిందుతీర్చి
వేడుకతో నొత్తు కాఁడు, గుమ్మతకాఁడు తోడరాగొంతెత్తి పాడియాడి
కుడికయింజిప్పము వ్యదులమ్రోగించుచు నెడిమకై కన్గ న్నుడులఁచెలిసి
మందుఁజల్లినయట్లు మండివేలకొలంది సోలనీముచ్చట లేవఁచెస్సి

నొల్లువందలయామడ ల్నులువలనుల । నయిదుముమ్మాలురెట్టిఁప వయిన

యేండ్లు 94

హాయిగానిన్నుగొల్పిన యతఁడెమేటి రెంట్రాగుఁతాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు

సీ॥ పాఠియక్కొంచునం బలిజ్రుమన్నాడ వెప్పట్టునెనరు కున్నవీవె
యింపనుకొనికంపు నేపీచ్చున్నాడ విటులమలాకలో నిమిడెవీవు
పాటయన్కొనిమొఱ్ఱ వడివినుమన్నాడ వేతొయచువు నేలెవీవు
నెలయనుకొనికప్పు నేకనుమన్నాడ పొవెయగుకల్లి వేసునీవు

మొగులువిరియనుకొనిమంట మునుగునుంటి పంకముకడలిసయి గూర్కు

పదయతేడ 95

కలుగునీపంపు మంచికే కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ ఎనుపోతున్నేపి యెక్కిపాడుచునేటఁ గడిగికంచెన్నట్టఁ గల్గుపురఁట
దుక్కిపొలంబుల దూడలమలపిలేఁ బచ్చికమోపుతో వచ్చుపుంటె
తడుపుతాలిఁతొలు నుడుచవల్లించుచు నంటలతోనింటి కరుగుపూట
దండినెన్నిదిరెండు పండువులన్నది గొడవుదీగినయాట విడుపుహదను

నిట్టుమెలఁకువున్ మాపునెట్టివతటి యాత్మగలదొంగపెండ్లాటనడకునదను

విందుకనివినాడిననీనెనరుదలఁతు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 96

పీ॥ కటకటానిప్పెలగాఁగట్టుకొన్న పెండ్లముక్తొత్తకాపురంబుమొటికత్తె
నిల్లుగుంబముగూర్చి యిల్లాచకోరిననగలు పెట్టుటయగుడు గొలిపించె
నెల్లెడలన్గొప్పయెకిమిండ్రమెప్పించి పేరునిలుపుకొంటవేరుపెనిచె
నెట్టననోములఁబట్టినెగడులంబికొలతమీఱినపంటకొమ్మలునిచె

ముదిమియూడలదింపించెఁ బొదయబైజ యెరవుమిన్నెగ, బ్రాకించెనిట్టువట్టి

కల్లజంజాటపుంజెట్టు కలిగెనెట్టు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ నన్నుబొగడువానినన్ను దెగడువాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుబెంచెడువాని నన్నుఁద్రుంచెడువాని వానినన్నుబగడతీరునఁగన నిమ్ము
నన్ను గాచినవాని నన్నుదోచినవాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుసాకినవాని నన్నుదాకినవాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము

లేమికల్మిపగడలాగోమనిమ్ము మంచిసెబ్రపగడమాడ్కిఁ గాంచనిమ్ము

విన్నునన్నుబగడపోల్క నెన్ననిమ్ము రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నామంగింటవిల్వ నాయనానీకునేఁబోయుదువాఁడాడి పొట్టనిండ
 నాపారికినమ్ము నాయనానిన్ను మలాకలోముంచిసీకాక మాన్తు
 నాకుఁగాన్పించుము నాయనానీమేనునిమిరి నీబడలికన్నెట్టివైతు
 నాచెంతనుండుము నాయనాయనయము నన్నులాగుననినున్నాచుకొందు
 చెల్లబిడ్డలగూర్చి కూడెల్లవదలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండియిట్లు
 లానుమిఁకనైననావల్కుపానకంబు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 99

సీ॥ ఈనాటుమాటల నేనునీపేరునఁ గూర్చితివందనీ కూర్మిఁబట్టి
 నాలోటులెంచక నన్నుమన్నించుమా నీకువేయిజోహార్లు నేనొనర్తు
 వినుగొల్పు వారల నీదద్దడంబులు నెఱిమిండ్రసాఁకుమీ వెల్లతఱుల
 నెదినాకులెస్సయో యేనెఱుంగనానఁ గోరనికోర్కొ సంగుమునెనరున
 ఇదీచదివి వ్రాసినీగొప్ప యెందునేనిఁ జాటుచాటపాటలకొల్పు సత్పునమ్ను
 గావునూతేండ్లుహాయిగాఁ గల్మితల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 100

వేల్పు మాఱు మూల మాటలు వివరము

౧. అన్నన్న=అయ్యో, అంటు=అత్తుకొను, కలుగు, కొలుపు=వేల్పులన్నేడు
 కొనుట, నలుపు=చేయు, చెలి=నేస్తురాలు, జాళువా=బంగారు, నింగి = అకసము,
 నిల్ప=నిలుపుకొన్నవాడు, మెట్టు = కొండ, పావంచ, రెంటత్రాగుడు=ఏనుగు,
 రెంటత్రాగుడుతిండి = సింగము, రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టు = సింగపుంగొండ,
 వంత=జాలి, వలువ=బట్ట, వేల్పు=జగమున్నన్నినవాడు.

౨. అక్కట=అయ్యో, అరయు=పరికించు, అసియాడు=అల్లాడు, అడియరి=
 బంటు, కందువలు = ఎకసక్కెములు, జోహారు = దండము, తొలుచదువులు =

వేల్పుపన్నినమాటలు, నాటు=విలాతి, సీమ, పట్టి = బిడ్డ, పెండ్రోవ = ముత్తి,
తనివి=ఓర్పు, బుయ్యారము=చెఱసాలి, వలమురి=సంకు.

౩. అస్పనము = ఎల్లప్పుడు, అట్టె = అచ్చెరువుగాన్ = కయివడి=వలెను,
గబ్బు=తావి, చెరమ=ముక్కుసొరంగము, నెగులు = నొప్పి, పాటి = నాయము,
మెయి=ఒడలు, తీరు, తోడన్, వీనులు=చెవులు,

౪. కూటమి=కలయిక, కై = చేయి, చెనటి=పోకిరి, తెగుడు=తూలనాడు,
లాఠి=పెరవాడు, సేగి=కీడు,

౫. ఉలి=కొంచము, ఏను=నేను, కూర్మి = మచ్చిక, గొడవ=కీడు,
నుడువు = మాట, నులి = కొంచెము, బుడుతడు=పిల్లవాడు, మీరు = పెంపారు,
మిగులు, సరకుగొనక=పాటింపక.

౬. ఆద=తలంపు, ఎనఁగు=ఒప్పు, కొండాడు=పొగడు, కడలి=నంద్రము,
తఱి=అదను, తన=నీరు, నలుగు=నాలుగు, పొసఁగు = కుదురు, మై=ఒడలు,
వలెను, తోడన్, మాడ్కి=వలెను.

౭. అల్లు=పన్ను, అల్లుడు, అయిపు = తప్పు, తవెల=బాన, పేరి=పెద్ద.

౮. ఇదుమ = ఇబ్బంది, ఈల్లు = చచ్చు, ఎలనాఁగ = సొగసైనవడుచు,
ఎడయు=ఎడమగు, కొంకు=జంకు, తగులము=కాపురము, నీల్లు=నిక్కు, చచ్చు.

౯. కారు=అడవి, ఎండిన, కూర్కు=నిద్దుర, కానివాడు=పనికిమాలినవాడు,
తెగుట=చెల్లిపోవుట, పోక=పోవుట, చేటు, వినుదల=మింటికొన.

౧౦. చెంగు=వీణె, చెలఁగు=ఒప్పు, ఏపారు, తోఁచు=పొడఁగట్టు, నెమ్మి=
హాయి, నేస్తము, నాటనాటన్=అందందన్, మైతాల్పులు=బ్రతుకువారు, మాయము=
కానిపించకున్న, మోసము.

౧౧. అడియఁడు=అడుగులొత్తువాడు, ఇడుగడ=ఇబ్బంది, చెల్వము=అందము,

దాశీకుఁడు=ఫనిచేయించువాఁడు, కతము నేగడు=ఎదుగు, మఱకువ=తెల్విలేకుండు.
మొఱకడము=మోటతనము, వాలెము=తప్పక.

౧౨. అలరు=ఒప్పు, పూవు, కఱపు = నేర్పు, మప్పు, తెఱఁగు=దారి.
వికము=నిక్కము, మీట=జంత్రిము, ఏతములోనినగమువంతు, బ్రదిమి=బ్రతుకు.

౧౩ ఎఱుక=తెలివి, నాయన=తండ్రి.

౧౪. ఉరియాట=నందియము, చెలువులు=నడతలు, తెగ=గుంపు, పన్నిక=చేత, వాసి=గొప్ప, హెచ్చు, హుళిక్కి=కల్ల.

౧౫. ఉడుగు=మాను, తగ్గిపోవు, ఏపి=కుక్క, జాలి=కనికరము, చిక్కము
నుడి=మాట, నరియఁడు=నక్క, తేల=తెల్లకాయ.

౧౬. అనువు=సులువు, తలఁకు=జంకు, విరుకు=విచ్చయము, వినువలను=వేల్పునగరు, విట్టము=ఏర్పాటు.

౧౭. గనటబీసట = వచ్చీరాని, మెరమెర = నందియము, వమ్ము=వనికి
రాకపోవు.

౧౮. ఎరఁగు=మొక్కు, కుందించు=ఏడిపించు, తిరుముడి=నంది, తిరు
మఱిపెట్టుకొనుటావఁడు, తెలివిడి=తెలివి, సోకుఁడు=దయ్యము, రక్కసుఁడు.

౧౯. ఉర్యాడు=నందియమందు, ఎనయు = కలియు, కుంటి=వని, సొట్ట,
మొక్కడి=మోటవాఁడు, ముఱచ=మొద్దువాఁడు.

౨౦. ఉల్లము=దెందము, బిద్ద=జమునియిల్లు. వెడఁగు=వెట్టివాఁడు.

౨౧. అజ్ఞాద=అవైపు, నేనుపుట్టినయూరు, కమతము=సేద్యము, తుదివాఁడు=
కడసారమువాఁడు, దండి = గొప్ప, మొదటివాఁడు=పెద్దన్న, రెండు=ఒకటికొకటి
కతివిన మొత్తము, వేఱు.

౨౨. కొనియాడు=పొగడు, నెలకొన్న=కాపురమున్న, నేలకాల్పు=కొండ,
తోముగా=బలిమిగాను, లావు=చేవ, గొప్పతనము.

౨౩. అన్నగళ = అడంగివాడు, ఊబవాడు, ఊటి = ఒకానొకచెట్టు
తేజెట్టు = కొబ్బరిచెట్టు, తాండ్ర = నల్లజీడిచెట్టు, నననెడు = పూచెడు.

౨౪. రిమ్మ = వెళ్లి.

౨౫. కోపు = వైనము, కతము, కలతెఱంగు = సత్తెము, ముంగయి = ముం
జేయి, జంగియ = గజ్జె, మొరయు = మ్రోగు.

౨౬. గ్రుడ్డి = సుక్కురుడు, ఒకకన్ను గ్రుడ్డిగలచుక్క, తోడబిడ్డ = కోమటి,
తెంపి = ముండమోపి, పాఱుడు = బాపడు, పొన్నారి = కంసలివాడు, పట్ర = కంసలి
తెగలో, జేరినవాడు, బివినీడు = సుద్దులు చెప్పుచోకరకమైన నారచుకుతో కొట్టు
కొనుచాడువాడు, రెట్ల = జెబ్బ, లోవాడికాడు = దొంగ, సవురు = ఒప్పు, సావ
లీడు = డుబుడక్కవాడు.

౨౭. క్రొలు = మొఱయు, గజ్జెలు - కాళ్ళకుగట్టుకొను చిఱుకంచుమువ్వలు,
చట్టు = చాపతాయి, తిరువడికోల = దాసరివాడు గుండెనంటించుకొను దివ్వెకట్టు,
తిరిపెగొట్టు = బిచ్చగాడు, తరలు = పోవు, తడుపు = గోచి, దద్దడము = చిన్నకో
వెల, మొఱయు = 'మ్రోగు', మ్రోలన్ = దగ్గరన్.

౨౮. నించు = నిండించు, ఒరపరి = రూపసి.

౨౯. అక్కు = తొమ్ము, గుండె, కల్మిచెలి = లచ్చి, సిరిహొయలు =
ఒయ్యారము, పెరుమాళ్ళు = సిరిమగడు, వెన్నుడు, ముక్కంటి = మూడుకనుల
వేల్పు, ఈనరుడు.

౩౦. పొలియు = చెడిపోవు.

౩౧. కడలిపూతురు మగండు = వెన్నుడు, తిరునాళ్ళు = జాతర, దండ, =
చేరుపు, నెరవు = వాసి, పూత = గందము, బొప్పడు = దేబ, మడ్డి = మొద్దు, మనికి =
బ్రతుకు, వానకాళ్ళు = వానదారలు, వెంబర = తులుప.

౩౨. ఉలివు = చప్పుడు, కల్మిమగడు = వెన్నుడు, మనుగడ = బ్రతుకు
మృంచు = బ్రతికినించు.

౩౩. ఆర(గావరి=నల్లవేల్పు, వెన్ను(డు, అడుగు చెమ్మట లా(డు=వెన్ను(డు, అడుకొను=కాపాడు. ననవిలుకానితండ్రి=వెన్ను(డు, నిడుపడు పాన్పుతే(డు=వెన్ను(డు, మిన్నుకాలు=వెన్ను(డు, వ్రేతలమేలువా(డు=గొల్లతలమింద(డు, నల్లనయ్య, సో(కుమూ(కరిగొంగ=రక్కసులవగవా(డు; వెన్ను(డు.

౩౪. తొడగు=దుస్తు, నెఱపు=చేయు, మండి=మానిసిగుంపు, వలనలు=దెనలు.

౩౫. ఇలుదొర=గేస్తు: ఇంటినేలువా(డు, ఏల్కెదిరి=రాచవారలపగవా(డు, ఎఱచిదిండి=రక్కసు(డు, కవ్వపునేలతాల్పు=కవ్వపు(గొండ, కొమ్ముకా(డు=కొమ్మువంది, కలపతాల్పు=నాగలియా యుదముగలవేల్పు. కస్సుగుబ్బలియిలుదొర=నల్లగొండన్నెలకొన్నవేల్పు, గడి=రాసి, చాల్పడ(తి=దుక్కిచాలునదొరకిన చెలువ, జగిలెకాడు=రొతు. తామేలు=తా(బేలు. తడుపుతాల్పు = వడగు, విట్టపుట్టు=కంబనుండిపుట్టినవేల్పు, నరసింగ(డు, కంబమయ్య, పంటవలంతి=నేల-పొంగంటి=బంగరుకనులవా(డు, మలక=తురక మూ(కుడు, వేగంటిగొంగ=వేయికనులవేల్పుపగవా(డు, హుంబాన్పుఁబెఱచిదిండి=బంగరుపాన్పుపేరి రక్కసు(డు, చాల్పడ(తిమగ(డు=సీరాము(డు.

౩౬. అక్కఱ=కతము, కోరిక, కట్టు=పయచనిపప్పు.

౩౭. గొంతెమకోరిక=అడియాస, చీలి=పిల్లి, దొర(కొను=జతనమునచ్చు.

౩౮. కప్పరాడు=కప్పకంబము, గలిహూలి=హనుమ(డు, చూలి=బిడ్డ, తెఱగంట్లు=వేలుపులు, పైదలి=అడుది, పులుగుతే(డు గరుడి, పాడికడలిపట్టి=సిరి, పసిడి=బంగారు. మింటితెర్వర్లు=వేలుపులు, రాడు=కంబము, తే(డు=దొర, వంకకొప్పు=కోవెలకప్పున(గొప్పువలె(జిక్కినరాయి, వీడు=నగరు, కాపురపుటిల్లు.

౩౯. ఎడపు=వేలుచేయు, కలతెఱగు=ఉన్నరూపు, దా(కన్=వఱకున్.

౪౦. నివ్వెఱ=అబ్బరము, జంతు, మయి=ఒడలు, విలాతి=సీమ, నాటు.

౪౧. నిక్కువము=నిజము, పొలివోక=చెడక, వీరువోవక=రితగాక, మను=బ్రతుకు.

౪౨. ఎగ్గు=చేటు, కీడుమాట.

౪౩. ఉబక=ఒక్కమాటుగా, దబ్బునన్. కలఁగు=కలఁతపడు, చలివెలుఁగు చూలు=బుడుఁడు. పెద్దగాము, పొతేలింటిదొం=నేలపట్టి, కెంపుగాము, ముదినెల=బూదెవందమామ, మిక్కిలి వన్నెతఱిగిన చందురుఁడు, రెండింట=లగనిమునకు, రెండవరాసి, పడుకుప్ప=కన్నెరాసి, ఎండదొర=ప్రొద్దు, సొట్ట=సవి, కప్పుమేవిగాము.

౪౪. ఓజ=సాజము, పాడి, దొడువు=నగ, మేను=ఒడలు, సుడికయిదువు=వేయంచులకత్తి, చుట్టలఁగు.

౪౫. ఉంకించు=పూనికచేయు.

౪౬. తటుకునన్=దబ్బునన్, నొడవు=పయకు, పొయపు=సొగసు, తీరు, మాలిమి=నేస్తము, మిమకులతలలు=ప్రాజదువుల కొసలు.

౪౭. ఎడయిక=విడిపోవుట, తలుమువెలఁదిమగఁడు=వెన్నుఁడు, కలయిక=చేరిక, కూటమి, గిటి = చుట్టుగీత, గుబ్బలిపట్టి = గౌరమ్మ, గాడుపు = గాలి, తొంటి = మునుపటి, పిళ్ళారి - గుజ్జవేయి, వెలుతురుతేడు = పగటివేయి.

౪౮. కొయ్యద్రిప్పు = తుంటరి, పాటువాఁడు = బాపఁడు, మాదిరి = పోలిక, తొల్లెగాఁడు = బిచ్చగాఁడు.

౪౯. అగడుపర్చు = ఎగ్గించు, నెమ్మి = నేస్తము, పొర = ఏమరిక, పొచ్చెము, మిడుకు = ఉసులు, మిడియ = ప్రాజదువులలోనియొక మాటల కూరుపు, వెలిచవులు = రంకు.

౫౦. అనుఁగులు = సేస్తులు, ఇలువడి = మంచినడక, తిరునాళ్ళు = శాతర, పంతులు = బాపంద్రలోదగువానికిచ్చుబిరుదు.

౫౧. ఇరువురు = ఇద్దఱు, ఎకిమీడు = దొర, పాడి = నాయము, పాఱ, వెండియున్ = మఱియును.

౫౨. ఇంగన్ = ఇంకన్, వా? = దారి, వాడుక.

౫౩. కూచి = చురుకు, జగడమునకు నెళ్ళునప్పుడు వాయింతువాదెము, చేట పెయ్య = పెయ్యలాగుతోఁజతోచేసినబొమ్మ. చచ్చు = మేఱ, చాచి = చచ్చు, రెంటము = ఎద్దుమూపురము. వెఱబొమ్మ = పసులబెదరించుటకై పంట చేలలో నిల్పిన మానిసిమొగముగలబొమ్మ.

౫౪. ఆంగడ = ఆకలి, కంటు = పగనాడు, పడయు = పొందు, వేగు = తలడిల్లు, సూడు = పగవాడు.

౫౫. ఓగు = తప్పు, కీడు, కాఁడేడు = మూడుకన్నులవేళ్ళు, ఈసరుడు, కాఁకవెలుగు = పగటివేళ్ళు, కవ్వడి = క్రీడి. కవ్వడియనుంగు = నిల్లనయ్య, వెన్నుడు, కడలియల్లుడు = సిరిమగడు, వెన్నుడు.

౫౬. అటమటించు = తలడిల్లు, అంకులు = వేళ్ళులు, తిరుకొలను = కోవెలచెంతనున్న కోనేలు. తిరువగూడ = బొట్టుపెట్టె, తిరిపె = బిచ్చగాడు, తిరునామము = సంగనామము, తిరుకాపు = వేళ్ళకై చేత, తిరునీలు = విబూది, నెచ్చెలి = నేస్తు, మొరసు = తెల్విలేనివాడు.

౫౭. అలము = అదుము, గిట్టు = చచ్చు, పలు = పెక్కు, పాసలు = సందియము, రకములు = దినుసులు.

౫౮. అంగడి = బాజారు, ఒసగు = ఇచ్చు, చిందు = అట, తడపు = జాగు, దేబె = తెలివితక్కువువాడు, బిడ్డె = బిడ్డ.

౫౯. హళ్ళి = సున్న

౬౦. ఉడ్డ = నాలుగు, దనుకన్ = వఱకున్, నివ్వెఱ = ఆద్యైరువు రెంటెత్తు = రెండువైపులనుండుట, పొరపొచ్చెము.

౬౧. అరుగుదెంచు = వచ్చు, ఎడారి = ఇరుకనేలయకవి. కన్నా అంగు = మాయమగు, మోసపుచ్చు, పిస = తెలివితక్కువు.

౬౨. కొతుకు = సంధియమందు, మాటలునమలు, చితురు = అణఁ గారు, వేరిమకట్టియ,

౬౩. వాలాయము = ఎల్లప్పుడును.

౬౪. ఒత్తులు = బంగారుగాజులు, చెంపకల్లలు = గవుడనరములు, తొడరి = పూసి, తలిరువోండ్లు = చిగురువంటి యొడలుగల యాడునాడు, తల్లి తల్లి = సిరి, మెఱుగునల్లలు = కట్టదండ, మించు = మీఱు, మెఱపు, వట్టియ, రాగిడి = కొప్పునగ, సడి = చప్పుడ, అమాకి ఒడికట్టు = ఒడ్డాణము.

౬౫. అతివ = ఆడుది, పడుకు = బోడిరాయి, బండ = గుండు రాయి దిండు = అడగు, లొద్ది = లోప.

౬౬. పిండివంటలు :- అవుగు - అంగరొల్లలు - ఇద్దెన - ఇంచిమంచి - ఇమిడిక - కొబ్బరుండ - కుడుము - చిమ్మిలి - చద్ది - చేగోడి - జీడియ - ద్రబ్బెడ - నానైల - విప్పటి - పుడుగులు - బడికోడి - బొందెము - బ్రేణీలు - బొణిగలు - బటాసాలు - ముక్కులు - మణతలు - మణుగుబూలు - మినపపోక - వడ - సైదము సరదాలు - తొట్టి = మొవలుకొని.

౬౭. జంజాటము = తగులాటము.

౬౮. తలఁకు = జంకు.

౬౯. ఎసఁగు = ఒప్పు, ఒగ్గు = హెచ్చరిల్లు, తెగు = విడిపోవు, చెడి పోవు, నిట్టు = ఉపాసము. విల్వబోయ = ఒడలినగలన్నియు న్వేల్పునకగాని చదువరికిఁగాని కొల్వినఁజూరయిచ్చుట.

౭౦. దురటిల్లు = ఏడ్పు. నాతుక = ఆడుది.

౭౧. గోల = ఏడ్పు, ఆడుది, గుమికాడు = కాకి, టాబోటుకాడు = మోసకాడు, తిరుగుబోతు = రంప బోతు. మొర = కొన, గుంపు, లీల = ఎరెన, పదారము = బొత్తిగాను, వీనులకంటి = పాము.

౭౨. అసలు = బురద, అసలుపుట్టు = తామరపూవు, అసలు పుట్టు కంటి = నిల్లవయ్య, రడిలియల్లుడు = వెన్నుడు, కైదాపు = గొండిలు - దీవెనకోరి - మోడుపు = పిండము.

౭౩. దురుసుసోఁకులసూడు = వెన్నుడు, హరువుకాడు = అందకాడు, దురుసు = కఱకు.

౩౪. అణుగు = తగ్గిపోవు, ఎండమావులు = నీళ్ళవలెనుండు నీడలు, ఏవగించు = రోతపడు.

౩౫. ఆను=గుట్ట, తాగు, చేరఁబడు, ఏచు=వెతపెట్టు, తుల్య=కుంటరి. నొగులుచు=నొప్పించు, నించు=నిండించు, నక్కు=ఒదగు, రొట్ట=అఁగినది, వల్లము, మగగుటీ, వెంబరవిత్తు=పోకిటీ, చలుపు=చేయు.

౩౬. చలుపు = చేయు.

౩౭. బాపురే=బళిర.

౩౮. ఆండు=పెండ్లాములు, అల్లువాండు=అల్లుండు, ఇల్లాలితోఁబుట్టు=పెండ్ల ముయొక్క, అన్నదమ్ములు, ఏరాండు=తోటికోడండు, జగిలెకాండు=తోడి యల్లుండు.

౩౯. తిమ్మండు=కోతి, నిట్టపంట=కకములేనిదే, ఊరకే, నీల=చీల, మేతు

౪౦. అలరు=ఒప్పు, పూవు, చెలువు=ఒప్పు, చిన్ని, అందమైన.

(ఈముప్పదియొక్కటి పిల్లకాయలయాటలు)

అల్లి - ఆలంకి - ఇల్లు - ఉప్పట్లు - కలికి - కులదికాళ్ళు - కాలికంచము - కీఱుగానుగు - గడ్డినవొడ్డు - గూవనాలు - గుడుగుడుకుంచములు - గొబ్బిళ్ళు - గుళ్ళు - చెండు - చిడుగుడు - చిక్కనబిల్లులు - చీకటిమొటికిల్లు - చిఱు - బుఱు - చుండ్రాళ్ళు - అందలములు - జిఱురాతిదాటలు - తాళ్ళపాము - నెట్టులు - పుడికిళ్ళు - పులియాట - బోర్లపక్క - బోటిరాళ్ళు - మందలములు - వ్రేలుబొట్టన - వెన్నెలకడి - ఒటిల్లు చిందఱ.

౪౧. ఏదెన్నిదులు-ఏదిదియాలు, బొండి=ఒడలు.

౪౨. ఆఁగాపు=నల్లనయ్య, మాటికి=పటియును.

౪౩. ఈరై దువాలకములనొప్పారువాడు=పదివేసములసామి, వెన్నుఁడు, కారారిమారారి=నడురేయి. కట్ట||అయ్యో, ఈటు=ఉత్త.

౪౪. ఉలుకు=వెఱపు, చిల్వ=పాము, తోఁతెంచు=కానిపించు, తిలకించు = చూచు, నల్లఁద్రాగుడు=జెలగ. పుల్లర్లు = ఒకదిన్నుచేప, తుపాను=గాలివాన.

నేలు = పన్నెండుకాసులనాణెము, నెమ్ము = ఎముక, మేకు, మల్లి = చిన్నగరిటె, మజ్జరే = బిళిబిళి, వానజాలిపులుగు = అంబ.

౮౫. ఇంటికొప్పు = ఇంటివాడు, కొప్పువాడు, కఱకఱ = వెక, కున్నరించు = నవరించు, ఊరడించు, కావింతు = చేయుదురు, దబ్బుట = మోసము, మోసకాడు, బోడలు = సన్నాసులు = బైజ = తెల్విలేమి, మఱపు.

౮౬. చెదారము = గడ్డిపోచ, చెత్త, తలపోయు = తలంచు, తిర్వళిక = దివ్యో, నెటి = అందము, పెందరువడి = గరుడి, పులుగులతేడు, పడక = పానువు, మెణకరి = ఒంటిజందెపువాడు, వడుగుడు.

౮౭. అడఁజనని = తిట్టఁగూడని, అడిగొంటు = చెడుగు, కొఱమూరి = పనికిరాక, కడు = మిక్కిలి, కస్తీ = అడఁలు, పదరి = ప్రేలి, వసతి = ఇమ్ము, సిగ్గటి = బిడియమువిడిచి, సిస్తు = అందము.

౮౮. అనువు = సుశువు, కొంచెము, ఉమ్మలిక = ఏడ్పు, అడలు, కడమ = తక్కిన, మిగిలిన, తెగుదల = కొన, మొగదల = ఎదురు, వ్రాలు = అక్కరములు.

౮౯. అక్కటలు = కనికరముగలవారు, ఈరాటులు = పన్నెండు, వైళము = బిలుబిలు, విత్తు = గింజ.

౯౦. నేలతేడు = దొర, పడుచు = కన్నియ, కన్నెటికము కానిబోగముది, మప్పు = నేర్పు, మాటుతులు = పగవారు, మలయు = తిరుగు, మాసటీడు = పెద్ద, వలిపిరి = చలి.

౯౧. (ఈముప్పదిరెండు జెట్టిపట్లరకములు):- అంజమెడపట్లు - కుడియదుగు పడవడి - కుమ్మరిపు - కన్నాత కందణము - కల్లము - కళవరము - కెర్లి - కెర్లి - కిర్లి - గొంతుమాటు - చాంగణ - చాళియ - చలికి - చేబ - జేబ - తిణిగి - తోరిహ - త్రము - తొట్టి - తొక్కిన - కాళము - అడకాలు - డాఁబడుగుమొస - పొరము - పణము - పెల్లాగు - బరిపోడు - మొస - రూణింపు - రొండివేటు - రింజ - రాటము.

౯౨. కానిక = కట్నము, నంజాడు = కొయ్య, పొన్ను = బంగారము, లలి = కూర్చి.

౯౩. ఆకొంట = ఆకలితోనుండుట, ఇల్లి = పస్తు, కొల్పు = వేల్పుల
నొల్పుట, కొయ్యద్రిప్పు = చెడుగు- నగళు = వట్నము, వెంట = అక్కఱ.

౯౪. అయిదుముమ్మాలు రెట్టింపసయినయేండ్లు = నూటయిరువదియై
దేండ్లు, ఒత్తుకాడు = సుతికాడు, కారులు = అటతీరులు, కొప్పలు = చిం
దులు. కడికయి = వలచేయి, గుమ్మెతకాడు = మద్దెలకాడు, చిప్ప = తాళపు
చిప్ప, మవ్వడులు = వడిహెచ్చు తగ్గునడినడకలన్ మూడు తెలుగుల యాటపా
టవాదెముల మెలపుతీరులు.

౯౫. ఎప్పట్టుల = ఎచ్చోట్టుల, కంపు = గబ్బు, తల్లివేరు = కుంకటి
వేరు, నెల = చందమామ, ముప్పదిరేణువళ్ళు, పంపు = నెలపు, మలాక =
మంచిగండము, మొగులువిరి = నీళ్ళు, పంకము = పాలు.

౯౬. అంట = విస్తరి, కుట్టుడాకు, అడరు = ఒప్పు, అదను = తరు
ణము, ఎన్నిది రెండు పండువులు = పదాఱుపండువులు, కంచె = కంపకోట,
తొలునుడులు = ప్రాణదువులు. పురంట = పూట, పుంటె = సంజ, హదను =
అదను.

౯౭. ఇగురు = చిగురు, మొటిక = మొలత, గుంజము = గుమ్మము,
నెట్టనన్ = తుదకు, పొదలు = ఎదుగు, ముదిమి = ముసలితీకము, అంటి =
అలుబిడ్డలు, దించు = దించు.

౯౮. ఓము = కాచు, పగడ = ఒక, ఒక్కటి.

౯౯. ఆటాడి = ఆవుపాలు, అనుము = త్రాగుము, నుంకు = పస్తు.

౧౦౦. రోటు = వెలితి, రెన్న = బాగు.

Blank Page

Blank Page

Book Number	GVP025247H		19-01-21
Front cover	yes	Back cover	yes
Blank Pages	CT, 28, 18, 18, 18, 36, 37		
Missing Pages			
	NO		
Prepared	Mounika	Scanned	Pushpa
BOOK SIZE	H 8.4 W 5.7	Pages	145